

EL SANTO EVANGELIO SEGUN SAN MATEO TU'UN VA'A NI CHAA SAN MATEO

Lista ndasa vai tata Jesucristo

¹ Ya'á kúu lista ndasa vai tata Jesucristo, se'e David, se'e Abraham. ² Abraham ni sá'a-de Isaac. Te Isaac ni sá'a-de Jacob. Te Jacob ni sá'a-de Judá jíin ñaní-i. ³ Te Judá ni sá'a-de Fares jíin Zara ni kaku chii Tamar. Te Fares ni sá'a-de Esrom. Te Esrom ni sá'a-de Aram. ⁴ Te Aram ni sá'a-de Aminadab. Te Aminadab ni sá'a-de Naasón. Te Naasón ni sá'a-de Salmón. ⁵ Te Salmón ni sá'a-de Booz ni kaku chii Rahab. Te Booz ni sá'a-de Obed ni kaku chii Rut. Te Obed ni sá'a-de Isaí. ⁶ Te Isaí ni sá'a-de rey David. Te rey David ni sá'a-de Salomón ni kaku chii ña'an ní kuu ñasíí Urías. ⁷ Te Salomón ni sá'a-de Roboam. Te Roboam ni sá'a-de Abías. Te Abías ni sá'a-de Asa. ⁸ Te Asa ni sá'a-de Josafat. Te Josafat ni sá'a-de Joram. Te Joram ni sá'a-de Uzías. ⁹ Te Uzías ni sá'a-de Jotam. Te Jotam ni sá'a-de Acáz. Te Acáz ni sá'a-de Ezequías. ¹⁰ Te Ezequías ni sá'a-de Manasés. Te Manasés ni sá'a-de Amón. Te Amón ni sá'a-de Josías. ¹¹ Te Josías ni sá'a-de Jeconías jíin ñaní-i, ná kuangoyo fuerza-i ñuu Babilonia. ¹² Te ni kuu kivi já kuangoyo fuerza-i ñuu Babilonia, te Jeconías ni sá'a-de Salatiel. Te Salatiel ni sá'a-de Zorobabel. ¹³ Te Zorobabel ni sá'a-de Abiud. Te Abiud ni sá'a-de Eliaquim. Te Eliaquim ni sá'a-de Azor. ¹⁴ Te Azor ni sá'a-de

Sadoc. Te Sadoc n̄i sá'a-de Aquim. Te Aquim n̄i sá'a-de Eliud. ¹⁵ Te Eliud n̄i sá'a-de Eleazar. Te Eleazar n̄i sá'a-de Matán. Te Matán n̄i sá'a-de Jacob. ¹⁶ Te Jacob n̄i sá'a-de José, yii María, ña'an-ún n̄i skáku-ña Jesús, I'a nání Cristo. ¹⁷ Súan vai taká tata. Ondē Abraham te ondē David ío ux̄i kuun tata. Te ondē David te ondē kuangoyo fuerza-i ñuu Babilonia ío ux̄i kuun tata. Te ondē kuangoyo fuerza-i ñuu Babilonia te ondē n̄i kaku Cristo, suni ío ux̄i kuun tata.

Kiv̄i ní kaku Jesucristo

¹⁸ Te kiv̄i ní kaku Jesucristo súan n̄i io. Náa-ya, María, ja á n̄i kunda tu'un ja tándaa-ña jín José, te ondē ná té ketá'an-ga-ña jín-de, te n̄i juku'un se'e-ña ní sá'a Espiritu Santo. ¹⁹ Te José, yii-ña-ún, ñn cha va'a kúu-de. Te tú ní kuní-de sándiva'a-de jín-ña, ch̄i sua kuní-de xndóo sa'í-de-ña. ²⁰ Te nini súan nákan in̄i-de, te n̄i cha-ni ñn ndajá'a máa Tata nuu-dé n̄i ka'an-ya jín-de jín jani: José, se'e David, ma yú'ú-ro kuáka-ró ñásí'í-ro María, chi ja ñú'un ch̄i-ña ján, ondē nuu máa Espiritu Santo vai. ²¹ Te skáku-ña ñn se'e yí. Te skúnání-ró-i Jesús. Ch̄i máa-i, nama-i taká ñayivi ká'io kuachi, áchí-ya. ²² Súan n̄i kuu taká ya'á, náva'a ná skíkuu tu'un n̄i ka'an máa Tata jín cháa n̄i jani tu'un-ya: ²³ Koo ñn ña'an jáá. Te juku'un se'e-ña. Te skáku-ña ñn se'e yí. Te kunání-i Emmanuel (ja kuní ka'an: Jín máa-yó ndújín Dios). Achí. ²⁴ Te n̄i nata'u núu José. Te n̄i nduko-de. Te n̄i sá'a-de natu'un n̄i tá'ú tíñu ndajá'a máa Tata nuu-dé. Te n̄i jaka-de ñásí'í-de. ²⁵ Te tú ní kixí-de jín-ña, ondē n̄i kaku se'e yí núu-ña. Te n̄i skúnání-de-i Jesús.

2

Chaa ndíchí jín tíñúú xíní

¹ Te n̄i kaku Jesús in̄i ñuu Belén ndañúú Judea. Te kivi-ún tá'ú tíñu rey Herodes. Yúan-na te yaku chaa ndíchí, n̄i kikoyo-de ichi nú kána ndikandii. Te n̄i jakoyo-de ñuu Jerusalén. ² Te n̄i kaka'an-de: Ndénu kándeey rey ñayivi judío ja ní kaku. Chi n̄i kajini-ri tíñúú xíní-i ja ní kenda ichi núú kána ndikandii. Te v̄ai koyo-ri ja chíñú'ún-ri-i, áchí-de. ³ Te rey Herodes, n̄i jini tu'un-de tu'un-ún. Te n̄i yu'ú-de, onde jín táká ñayivi ñúú Jerusalén. ⁴ Te n̄i nastútú-de taká sutu ñá'nu jín táká chaa káchaa tutu in̄i ñuu. Te ni jik̄a tu'un-de chaa-ún nú ndénu kaku Cristo. ⁵ Te máá cháa-ún, n̄i kakachi-de nuu rey: In̄i ñuu Belén ndañúú Judea, chí nuu tutú ja ní chísó cháa n̄i jani tu'un-ya, yóso súan: ⁶ Te róó ñuu Belén ndañúú Judá, na tú lúlí-ga-ro núú cháa kákuñá'nu ñuu Judá, chí in̄i-ro kenda in̄i I'a tá'ú tíñu nuu-yo. Te koto-ya ñayivi ñúú-ri Israel, áchí tutu. ⁷ Yúan-na te Herodes, n̄i kana sa'í-de xin̄i cháa ndíchí-ún. Te n̄i ni'in vá'a-de tu'un ndé kivi ní kenda tíñúú xíní-ún. ⁸ Te n̄i tájí-de chaa-ún kája'an-de ñuu Belén. Te n̄i ka'an rey: Kuángoyo-ní yúan, te kaka tu'un vá'a-ní siki súchí lúlí-ún. Te ní n̄i kajini-ní nuu-í, te kastu'ún-ní nuu-ná nává'a suni ná kichiñú'ún-ná-i, áchí rey. ⁹ Te súan n̄i kajini so'o-de tu'un n̄i ka'an rey. Te kája'an-de. Te máá tíñúú xíní já ní kajini-de ichi núú kána ndikandii, yoxnúú-tí nuu-dé onde n̄i jaa-ti núú kátúú súchí lúlí-ún. Te yúan n̄i jukuiñi-ti. ¹⁰ Te nuu ní kajini-de tíñúú xíní-ún, te n̄i kakus̄i xáan iní-de. ¹¹ Te n̄i kivi koyo-de in̄i v̄e'e. Te n̄i kajini-de nuu súchí

lúlí-ún jíín náa-i María. Te n̄ kajukuiñi jíítí-de nuu-í. Te n̄ kachiñú'ún-de-i. Te n̄ kajuña-de janu-dé. Te n̄ kasoko-dé oro, jíín súsia kutú, jíín súsia uá nuu-í. ¹² Te n̄ kaskóto jani-de. Te n̄ jini-de ja tú no'on-de nuu Herodes. Yuán ingá ichi káno'on-de ñuu-de. ¹³ Te kája'an-de. Yuán-na te ñin ndajá'a máá Tatá, n̄ skóto-ya José nuu kixí-de. Te n̄ ka'an-ya jíín-de: Ndukoo, te ki'in-ró súchí lúlí jián jíín náa-i, te ki'in-ro onde ñuu Egipto. Te kunchaa-ro yúan onde kastu'ún-rí nuu-ro. Chi a yani nandúkú Herodes súchí lúlí jián já ká'ni-dé-i. Achí. ¹⁴ Te José, n̄ nata'u núu-dé. Te n̄ ndukoo-de. Te n̄ ki'in-de súchí lúlí jíín náa-i kája'an ñúú-de onde ñuu Egipto. ¹⁵ Te n̄ kandee-de yúan onde n̄ jii Herodes. Te n̄ skíkuu tu'un n̄ ka'an máá Tatá jíín cháa n̄ jani tu'un-ya: Onde ñuu Egipto n̄ kana-ri Se'e-ri vai-i, áchí.

Ja ní kaja'ni-dé súchí yí lúlí

¹⁶ Yuán-na te Herodes ja ní jini-de ja súan n̄ kasákátá cháa ndíchí núu-dé, te n̄ kití xaan iní-de. Te n̄ tájí-de soldado kája'an. Te n̄ kaja'ni táká súchí yí lúlí úu kuiá jíín já lúlí-ga ká'io-i ini ñuu Belén jíín táká ndañúu, natu'un n̄ ni'in vá'a-de tu'un kivi ní ka'an cháa ndíchí-ún jíín-de. ¹⁷ Yuán ní skíkuu tu'un n̄ ka'an Jeremías cháa n̄ jani tu'un Dios, chi n̄ ka'an-de: ¹⁸ Ini ñuu Ramá n̄ jini so'o-ri ja kánda'i te kánde'e kó'ó. Raquel, ndé'e-ña já sé'e-ña. Te tú kuní-ña ndúsi iní-ña, chi n̄ ndi'i-i, n̄ kanaa. Achí. ¹⁹ Te vása ní jii rey Herodes. Te ñin ndajá'a máá Tatá, n̄ skóto jani-ya José onde nuu kánde-de ñuu Egipto. ²⁰ Te n̄ ka'an-ya jíín-de: Ndukoo, te ki'in-ró súchí lúlí jián jíín náa-i, te

no'on-ro ñúu Israel kunchaa-ro, chi a ni kaji'i ja kákuni ka'ni súchí jián núú. Achí. ²¹ Yúan-na te ni ndukoo-de. Te ni ki'in-de súchí lúlí-ún jíin náa-i. Te kuano'on-dé ñuu Israel. ²² Te ni ni'in-dé tu'un ja Arquelao tá'ú tíñu ini ñuu Judea, ni jukuiñi-de nuu táa-de Herodes. Te ni yu'ú José ki'in-de yúan. Te Dios, ni skóto jani-ya José. Yuán kuá'an-de ñn ndañúu Galilea. ²³ Te ni jaa-de ñn ñuu nání Nazaret. Te yúan ni kanchaa-de. Te ni skíkuu tu'un ni kaka'an chaa ni kajani tu'un Dios: Chaa ñuu Nazaret kunání-yá, áchí.

3

Juan, chaa skuánducha

¹ Te jika kivi ní chaa Juan chaa skuánducha kándi-de nuu ñú'un té'é ndañúu Judea. Te ni jani-de tu'un. ² Te ni ka'an-de: Nakani ini jíná'an-ró, chi a yani koo ñuu nátu'un andívi, áchí-de. ³ Chi sikí cháa yá'a ni ka'an Isaías, chaa ni jani tu'un Dios onde sáa: ñn ndajá'a, kana jaa-de onde nuu ñú'un té'é: Sátu'a-ró íchi máa Jító'o-yo, te sándóo-ró íchi-yá. Achí. ⁴ Te sa'ma ní ñu'un Juan, ni kuu ixi camello. Te ni nu'ni ñn sánchi ñii chíi-de. Te ndeyu ní yee-dé ni kuu ndikuá'yú jíin ndúxi yoko. ⁵ Yúan-na te ñayivi ñuu Jerusalén jíin táka ñayivi ñuu Judea jíin táka ñayivi yúñúu Jordán, ni kenda koyo-i nuu-dé. ⁶ Te ni skuánducha-dé-i ini yucha Jordán. Te kánakani ndaa-i kuachi-i yúan. ⁷ Te ni jini-de ja vái koyo kua'a cháa fariseo jíin cháa saduceo nuu skuánducha-dé-ún. Te ni ka'an-de jíin: Se'e koo kákuu-ró. Ndéja ní kastá'an nuu-ro já kúnu-ró kóto-ró juicio ja cháa. ⁸ Núsáa

te sá'a-ró tíñu ja á ni nakani iní-ro-ún. ⁹ Te ma káni iní-ro ká'an-ro: Abraham kúu táa-yo. Chí ká'an-rí jín-ró já kúu-ni sá'a Dios ja taká yuu yá'a nduu se'e Abraham. ¹⁰ Te vina a kátúu tú'a hacha ja xiti yúnu ondé yo'o. Te taká yunu já tú kúun nde'e vá'a, xiti te kivi nuu ñú'un. ¹¹ Ko I'a vai ichi yatá-rí, ñá'nu-ga kúu-ya vásá rúu. Te tú kúñá'nu-rí kundiso-rí ndijan-yá. Máa-yá skuánducha-yá róó jín Espíritu Santo jín ñú'un. ¹² Te tñn-ya pala chíxí'ú trigo. Te xndéché-yá te nastútú-yá trigo ndivi iní yaka-ya. Te ka'mu-ya paja-ún nuu ñú'un ja má ndá'va kuti-gá, áchí Juan.

Ja ní janducha Jesús ni sá'a Juan

¹³ Yúan-na te ni kenda Jesús iní ñuu Galilea. Te ni chaq-ya yúcha Jordán nuu Juan náva'a skuánducha-dé-ya. ¹⁴ Ko Juan, tú ní kuní-de, chi ni ka'an-de jín-yá: Sua kánúú já skuánducha máa-ní náá, naja vái-ní nuu-ná núsáá, áchí-de. ¹⁵ Ko ni ka'an Jesús jín-de: Vina te sá'a-ró, chí súan kánúú skíkuu-yó taká tíñu va'a, áchí-ya. Yúan-na te vásá ní skuánducha-dé-ya. ¹⁶ Te nuu ní kuu ni janducha Jesús, te ni nana-ni-ya iní nducha. Te ni nuña andíví. Te ni jini-ya Espíritu Dios júngava vai nátu'un paloma. Te ni jinu siki-yá. ¹⁷ Te ni kenda ñn tu'un ichi ándíví ní ka'an: Ya'á kúu Se'e-rí ja kúndá'ú iní-rí-i, te kúsí iní-rí jín-i, áchí.

4

Siki já ní jito nchaq tá'an kui'na jín-yá

¹ Yúan-na te ni jaq Jesús onde nuu ñú'un té'é ní sá'a Espíritu, náva'a koto nchaq tá'an kui'na jín-yá.

² Te uu xiko ndúú, uu xiko ñúú, n̄i io ndicha in̄i-ya. Yúan-na te vása ní j̄i'í-ya sóko. ³ Te n̄i jā kui'na ní jito nchā tá'an j̄ín-yá. Te n̄i ka'an j̄ín-yá: Te nú Se'e Dios kúu-ró, te ka'an j̄ín yúu yá'a ná ndúu staa, áchí. ⁴ Te n̄i ka'an-ya j̄ín: Yóso núu tutú: Nasu máni máa staa kée cháa te kuchaku-de, ch̄i suni kánúú tú'un ká'an Dios, áchí-ya. ⁵ Yúan-na te kui'na-ún, kua'an j̄ín-yá máa ñúu īi. Te yúan n̄i kaa j̄ín-yá xin̄i torre ve'e īi. ⁶ Te n̄i ka'an j̄ín-yá: Nú Se'e Dios kúu-ró, te s̄ungava-ró máa-ró ondé nuu ñú'un, ch̄i yóso núu tutú: Tájí-yá ndajá'a-yá kii sik̄i-ro, te kunu nchā-ya róo náva'a tú stují-ro já'a-ro núu yúu, áchí. ⁷ Te n̄i ka'an tuku Jesús j̄ín kuí'na-ún: Suni yóso-gá nuu tutú: Ma kóto nchā-ro máa Tatá-ro Dios, áchí-ya. ⁸ Te inga j̄inu n̄i jaka kui'na-ún-ya kuá'an j̄ín-yá xin̄i ñ̄n yuku súkún xáan. Te n̄i stá'an taká ñuu luu ñ̄i ñúyívi núu-yá. ⁹ Te n̄i kach̄i j̄ín-yá: Taká ñuu yá'a kua'a-ri nuu-ro nú jukuiñi jítí-ró te chiñú'ún-ró rúu, áchí. ¹⁰ Yúan-na te n̄i kach̄i Jesús j̄ín kuí'na-ún: Satanás, kuxio kuá'an, ch̄i yóso núu tutú: Chiñú'ún-ró máa Tatá Dios máa-ró, te nuu máa ñ̄n-ni-ya kuátíñu-ró, áchí-ya. ¹¹ Yúan-na te n̄i kuxio kui'na-ún kua'an. Te n̄i chakoyo ndajá'a ándívi ní kajatíñu nuu-yá. ¹² Te nuu ní jini tu'un Jesús ja kánde Juan vekaa, te kuano'on-yá ñuu Galilea. ¹³ Te n̄i xndóo-ya ñúu Nazaret. Te n̄i jā-ya ñúu Capernaum. Te ñuu-ún ncháa yani yu'u mar ma'ñú ñúu Zabulón j̄ín ñúu Neftalí. Te n̄i kanchaa-ya yúan, ¹⁴ Náva'a ná skikuu tu'un n̄i ka'an Isaías chāa n̄i jani tu'un Dios: ¹⁵ Ñuu Zabulón j̄ín ñúu Neftalí ichi núu mar inga lado yucha Jordán,

kúu ñuu Galilea ñayivi sín nación. ¹⁶ Te ñayivi-ún káxiukú-i ñuñáa, te ni kajini-i ñn luz ká'nu. Te ni kundijin nuu ñayivi kákuni naa, áchí-de.

Ndasa ni kejá'á Jesús jáni-ya tú'un

¹⁷ Onde sáa ní kejá'á Jesús jáni-ya tú'un: Nakani ini jíná'an-ró, chí a yani koo ñuu nátu'un andívi, áchí-ya. ¹⁸ Te jika Jesús yu'u mar Galilea kua'an-ya. Te ni jini-ya núu úu tá'an ñani, ñn Simón ja nání-de Pedro, te inga Andrés ñani-de. Te káskuíta ka'nu-de ñunu-dé ini mar. Chi cháa kátin tiyáká kákuu-de. ¹⁹ Te ni ka'an-ya jín-de: Kundikin ruu kikoyo-ró, te ná násá'a-ri róo cháa ñn ñayivi, áchí-ya. ²⁰ Yúan-na te ni kaxndóo-ni-de ñunu-dé. Te ni kandikin-de-ya. ²¹ Te ni ja'a-ya yúan kua'an-ya. Te ni jini-ya núu úu-ga tá'an ñani, Jacobo se'e Zebedeo, jín ñani-de Juan. Te kájin-de ini barco jín táa-de Zebedeo, kánaku'ni-de ñunu-dé. Te ni kana-ya xiní-dé. ²² Te cháa-ún, ni kaxndóo-ni-de barco jín táa-de. Te ni kandikin-de-ya. ²³ Te ni jika kuu Jesús ní ñuu Galilea, ni stá'an-ya tú'un ini ve'e sinagoga máa-de. Te jáni-ya tú'un ja koo ñuu Dios. Te násáva'a-ya táká ñayivi káku'u jín táká nuu ú'u-i. ²⁴ Te ni jicha tu'un-ya kuá'an ní ñuu Siria. Te nuu-ya ni kákinchaka-i táká ñayivi káku'u. Ñayivi káta'an tini nuu kué'e, jín táká ñayivi káyaji ní'ni, jín já tá'an tachí káni, jín já jí'i yí'í, jín já ndúyúnú, ndí'i-i, ni násáva'a-ya-í. ²⁵ Te kua'a ñayivi ñuu Galilea, jín ñuu Decápolis jín ñayivi ñuu Jerusalén, jín ñuu Judea, jín ñuu inga lado yucha Jordán, ni kandikin-i-ya.

5

Tu'un ni stá'an-ya ondé nuu yúku

¹ Te ni jini-ya núu ñáyivi kuá'a. Te ni kaa-ya kuá'an-ya yúku. Te ni jungoo-ya. Te chaa káskuá'a jíin-ya, ni jakoyo-de nuu-ya yúan. ² Te ni stá'an-ya tú'un yá'a nuu-dé:

Tu'un xáán ndatu

³ Xáán ndatu ñáyivi káta'an ndá'ú ini añú-i, chi kuu kivi-i ini ñuu Dios nátu'un andívi. ⁴ Xáán ndatu ñáyivi kándé'e, chi ndusi iní-i sá'a-ya. ⁵ Xáán ndatu ñáyivi vítá ini, chi ni'in-í ní ñúyivi kúu ta'u-í. ⁶ Xáán ndatu ñáyivi kákuu xaan iní-i skíkuu-i taká tiñu ndaa, chi kuu ja kákumi-i. ⁷ Xáán ndatu ñáyivi kákundá'ú ini tá'an, chi suni ni'in-í tu'un kundá'ú ini. ⁸ Xáán ndatu ñáyivi ndóo ini añú-i, chi kuni-i nuu Dios. ⁹ Xáán ndatu ñáyivi kánasámani tá'an, chi kunání-i se'e Dios. ¹⁰ Xáán ndatu ñáyivi kájika jínu siki já kásá'a-i tiñu ndaa, chi kuu kivi-i ini ñuu Dios nátu'un andívi. ¹¹ Xáán ndatu máá-ró jíná'an-ró nú káka'an ndiva'a-i jíin-ró te káchindikín-i róo te kákaji-i róo siki rúu vasa tú kuachi-ró. ¹² Si xaan kóo ini-ro, chi ká'nu xaan tá'u-ro ío onde andívi. Chi súan ni káchindikín-i chaa ni kajani tu'un Dios ni kikoyo xna'an-ga vásá róo.

Chaa nátu'un ñii, jíin luz

¹³ Máá-ró kákuu nátu'un ñii ñuyivi. Ko nú ñii-ún ná náa xikó u'a, ndasa ndu'u'a inga jínu. Tuká tiñu kuti, chi sua kacha-ro kí'in te kuañu-i siki. ¹⁴ Máá-ró kákuu nátu'un luz ñuyivi. In ñuu kándeé xini yúku, ma kúu kundee sa'í. ¹⁵ Ni tú skuikín-ro

ɨn yiti te chindee-ró kayú chii nundóó, chii sua kundii nuu candelero te stúun nuu já káxiukú iní ve'e. ¹⁶ Súan stá'an-ro luz máá-ró núu táká ñayivi, náva'a ná kuní-i tiñu va'a kásá'a-ró, te ná nákana jaa-i máá Táa-ro já kánchaa-ya ondé andívi.

Siki tú'un ley aná'an jín tú'un Jesús

¹⁷ Ma káni iní-ro jíná'an-ró já vái-ri xnáa-rí ley jín cháa ni kajani tu'un Dios. Na tú vai-ri xnáa-rí chii sua skíkuu-ri. ¹⁸ Chi jandáa ká'an-ri jín-ró: Ondé kivi náa andívi jín ñúyivi, ni ɨn jota te ni ɨn punto ma náa kúti núu tutú ley onde nú tú skíkuu taká tu'un ká'an ley. ¹⁹ Te nú ɨn cháa tú jándatu-de nuu ɨn tu'un tá'ú tiñu yá'a, vasa tu'un lúli kúu, te nú stá'an-de nuu sáva-ga ñayivi sá'a-i súan, cháa-ún kuu-de nátu'un ɨn mozo lúli iní ñuu Dios nátu'un andívi. Ko nú sua jándatu-de te stá'an-de, yúan-na te kuu-de ɨn cháa kúñá'nu onde iní ñuu Dios nátu'un andívi. ²⁰ Chii a ká'an-ri jín-ró: Nú tú va'a-ga koo tiñu ndaa kásá'a máá-ró vásá tiñu kásá'a cháa káchaa tutu jín cháa fariseo, te ma kivi kuti-ro iní ñuu Dios nátu'un andívi.

Siki tú'un ísiki ncháa tá'an

²¹ A ni kajini tu'un-ró já ní ka'an-ya jín cháa aná'an: Ma ká'ni-ro ndíyi, te nani cháa nú ka'ni-dé ndíyi, te kí'in-de nuu justicia. ²² Ko ruu, ká'an-ri jín-ró: Nú ɨn cháa kití iní-de nuu ñaní-de, ná kí'in-de nuu justicia. Te nú ɨn cháa ka'an ndiva'a-de nuu ñaní-de, ná kí'in-de nuu junta. Te nú ɨn cháa ka'an-de: Róo tasi, achi-de, ná kí'in-de juicio infierno. ²³ Ko nú kándá'a-ró já sokó-ro ní cháa-ro jín núu altar, te nú yúan ni nuku'un

in̄i-ro já jíto u'u ñani-ro róó, ²⁴ Te skéndo-ro já sokó-ro-ún nuu altar yúan, te ki'in-ro te ndu-man̄i-ro jíin ñani-ro xna'an-ga. Yúan-na te vása cháa-ro te soko-ro. ²⁵ Yachi ndatu'ún vá'a-ró jíin cháa jíto u'u róó nini ká'jin-ro jíin-de ichi. Chi nú túu, te ku'a-de róó nuu juez. Te juez ku'a-de róó nuu policía, te kundee-ro vékaa. ²⁶ Te jandaa ká'an-ri jíin-ró já má kenda kuti-ro yúan, onde nú tú chunaa-ro táká centavo. ²⁷ Ni kajini tu'un-ró já ní ka'an-ya sáa: Ma kúsiki ncháa tá'an-ró. ²⁸ Ko ruu, ká'an-ri jíin-ró, nú ndé'é ñin cháa nuu ñin ña'an já kusú-de jíin-ña kuní-de, yúan-na te a ni isiki ncháa tá'an-de jíin ña'an-ún in̄i añú-de. ²⁹ Te nú nduchi-ro lado vá'a-ró kuní skívi róó nuu ío kuachi, tava te skána-ró ná kí'in. Chi va'a-ga ja náa ñin nduchi-ro, nasu já kóo ndi'i yiki kúñu-ró kí'in nuu infierno. ³⁰ Te nú nda'a vá'a-ró kuní skívi róó nuu ío kuachi, xiti te skána-ró ná kí'in. Chi va'a-ga ná náa ñin nda'a-ro nasu já kóo ndi'i yiki kúñu-ró kí'in nuu infierno. ³¹ Te suni onde sáa ní ka'an: nú ndéja kuní xndóo ñasí'í, te ná kuá'a tutu ndúsñin nuu-ñá. ³² Ko ruu, ká'an-ri jíin-ró: nú xndóo ñin cháa ñasí'i-de, ko nasu já tiní in̄i-ña, yúan-na te sá'a-de ja isiki ncháa-ña-dé. Te nú ñin cháa, natanda'a-dé jíin ña'an-ún, te isiki ncháa-de tá'an-de.

Siki tú'un káka'an téyí

³³ Te suni ni jini so'o-ró tú'un ni ka'an-ya jíin cháa aná'an: ma ká'an ni'in-ró chi skíkuu-ró táká tu'un ni kee yu'u-ro núu Dios. ³⁴ Ko ruu, ká'an-ri jíin-ró: Ma ká'an téyí kúti-ro, ni siki ándiví, chi silla Dios

kúu. ³⁵ Ni sikí ñúyívi, chí teyü nuu káxndíi ja'a-yá kúu. Ni sikí ñúu Jerusalén, chí ñuu máá Rey ñá'nu kúu. ³⁶ Te suni ma ká'an ni'in-ró sikí xiní-ro, chí ma kúu sá'a kuti-ro já ndúu kuíjín xí ndúu túún ñn ixi-ro. ³⁷ Ko ka'an-ro: Vee táa, túu táa, achi-ro, chí nú skáa-ga-ro ká'an-ro, tu'un káñáá kúu. ³⁸ Ni kajini tu'un-ró já ní ka'an-ya jíín cháa aná'an: Ndúchi jíín ndúchi, te nu'un jíín nú'un nakunáa, áchí. ³⁹ Ko ruu, ká'an-ri jíín-ró: Ma kasú-ro núu cháa ñáá. Chí nú ndé cháa kuní-de stují-dé yiki núu-ro lado vá'a, te suni kua'a-ró ingá lado ná stují-dé. ⁴⁰ Te nú ndé cháa kuní kanaá jíín-ró, te kuancháa-de sa'ma-ro, te suni kuu kua'a-ró tikachí-ró núu-dé. ⁴¹ Te nú ndé cháa skáka-de róó ñn kilómetro, te kaka-ró úu jíín-de. ⁴² Cháa jikán nuu-ro, nuu-dé kua'a-ró. Te cháa kuní ki'in núu-de nuu-ro, ma sásá'an-ró kuá'a-ró núu-dé.

Ndasa kánúú kúmani-yo jíín cháa kájito u'u yóó

⁴³ Ni kajini tu'un-ró já ní ka'an sáa: Kundá'ú ini-ro tá'an-ró, te koto u'u-ro cháa jíto u'u róó, áchí. ⁴⁴ Ko ruu, ká'an-ri jíín-ró: Kundá'ú ini-ro cháa kájito u'u róó. Te ka'an va'a-ró jíín cháa káka'an sikí-ro. Te sá'a va'a-ró jíín cháa kákiti ini nuu-ro. Te kakan ta'u-ro já'a cháa ká'an ndiva'a jíín-ró te káchindikín róó. ⁴⁵ Náva'a ná kúu-ró sé'e máá Táa-ro já káncháa-ya ándíví, chí máá-yá já'a-ya ndíkandii sikí ñáyivi ñáá jíín sikí ñáyivi vá'a. Te skúun-ya saú sikí ñáyivi kásá'a tiñu va'a jíín sikí ñáyivi kásá'a tiñu ñáá. ⁴⁶ Chí nú mani-ro jíín cháa mani jíín-ró, naún ní'in-ro. Á tú suni súan kásá'a cháa xíní. ⁴⁷ Te nú máni ñani-ro ká'an luu-ró jíín, te

naún sá'a-ga-ro núsáá. Á tú suni súan kásá'a cháa s̄in nación. ⁴⁸ Núsáá te ná síyija va'a-ró máá-ró jíná'an-ró, nátu'un ío va'a máá Táa-ro kánchaa-ya ándíví.

6

Cuenta caridad

¹ Koto va'a-ró máá-ró. Ma sá'a ndiijn-ro táká tiñu va'a-ró náva'a nde'é ñayivi núu-ro, chí nú súan te tú na ta'u-ro kuá'a máá Táa-ro já kánchaa-ya ándíví. ² Te nú sá'a-ró caridad, ma tiví-ro corneta nátu'un cháa uu xini káxiukú-de iní ve'e sinagoga jín nuyá'u. Chí súan kásá'a-de náva'a nakana jaa-i-de. Ko jandáa ká'an-rí jín-ró já á nī kani'in-dé ta'u-dé. ³ Ko nú sá'a-ró caridad, ma kuní nda'a vésé-ró naún sá'a nda'a vá'a-ró, ⁴ Náva'a sá'a sa'í-ro caridad-ún. Chí máá Táa-ro, jini-ya já ní sá'a sa'í-ro. Yúan-na te ma'ñú táká ñayivi te kua'a-ya tá'u kúu-ró.

Ja jikán ta'u-yo jín Padre Nuestro

⁵ Te nú jikán ta'u-ro, te ma sá'a-ró nátu'un cháa uu xini. Chí máá-de, kákusi iní-de kakan ta'u-dé iní ve'e sinagoga jín jikí yá'ya náva'a ná kuní ñayivi núu-dé. Ko jandáa ká'an-rí jín-ró ja á nī kani'in-dé ya'u-de. ⁶ Ko róó nú jikán ta'u-ro, ndivi iní ve'e-ró te kasu-ro yúxé'é-ró. Te kakan ta'u-ro núu máá Táa-ro já kánchaa sa'í-ya. Chí máá Táa-ro, jini-ya já súan sá'a sa'í-ro. Yúan-na te ma'ñú táká ñayivi te kua'a-ya tá'u kúu-ró. ⁷ Te nú jikán ta'u-ro, ma kée xió kuiñí-ro ká'an-ro nátu'un kásá'a cháa s̄in nación, chí kájani iní-de ja súan ná'an ká'an-de, te vása jini so'o-ya. ⁸ Núsáá te ma sá'a-ró nátu'un

kásá'a máá-de. Chì T́áa-ro, a jiní-ya ñáun ndatíñu kánandi'i-ró ondé té cha'an-ga kakan-ro núu-yá. ⁹ Núsáá te sua kakan ta'u máá-ró: T́áa máá-ná ja kánchaa-ní onde andíví, ná nákana jaa-ná ní jín sí'ví-ní. ¹⁰ Te ná kóo ñuu nuu tá'ú-ní tiñu. Te ná kóo taká tiñu játa'an iní máá-ní, nátu'un ío iní andíví suni súan ná kóo iní ñuyívi yá'a. ¹¹ Staa káyee-ná taká kivi, kuá'a-ní nuu-ná vina. ¹² Te nátu'un kásá'a-ná tuká'nu iní-ná nuu ñáyivi kásá'a falta nuu-ná, suni súan sá'a-ní tuká'nu iní-ní nuu-ná ja sá'a-ná falta nuu-ní. ¹³ Te ma skivi-ní náá koto nchaa-i náá, chí sua nama-ní náá nuu kini nuu kuí'a. Chì máá-ní kúu I'a tá'ú tiñu, te t́in-ní fuerza, chí kúñá'nu-ní ní káni. Súan ná kóo. Amén. Achì-ro. ¹⁴ Chì nú sá'a-ró tuká'nu iní nuu ñáyivi kásá'a falta jín-ró, te suni súan máá T́áa-ro ondé andíví sá'a-ya tuká'nu iní nuu falta máá-ró. ¹⁵ Ko nú tú sá'a-ró tuká'nu iní nuu ñáyivi kásá'a falta jín-ró, te suni súan máá T́áa-ro ondé andíví ma sá'a-ya tuká'nu iní nuu falta-ro.

Tu'un kondicha iní-yo

¹⁶ Ko nú ká'io ndicha iní-ro, te ma sá'a-ró nátu'un kásá'a cha uu xini já kájito xí-de. Chì máá-de kástují-de nuu-de náva'a stá'an-de máá-de nuu ñáyivi ja ndichá iní-de. Chì jandaa ká'an-ri jín-ró já á ni kani'in-dé ya'u-de. ¹⁷ Ko máá-ró, nú ndicha iní-ro, te chí'i-ró aceite xini-ro te nakiti nuu-ro, ¹⁸ Náva'a tú stá'an-ro máá-ró núu taká cha ja ndichá iní-ro, chí nuu máá T́áa-ro já kánchaa sá'í-ya stá'an-ro máá-ró. Te máá T́áa-ro já ndé'é sá'í-ya, kuá'a-ya yá'u-ró kuni taká ñáyivi.

Ndasa kaya yaji

19 Ma kayá-ro yají-ro iní ñuyívi yá'a, chí chaa tikixin te kana si'in yóó, te tiví. Te suni kuu kivi ñakuí'ná te sakuí'ná kí'in jíin. 20 Ko kaya-ro yají-ro ondé andíví, chí yúan ma kúu chaa tikixin te ni ma kúu kana si'in yóó já stíví. Te yúan ni ma kúu kivi ñakuí'ná já sakuí'ná kí'in jíin. 21 Chí nuu kánde yaji-ro, yúan kúu nuu kuítú iní-ro jíin. 22 Lámpara yiki kúñu kúu nduchi. Te nú nduchi-ro ío va'a, níi-ni yiki kúñu-ró ndíi ncháa. 23 Ko nú nduchi-ro káñáa, te níi-ni yiki kúñu-ró kánde ñuñáa. Súan ío te nú luz ñáva'a-ró kúu ñu'un tuún, nasaa-ga ñuñáa kóo núsáa. 24 Ni ñin mozo ma kúu kuatíñu-de nuu úu jito'o. Chí kití iní-de nuu ñin te kumani-dé jíin ingá, xí kuándatu-de nuu ñin te sani'in iní-de nuu ingá. Ma kúu kuatíñu-ró núu Dios jíin núu tú'un kúká.

Ma nákani iní-yo siki já kúchaku-yo

25 Núsáa te ká'an-ri jíin-ró: Ma nákani iní-ro siki já kúchaku-ro, nú ndasa kee-ro, xí nú ndasa ko'o-ró, ni siki yiki kúñu-ró, nú ndasa kundii kunamá-ro. A tú kánúú-gá vida-ro vása já kée-ro, te yiki kúñu-ró vása sá'ma-ro náún. 26 Nde'é-ró tísaa andíví tú jítu-tí, ni tú nástútú-tí, ni tú náchiva'a-tí iní yaka-tí. Chí máa Táa-ro ándíví skée-yá-tí. Á tú kánúú-ga-ro vása kiti-ún. 27 Ko ndé róo ja súan nákani iní-ro te á kuu chísó-ga-ro máa-ró ñin yiki náún. 28 Naja kánakani iní-ro siki sá'ma. Nde'é ndasa kája'nu ita yuku. Tú sátiñu, ni tú táu. 29 Ko ká'an-ri jíin-ró, ja rey Salomón

kiví ní kuñá'nu xaan-dé, ni tú ní kúu ku'un-de ñin sa'ma súan nátu'un ita-ún. ³⁰ Te Dios, nú súan skúnamá-ya itá yuku-ún ja ío vina te yuchaan kayu nuu ñú'un, naga ñi kuu ja má skúnamá-ya róo te naja tú kákandíja va'a-ró. ³¹ Núsáá, te ma nándi'i ini-ro, ndasa kee-yo, xí ndása ku'un-yó, achi-ro. ³² Chi ñáyivi ñin naciún kándúkú táká ndatíñu jian. Ko máa Táa-ro ondé andívi, a jiní-ya já kánandi'i-ró táká ndatíñu yá'a. ³³ Ko kánúú-gá ja ndúkú ndéé-ró kivi-ró ini ñuu nuu tá'ú Dios tíñu. Te sá'a-ró tíñu ndaa nátu'un sá'a máa-yá. Yúan-na te kuá'a-ga-ya táká ndatíñu-ún nuu-ro. ³⁴ Núsáá te ma nákani ini-ro já kúu yuchaan, chi yuchaan te nakani ini-ro jíin túndó'o-ún. Chi vina kúu vina te yuchaan kúu yuchaan.

7

Ma nákuɣndíi sikí tá'an

¹ Ma nákuɣndíi-ró sikí ñáyivi, náva'a ma nákuɣndíi-i sikí máa-ró. ² Chi nátu'un nákuɣndíi-ró sikí ñáyivi-ún, suni súan nakuxndíi-i sikí máa-ró. Chi jíin kú'a ja káchikuá'á-ro, suni nakukua'á-ro. ³ Te naja ndé'é-ró já kándeé mǐ'ín ndúchi ñaní-ro. A tú nákani ini-ro já ñin vitu kándeé nduchi máa-ró. ⁴ Naja ká'an-ro jíin ñaní-ro: Kundatu, ná táva-rí mǐ'ín kándeé nduchi-ro, te tú nákani ini-ro já kándeé ñin vitu ndúchi-ro náún. ⁵ Chaa uɣ xini, xna'an-ga tava-ro vitú kándeé nduchi máa-ró. Yúan-na te kuu ndé'é vá'a-ró te tava-ro mǐ'ín kándeé nduchi ñaní-ro. ⁶ Ma kuá'a-ró ndátíñu ijí núu tí'ina jíná'an-ti, ni ma skána-ró perla-ro núu kǐni jíná'an-ti. Chi nú

súan te kuañu-ti sikí, te naxió káva-ti íchi núu-ro te chuxíní-tí róó.

Kakan-yo núu-yá te ni'in-yo

⁷ Kakan, te kua'a-ya núu-ro. Ndúkú, te ni'in-ro. Ka'an, te ná núña ve'e kivi-ró. ⁸ Chi cháa jikán, te kii nuu-dé. Te cháa ndúkú, ní'in-dé. Te cháa ká'an, te núña ve'e kivi-de. ⁹ Ndé ñin róó, nú se'e-ró jikán-i ñin staa núu-ro, te kua'a-ró ñin yuu núu-í náún. ¹⁰ Xí nú jikán-i ñin tiyáká te kua'a-ró ñin koó núu-í náún. ¹¹ Te nú róó, vasa cháa ñáá kakuu-ró, te kájin-ro kuá'a-ró ndátíñu va'a nuu sé'e-ró, naga máá Táa-ro já kanchaa-ya ándiví, ja má kuá'a-ya ndátíñu va'a nuu cháa jikán nuu-yá núsáá. ¹² Núsáá te taká tíñu ja kuni-ro já sá'a ñayivi jín-ró, suni súan sá'a máá-ró jín-i, chi súan ká'an tutu ley jín cháa ni kajani tu'un Dios.

Siki úu ichi

¹³ Kivi koyo-ró íchi yuxé'é túu, chi jichá yuxé'é te ká'nu ichi já kuá'an nuu náa ñayivi. Te kua'a-í kivi koyo-i kua'an-i ichi-ún. ¹⁴ Chi tuu yuxé'é te lúli-ni ichi já kuá'an nuu ní'in tá'u-í kuchaku-i. Te yaku-ni-i káni'in-í ichi-ún.

Nde'e yunu vá'a jín yunu ñáá

¹⁵ Te koto-ró máá-ró núu cháa káani tu'un tú'ún já vái-de nátu'un ri jito-de, ko ichi ini-de kánde yí'i kiti xáan. ¹⁶ Jín tíñu kásá'a-de te kuni-ro-dé. Á kuu táxín-ró uva xiní nú íñú, xí kúu táxín-ró mérkexé xiní íñu kímí. ¹⁷ Súan kúu, ja taká yunu vá'a kúun nde'e vá'a xiní, ko yunu ñáá kúun nde'e ñáá xiní. ¹⁸ ñin yunu vá'a ma kúu kuun nde'e káñáá

xin_i. Te ni ñn yunu káñáá, ma kúu kuun nde'e vá'a xin_i. ¹⁹ Taká yunu tú kúun nde'e vá'a xin_i, ná xití, te ná kí'in nuu ñú'un kayu. ²⁰ Núsáá te súan jíin ndé'e kúun xin_i, te kun_i-ro naún yunu kúu. ²¹ Nasu ndí'i ñayivi ká'an Táta, Táta, jíin-rí, kivi in_i ñuu nátu'un andíví. Ch_i máni ñayivi skíkuu tiñu kuní máá Táa-ri, I'a kánchaa andíví. ²² Kivi-ún, te ka'an kua'a ñayivi jíin-rí: Táta, Táta, nasu ní kajani-ná tu'un jíin sí'ví-ní, te n_i kakiñi'in-ná tach_i kíni kája'an ja ní kasá'a-ná kua'a tiñu ñá'nu jíin sí'ví máá-ní náún. Ach_i-i. ²³ Yúan-na te ka'an n_i'in-ri jíin ñayivi-ún: Tú ní jiní kuti-rí róó. Kuxio ki'in-ro, chi chaa kásá'a tiñu chá'an kákuu-ró.

Sik_i úu ve'e ja sñn sñn ñn ja'a

²⁴ Te taká chaa jíni so'o tu'un ká'an-ri yá'a te skíkuu-de, te kuu-de nátu'un ñn chaa ndíchí. Te chaa-ún, n_i jani-de ñn ve'e sik_i ñn kava. ²⁵ Te n_i kuun sau, te n_i jin_i nducha ñú'un, te n_i kee tach_i xáan, te n_i kakaja vé'e-ún. Te tú ní nduá, ch_i kándij sik_i káva. ²⁶ Te taká chaa jíni so'o tu'un ká'an-ri yá'a, te tú skíkuu-de, te kuu-de nátu'un ñn chaa xíní ñáá. Te chaa-ún, n_i jani-de ñn ve'e nuu ñítí. ²⁷ Te n_i kuun sau, te n_i jin_i nducha ñú'un, te n_i kee tach_i xáan, te n_i kakaja vé'e-ún. Te n_i ndua-ni, te n_i naa í, ách_i-ya jíin-i. ²⁸ Te nuu ní jin_i n_i ka'an Jesús taká tu'un yá'a, te taká ñayivi kuá'a-ún, n_i kánaa iní-i kájini so'o-i tu'un n_i stá'an-ya. ²⁹ Ch_i n_i stá'an-ya núu-í nátu'un chaa ndíso tiñu, nasu nátu'un chaa káchaa tutu.

8

Ja ní nasáva'a-ya ñn chaa té'yu ndi'yi

¹ Te n̄i nuu Jesús vai-ya yúku-ún. Te n̄i kandikin kua'a ñáyivi-yá. ² Te ñn chaa té'yu ndi'yi, n̄i chaa-de nuu-yá. Te n̄i chiñú'ún-de-ya, te n̄i ka'an-de jíin-yá: Táta, nú kuní-ní, te kuu nasándoo-ní náá, áchí-de. ³ Te n̄i skáa Jesús nda'a-yá. Te n̄i ké'é-yá-de. Te n̄i ka'an-ya: Kuní-ri, ná ndúndoo-ró, áchí-ya. Te ndi'yi té'yu-de-ún n̄i ndundoo-ni. ⁴ Yúan-na te n̄i kachi Jesús jíin-de: M̄a kachí kuti-ro núu ní ñn-i. Ko kuá'án, te stá'an-ro máá-ró núu sutú. Te soko-ro núu-dé nátu'un n̄i tá'ú Moisés tiñu, náva'a kuní-de ja ní ndundoo-ró, áchí-ya.

Ja ní nasáva'a-ya mozo ñn chaa kúu capitán

⁵ Te n̄i kivi Jesús ñuu Capernaum. Te n̄i jaa ñn chaa kúu capitán nuu-yá ká'an nda'ú-de jíin-yá: ⁶ Táta, mozo-ná kátúu-í ve'e-ná n̄i kuyúnú-i te ndó'o xaan-í, áchí-de. ⁷ Te n̄i kachi Jesús jíin-de: Ki'in máá-rí te nasáva'a-ri-i, áchí-ya. ⁸ Te n̄i ka'an capitán jíin-yá: Táta, nasu cháa va'a kúu-ná ja kivi-ní in̄i ve'e-ná, chi ná ká'an-ni-ní, te ná ndúva'a mozo-ná. ⁹ Chi máá-ná, suni chaa ndiso tíñu kúu-ná. Te ñáva'a-ná soldado-ná. Te ká'an-ná jíin ñn-de: Kuá'án, te já'an-de. Te jíin ingá-de: Ña'an, te cháa-de. Te jíin mozo-ná: Sá'a ya'á, te sá'a-i. Achí-de. ¹⁰ Te n̄i jini so'o Jesús tu'un yá'a. Te n̄i naa iní-ya ndé'é-yá. Te n̄i kachi-ya jíin ñáyivi káindik̄in-ya-ún: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja ní in̄i ñuu Israel tú ní jiní-ri ni ñn chaa kándija súan. ¹¹ Te ká'an-ri jíin-ró, ja kíkoyo kua'a ñáyivi íchi núu kána ndikandii jíin íchi núu kée ndikandii. Te jungoo-i

jíin Abraham, jíin Isaac, jíin Jacob onde iní ñuu nátu'un andíví. ¹² Ko ñayívi kákuu máá sé'e ñuu nuu tá'ú-yá tiñu, kiñi'in-ya-í ki'in-i yata ké'e nuu ñáa. Te yúan nde'e-i te nakaji-í ñii yú'u-í, áchí-ya. ¹³ Yúan-na te nì kachì Jesús jíin cháa kúu capitán: Kuá'án. Nátu'un nì kandíja-ró, te kuni-ro já súan íó, áchí-ya. Te mozo-ún nì nduva'a-ni-i hora-ún.

Já ní nasáva'a-ya náchisó Pedro

¹⁴ Te nì jaá Jesús ve'e Pedro. Te nì jini-ya náchisó-de kátúu-ñá yí'i kiji-ña. ¹⁵ Te nì tiin-ya ndá'a-ñá. Te nì kee kiji-ún-ña. Te nì ndukoo-ña. Te nì jatíñu-ña núu-yá jíná'an-ya. ¹⁶ Te nuu ní ini, te nuu-yá nì chakoyo ja kándiso ñayívi káta'an tachì kini. Te jíin tú'un-ni ká'an-ya, te nì kiñi'in-ya tachí-ún kája'an. Te nì nasáva'a-ya táká ñayívi káku'u. ¹⁷ Náva'a ná skíkuu tu'un nì ka'an Isaías cháa nì jani tu'un Dios onde sáa: Máa-yá, nì naki'in-ya kué'e-yo, te nì janchaa-ya já ndó'o-yó, áchí.

Uu chaa ndúkú-de kundikin-de-ya

¹⁸ Te nì jini Jesús ja ní jíkó ndúu kua'a ñayívi ká'in-i xiin-yá. Te nì tá'ú-yá tiñu ja ná já'a-i ki'in-i inga lado. ¹⁹ Te nuu-yá nì jaá in chaa cháa tutu. Te nì ka'an-de: Maestro, kundikin-ná ní vasa ndé onde ki'in-ní, áchí-de. ²⁰ Te Jesús nì kachì-ya jíin-de: Taká ñukuii, ká'io yau kava káy'i-ti, jíin tísaa andíví, ká'io taka-ti. Ko máá Sé'e cháa, túu nuu kusú-ya, áchí-ya. ²¹ Te inga chaa skuá'a jíin-yá, nì ka'an-de jíin-yá: Táta, kuá'a-ní tu'un ná kichinduji-ná táa-ná xna'an-ga, áchí-de. ²² Te nì kachì Jesús jíin-de: Kundikin ruu ná

kí'on. Skéndoo taká ndiyi-ún ná chínuji tá'an ndiyi jíná'an. Achí-ya.

Ja ní jukuiñi tachi xáan ní sá'a-ya

²³ Te ni kivi-ya iní ñn barco. Te chaa káskuá'a jíin-yá, ni kandikin-de-ya kája'an-de jíin-yá. ²⁴ Te nuu mar ni ndonda ñn tachi xáan, te su'ma ndúcha-ún, ni jasú siki barco. Ko máa-yá kixí-ni-ya. ²⁵ Te chaa káskuá'a jíin-yá, ni jakoyo-de nuu-ya. Te ni kaxndúko-de-ya. Te káka'an-de: Táta, nama-ní yóó, chi naa-yo, áchí-de. ²⁶ Te ni kachi-ya jíin-de: Naja káyu'ú-ro. Tú kákandíja va'a-ró náún, áchí-ya. Yúan-na te ni nduko-ya. Te ni ka'an-ya nuu tachi xáan-ún jíin nuu ndúcha mar. Te ná'in yúú-ni ni kuu. ²⁷ Te ni kayu'ú taká-de. Te káka'an-de: Ndé chaa kúu chaa yá'a, ja ondé tachi jíin mar kájandatu nuu-dé, áchí-de.

Chaa káta'an tachi kini onde ndañuu Gadara

²⁸ Te ni jaa-ya ingá lado mar ndañuu Gadara. Te onde ve'e añú ni kenda uu chaa káta'an tachi kini. Te ni chakoyo-de nuu-ya. Te ja xáan-dé, te tú ni ñn ñayivi jika-i ichi-ún. ²⁹ Te ni kakana jaa-de: Naún kuní-ní jíin-ná Jesús, Se'e Dios. Ni chaa-ní yá'a ja xndó'o-ní náa vasa té jaa-ga kivi náún, áchí-de. ³⁰ Te onde jíká jíin máa-de ío ñn tikuní kini kájitú-ti. ³¹ Te tachi kini-ún, ni kaka'an nda'ú jíin-yá: Nú kiñi'in-ní náá, te táji-ní náá ná kivi koyo-ná iní tikuní kini kájin yúan, áchí. ³² Te ni kachi-ya jini jíná'an: Kuángoyo núsáá, áchí-ya. Te ni kenda kája'an, te kuángoyo nuu tikuní kini-ún. Te tikuní kini-ún ni kajúngoyo-ti ñn yukáva onde iní mar. Te nuu mar ni kaji'i-ti. ³³ Te chaa kándito-ti

yúan, nì kajinu-de. Te nì jakoyo-de onde ñuu. Te nì kajani-de taká tu'un jíin já ní kuu cháa nì kata'an tachì kíni-ún. ³⁴ Yúan-na te ndivii ñáyivi ñúu-ún, nì kenda koyo-i kuata'an-i Jesús. Te nì kajini-i nuu-yá. Te nì kaka'an nda'ú-i jíin-yá ja ná kúxio-ya kí'in-ya ñúu-i.

9

Ja ní nduva'a cháa nì kuyúnú

¹ Yúan-na te nì kivi-ya iní ñn barco. Te nì naja'a-ya kuá'an-ya ingá lado mar. Te nì najaa-ya ñúu-ya. ² Te nuu-yá yúan nì kákinchaka-i ñn cháa nì kuyúnú kátúu-dé nuu ñn jito. Te nì jini Jesús ja káandíja-de. Te nì ka'an-ya jíin cháa nì kuyúnú-ún: 'ijo, sándéé iní-ro. A ío tuká'nu iní nuu taká kuachi-ró, áchí-ya. ³ Te yaku cháa káchaa tutu, nì kajani iní-de: Cháa yá'a ká'an ndiva'a-de. ⁴ Te nì jini Jesús ja súan káani iní-de. Te nì ka'an-ya jíin-de: Naja káani ñáá iní-ro. ⁵ Te ja úu tu'un yá'a, ndéja yíi-ga káa. A ka'an-ri: A ío tuká'nu iní nuu taká kuachi-ró. Xí ká'an-ri: Ndukoo, te kaka-ró. ⁶ Ko náv'a ná kuni-ro já máá Sé'e cháa ndiso-ya tíñu nuu ñáyivi yá'a ja sá'a-ya tuká'nu iní nuu kuáchi, te ná ká'an-ri inga tu'un jíin cháa nì kuyúnú yá'a núsáá: Ndukoo, te naki'in-ró jito yuu-ro, te no'on-ro vé'e-ró, áchí-ya jíin-de. ⁷ Yúan-na te máá cháa-ún, nì ndukoo-ni-de. Te kuano'on-dé ve'e-de. ⁸ Te kua'a ñáyivi ká'jin-ún, nì kajini-i ja súan nì sá'a-ya. Te nì kayu'ú-i. Te nì kanakana jaa-i Dios ja súan nì ja'a-ya fuerza nuu ñáyivi.

Ja ní kana-ya xiní Mateo

⁹ Te Jesús, n̄i ja'a-ya kuá'an-ya yúan. Te n̄i jini-ya núu ñn cháa nání Mateo kánchaa-de nuu kútútú xú'ún ñúu. Te n̄i ka'an-ya jín-de: Kundikin-ro rúu. Te n̄i ndukuiñi-de, te n̄i ndikin-de-ya. ¹⁰ Yúan-na te n̄i yee-yá staa iní ve'e-de. Te suni kua'a cháa xíní jín cháa ká'io kuachi, n̄i jakoyo-de. Te n̄i kayee-dé staa jín Jesús jín cháa káskuá'a jín-yá. ¹¹ Te n̄i kajini cháa fariseo. Te n̄i kaka'an-de jín cháa káskuá'a jín-yá: Naja yée Maestro máá-ró jín cháa xíní jín cháa ká'io kuachi, áchí. ¹² Yúan-na te n̄i jini so'o Jesús. Te n̄i ka'an-ya: Chaa ká'io ndáján, tú kánandi'i-de cháa táná, chí cháa káku'u kúu ja kájinu ñú'ún yúan. ¹³ Kuá'án jíná'an-ró núsáá. Te skuá'a-ró naún tu'un kúu: Ná kúnda'ú iní tá'an-i kuní-ri. Nasu já sokó-í nuu-rí, áchí onde sáá. Chí tú vai-ri kana-ri xini cháa ndaa, chí cháa ká'io kuachi kána-ri xini já ná nákaní iní-de. Achí-ya.

Siki já kondicha iní

¹⁴ Yúan-na te nuu-yá n̄i jakoyo cháa káskuá'a jín Juan. Te n̄i kaka'an-de: Náá jín cháa fariseo, ká'io ndicha iní-ná. Te cháa káskuá'a jín-ní, naja tú ká'io ndicha iní-de, áchí-de. ¹⁵ Te n̄i ka'an Jesús jín-de: Á kuu kondicha iní ñayivi ká'iin viko tánda'a, te nú nini kánchaa yii jín-i. Ko cháa ñn kivi já kúxio yii-ún nuu-í. Yúan-na te kuu koo ndicha iní-i. ¹⁶ Tú ni ñn nachu'un sa'ma jáá núu sú'nu tu'ú. Chí ja ní nuku'un jáá-ún ka'ncha-ga ja tu'ú-ún. Te ja te'ndé-ún, ví'í-gá te'nde. ¹⁷ Te tú káchu'un ñayivi vino jáá iní ñii tú'ú. Chí nú súan, te ndata ñii-ún, te kati vino, te naa ñii-ún. Ko káchu'un-i vino jáá iní ñii jáá. Yúan-na te kendo va'a ndendúú. Achí-ya.

Jā ní nachaku sesí'í Jairo

¹⁸ Te nini ká'an-ya tú'un yá'a jíin-de, te ñn cháa kúñá'nu nī jaa-de nuu-yá. Te nī chiñú'ún-de-ya. Te nī ka'an-de: Sesí'í-ná, sáá ní jíi-i. Ko ki'on te xndée-ní nda'a-ní siki-í, te ná náchaku-i. Achí-de. ¹⁹ Te nī ndukuiñi Jesús. Te nī ndikin-ya-dé, jíin cháa káskuá'a jíin-ya kája'an-de jíin-ya.

Jā ní nasáva'a-ya ñn ña'an kú'u kue'e niñi

²⁰ Te yúan nī kenda ñn ña'an kú'u-ña já ní kuu uxī uu kua jāti niñi-ñá. Nī jaa-ña íchi yatá-yá. Te nī ké'é-ña yúsá'ma-yá. ²¹ Chi nī ka'an máá-ña: Nú ná ké'é-rí vasté sá'ma-yá, te kaku-ri, áchí-ña. ²² Te nī xió káva Jesús. Te nī jini-ya núu-ñá. Te nī ka'an-ya: Sándéé iní-ro, 'ija. Nī kandíja-ró te yuán ní kaku-ró. Achí-ya. Te máá ñá'an-ún, nī nduva'a-ni-ña hora-ún. ²³ Te nī jaa Jesús ve'e cháa kúñá'nu-ún. Te nī jini-ya núu cháa kátivi xkuili jíin ñáyivi kuá'a kákuva-i. ²⁴ Te nī kachi-ya jíin-i: Kuxio jíná'an-ró, chi sūchí sí'í yá'a tú ní jíi-i, chí kixí-ni-i, áchí-ya. Te nī kasákátá-i nuu-yá. ²⁵ Te nī kiñi'in-ya ñáyivi kuá'a-ún kua'an-i. Te nī kivi-ya iní ve'e. Te nī tiin-ya ndá'a sūchí sí'í-ún. Te nī ndukoo-ni-i. ²⁶ Te nī jicha tu'un-ún kua'an ñí ñúu yúan.

Uu cháa kuáá

²⁷ Te nī ja'a Jesús yúan, kua'an-ya. Te uu tá'an cháa kuáá, nī kandikin-de-ya, kákana kó'ó-de xini-yá: Se'e David, kundá'ú iní-ní náá vii, áchí-de. ²⁸ Te nī najaa-ya vé'e. Te nī chakoyo cháa kuáá-ún nuu-yá. Te nī ka'an Jesús jíin-de: Á kákandíja-ró já kúu sá'a-ri, áchí-ya. Kuu Táta, áchí-de. ²⁹ Yúan-na

te n̄i xndée-ya ndá'a-yá sik̄i ndúchi-dé. Te n̄i ka'an-ya: Nátu'un n̄i k̄akandíja-ró, súan ná kúu núsáá, áchí-ya. ³⁰ Te nduchi-dé, n̄i k̄ananuña-ni. Te Jesús, n̄i ka'an n̄i'in-ya jíin-de: Nde'é vá'a-ró já tú ni ñ̄n kuni tu'un, áchí-ya. ³¹ Ko máá-de, n̄i k̄akenda-de kája'an-de. Te n̄i kajacha xaan-dé tu'un-ya ñ̄í ñ̄úu yúan.

Ñ̄n chaa ñ̄í'ín

³² Te nuu ní kenda-de kája'an-de, te n̄i chakoyo ñ̄ayivi jíin ñ̄n chaa ñ̄í'ín tá'an-de tach̄i k̄ini. ³³ Te n̄i kiñi'in-ya tach̄i k̄ini-ún kua'an. Te chaa ñ̄í'ín-ún, n̄i naka'an-de. Te ñ̄ayivi kuá'a-ún, n̄i kakee nuu-í kándé'é-i. Te n̄i kaka'an-i: Ni tú kájin̄i kuti-yo súan in̄i ñ̄uu Israel, áchí-i. ³⁴ Ko chaa fariseo, n̄i kaka'an-de: Jíin tach̄i k̄ini ñ̄á'nu kiñi'in-de tach̄i k̄ini kája'an, áchí-de.

Cuenta chaa ka'nu trigo-ya

³⁵ Te n̄i jika kuu Jesús taká ñ̄uu jíin taká rancho. Te suni in̄i ve'e sinagoga n̄i stá'an-ya tú'un nuu-í. Te n̄i jani-ya tú'un va'a ndasa koo ñ̄uu nuu tá'ú Dios tiñu. Te n̄i nasáva'a-ya ñ̄ayivi kaku'u nani kue'e. ³⁶ Te n̄i jini-ya núu ñ̄ayivi-ún. Te n̄i kundá'ú in̄i-ya-í. Chi n̄i kajicha nuu-i, te kákuxí in̄i-nátu'un r̄i, kit̄i tú jito'o-ti. ³⁷ Yúan-na te n̄i ka'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá: Trigo ta'nu, jandáa kúu ja kuá'a ío, ko chaa ka'nu, yaku-ni-de ío. ³⁸ Kakan ta'u-ro núu máá Tatá, I'a xíin trigo núsáá, náv'a ná tájí-yá chaa ka'nu kikoyo-de nuu trigo-ya. Achí Jesús.

10

Ja ní kají-ya uxí uu cháa skuá'a jíin-ya

¹ Yúan-na te n̄i kana-ya xiní ndí'uxí uu cháa káskuá'a jíin-ya. Te n̄i ja'a-ya fuerza in̄i-de ja kúndéé-de jíin tachí k̄ini, náva'a kiñi'in-de ki'in fuera, te nasáva'a-de ñayivi káku'u taká nuu kué'e.

² Te ndí'uxí uu cháa apóstol súan káinání-de: Cháa ñin kúu Simón (cháa-ún, suni nání-de Pedro) jíin ñaní-de Andrés, te sava-ga-de: Jacobo, se'e Zebedeo, jíin ñaní-de Juan, ³ Felipe, jíin Bartolomé; Tomás jíin Mateo, cháa xíní; Jacobo se'e Alfeo, jíin Lebeo, cháa ja súni nání-de Tadeo; ⁴ Te suni Simón ñuu Caná, jíin Judas Iscariote, cháa n̄i nastúu-ya.

Ja ní tájí-ya-de kája'an-de

⁵ Te n̄i tájí Jesús uxí uu cháa yá'a kája'an-de. Te n̄i tá'ú-ya tiñu nuu-dé: Ma kingoyo-ró ichi ñayivi s̄in nación, ni ma kivi koyo-ró iní ñuu Samaria.

⁶ Xna'an-ga ki'in-ro iní ve'e Israel, nuu r̄i, kiti ní kanaa. ⁷ Te nú kua'an-ro te kani-ró tú'un: A yani koo ñuu nátu'un andívi, achí-ro.

⁸ Te nasáva'a-ró ñayivi káku'u. Te sándoo-ró já káte'yu. Naschakú-ro ndíyi. Kiñi'in-ró tachí k̄ini ki'in. Chi n̄i ni'in sáni-ró, te suni súan kuá'a sáni-ró.

⁹ Ma kúndiso-ró xú'ún iní bolsa-ro, ni oro, ni plata, ni xu'ún kuáchí.

¹⁰ Ni ñunu já kúu ichi, ni uu su'nu já kú'un-ró, ni ndijan-ro, ni vara. Chi cháa sátiñu, yúan ni'in-dé kee-dé. ¹¹ Te n̄ani ñuu xí rancho nú n̄i kivi koyo-ró, te yúan ndúkú-ró ñin cháa va'a in̄i-de in̄i ñuu-ún. Te kendo-ró yúan onde kenda-ró kí'in-ro.

¹² Te nuu kivi-ró vé'e-ún, te ka'an-ro ná sándéé iní ñayivi-ún. ¹³ Te nú va'a in̄i ñayivi-ún, te tu'un ndéé

ní ka'an-ro-ún ná jáa siki-í. Ko nú tú va'a iní-i, te tu'un ndéé-ún ná nájaa nuu-ro. ¹⁴ Te nú ío ñayivi tú jata'ú róó, ni tú jini ná'in tú'un ka'an-ro, ná kenda koyo-ró vé'e-ún xí ñuu-ún, te skoyo-ró tikacha iní ja'a-ro. ¹⁵ Jandaa ka'an-ri jín-ró, ja vítá-ga koo kuachi siki ñuu Sodoma jín ñuu Gomorra kivi kii juicio, vásá siki ñuu-ún.

Tundó'o jito chaa jani tu'un

¹⁶ Kuni so'o chi táji-rí róó ki'in-ro natu'un rii ma'ñu yí'i. Núsáa te koo ndichí-ró natu'un koo, te koo vítá iní-ro natu'un paloma. ¹⁷ Te koto va'a-ró máa-ró núu ñayivi chi nastuu-i róó nuu junta. Te iní ve'e sinagoga-i xndó'o-i róó. ¹⁸ Te onde nuu gobernador jín núu rey kinchaka-i róó ja siki rúu, nává'a kani ndaa-ro tú'un nuu-dé jín núu cháa sijn nación. ¹⁹ Ko nú ni nastuu-i róó, ma nákani xaan iní-ro ndasa ka'an-ro. Chi suni máa hora-ún te ku'a-a-ya tú'un nuu-ro ndasa ka'an-ro. ²⁰ Chi nasu máa-ró kakuu ja ka'an, chi Espiritu máa Táa-ro kuu ja ka'an jín yú'u-ro. ²¹ Te ñani jín ñani nastuu tá'an ja kuu, te táa nastuu se'e. Te se'e-ún ndonda siki táa, te ka'ni tá'an. ²² Te ndivii-í, koto u'u-i róó ja siki rúu. Ko chaa kundii ni'in onde kivi jínu, chaa-ún kaku-de. ²³ Ko nú kachindikín-i róó iní ñuu yá'a, te kunu-ró kí'in-ro ingá ñuu. Chi jandaa ka'an-ri jín-ró, ja má kuyachi-ro kaka kuu-ró táka ñuu Israel, onde jaa máa Sé'e chaa. ²⁴ In chaa skuá'a, nasu ñá'nu-ga kuu-de vásá maestro-de. Ni chaa jatiñu, nasu ñá'nu-ga kuu-de vásá jito'o-de. ²⁵ Chaa skuá'a, súan-ni koo-de, natu'un maestro-de, te chaa satiñu, natu'un jito'o-de. Chi nú máa cháa kuu

táa-ún nī kaskúnání-i-de Beelzebú, naga nī kuu ja má skúnání-i se'e ja ío ini ve'e-de núsáa.

Ja ní ka'an-ya tú'un ndéé iní jín-de

²⁶ Núsáa te ma yú'ú-ro-í, chí tú ni ñn naún yíndi'u, ja má kenda ndijin, ní tú ni ñn ja yísa'í, ja má kuní-ro núu. ²⁷ Ja ní ka'an-ri jín-ró núñáa, kani ndijin-ro tú'un. Te ja ní jini tu'un-ró, onde xini vé'e kundij-ro te kani-ró tú'un. ²⁸ Te ma yú'ú-ro kóto-ró ñáyivi já'ni yíki kúñu-yó, chí ma kúu ka'ni-í añú-yo. Ko sua yu'ú-ro kóto-ró já kúu xnáa ndúu añú-yo jín yíki kúñu-yó núu infierno. ²⁹ Tú kúya'u uu tísaa ja ñn xu'ún náún. Te ni ñn-ti tú júngava-ti núu ñú'un, nú tú jini máa Táa-ro. ³⁰ Chí a nī ka'u-ya ondé taká ixi xini-ro. ³¹ Núsáa te ma yú'ú-ro jíná'an-ró, chí kánúú-ga-ro vásá kuá'a tísaa. ³² Ko nú ndé cháa jáni ndaa-de tu'un-ri nuu ñáyivi, suni súan nakani ndaa-ri tu'un-de nuu máa Táa-ri kánchaa-ya ándívi. ³³ Te nú ndé cháa ské'ichi-de ruu nuu ñáyivi, te suni súan ské'ichi-ri-de nuu máa Táa-ri kánchaa-ya ándívi. ³⁴ Ma káni ini-ro jíná'an-ró já vai-ri ja koo ná'in-ni ini ñuyivi yá'a. Tú vai-ri ja koo súan, chí sua yuchi koo. ³⁵ Chi vai-ri ja skuatá'an-ri taká cháa jín táa-de, te sesí'í jín náa-i, te sejanú jín náchisó-ña. ³⁶ Te ja kóto u'u cháa kúu ja koo ini ve'e-de. ³⁷ Nú ñn cháa maní-gá-de jín táa-de xí jín náa-de vásá jín-rí, tú va'a cháa kúu-de ja kúndikin-de ruu. Te nú ñn cháa maní-gá-de jín sé'e yí-de, xí jín sésí'í-de, tú va'a cháa kúu-de ja kúndikin-de ruu. ³⁸ Te cháa tú kánda-de jín túndó'o kii siki-dé, te kúndikin-de ruu kii-de, tú va'a cháa kúu-de ja kúndikin-de ruu. ³⁹ Te cháa jítú iní-de

kaku-de chii tundó'o kii siki-dé, te naa-dé. Ko nú kuu ñin chaa ja siki rúu, te kuchaku-de. ⁴⁰ Te ñayivi kuátá'ú róó jíná'an-ró, ruu kuatá'ú-i. Te ñayivi kuátá'ú rúu, kuatá'ú-i I'a ni táji rúu vai-ri. ⁴¹ Nú ndé ñayivi kuátá'ú ñin chaa jáni tu'un Dios, chi chaa jáni tu'un Dios kúu-de, te máá-i, ni'in-í ya'u chaa jáni tu'un Dios. Te nú ndé ñayivi kuátá'ú chaa ndaa, chi chaa ndaa kúu-de, te máá-i, ni'in-í ya'u chaa ndaa. ⁴² Te nú ndé chaa kua'a-de ñin yajin ndúcha víjin ko'o ñin suchí yá'a, chi suchí skuá'a kúu-i, jandáa ká'an-ri jín-ró ja má xnáa-dé ya'u-de.

11

¹ Te súan ni jinu ni tá'ú Jesús tiñu nuu uxí uu chaa káskuá'a jín-yá. Te ni kenda-ya yúan kua'an-ya ja stá'an-ya, te kani-ya tú'un ini ñuu máá-de jíná'an-de.

Uu chaa ni táji Juan nuu-yá

² Te kánde Juan ini vekaa. Te ni jini tu'un-de káka'an-i taká tiñu sá'a Jesús. Te ni táji-de uu tá'an chaa káskuá'a jín-de ja kaká tu'un-de-ya: ³ Máá-ní kúu chaa kii-ún, xí kúndatu-yó ingá-de náún, áchí-de. ⁴ Te ni ka'an Jesús. Kuá'an te kastu'un-ró nú Juan taká tu'un kájiní so'o-ró jín tiñu kájiní-ro. ⁵ Chaa kuáá, kádundijin nuu-dé. Te chaa rengo, kánakaka-de. Chaa té'yu ndi'yi, kádundoo-de. Te chaa só'ó, kánakuni so'o-de. Te chaa ni ji'i, kánachaku-de sá'a-ri. Te suni jáni-ri tu'un va'a Dios nuu ñayivi ndá'ú. ⁶ Te xáan ndatu kúu chaa ja tú náyu'ú-de jító-de ruu, áchí-ya jín-de. ⁷ Te káno'on chaa-ún. Te ni kejá'á Jesús ká'an-ya tú'un Juan nuu ñayivi-ún: Naja ní kenda-ró ní

kaja'an-ro onde nuu ñú'un té'é. Ja ndé'é-ró ichá ja kandá sá'a tachi náún. ⁸ Ko naja ní kenda-ró ní kaja'an-ro. Ja ndé'é-ró núu ñn cháa ñú'un sa'ma ndúchá náún. Nde'é, cháa káñu'un sa'ma ndúchá, máni iní ve'e rey káxiukú-de. ⁹ Ko naún ndé'é-ró ní kakenda-ró. ñn cháa jáni tu'un Dios náún. Suni ká'an-ri jíin-ró, kúñá'nu-ga Juan vásá ñn cháa jáni tu'un Dios. ¹⁰ Cháa yá'a kúu cháa yóso tú'un-de nuu tutú: Kuni so'o-ró chi tájí-rí ndajá'a-ri kuxnúú-de ja-de. Te cháa-ún sátu'a-de ichi-ro vásá jáa-ro. Achí. ¹¹ Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja iní ñuyivi yá'a tú ío ni ñn cháa jáni tu'un Dios ja kúñá'nu-ga máa-de vásá Juan cháa skuánducha. Ko cháa lúli-ga iní ñuu nátu'un andívi, cháa-ún kúñá'nu-ga-de vásá Juan. ¹² Ondé kivi ní kenda Juan cháa skuánducha, te onde vina, te cháa ñ'in nda'a, fuerza kákuni-de kivi-de iní ñuu nátu'un andívi, te tá'ú máa-de tiñu yúan kákuni-de. ¹³ Chi máa ley jíin táká cháa ñi kajani tu'un Dios, ñi kajani-de tu'un yá'a onde kivi ní cháa Juan. ¹⁴ Te nú kákuni-ro kuátá'ú-ró tú'un, máa-de kúu Elías cháa kii-ún. ¹⁵ Cháa ío so'o kuni ná'ín, te ná kúni so'o-de. ¹⁶ Naún tu'un yátá skétá'an-ri jíin ñáyivi yá'a. Kákuu-i nátu'un suchí lúli káxiukú núyá'u ja súan kákana kó'ó-i xiní tá'an-i. ¹⁷ Ni kaxndé'e-ri xkuili nuu-ro, te tú ní kájita já'a-ró. Ni kanda'i-ri nuu-ro te tú ní kándukuí'a iní-ro, áchí-i. ¹⁸ Chi ñi kii Juan tú ní yé-de tú ní jí'i-de. Te káka'an-ro: Tá'an-de tachi káni. ¹⁹ Ko máa Sé'e cháa yé-yá jí'i-ya. Te káka'an-ro: Yá'a ío ñn cháa yáji téyí te jí'i xaan-dé vino; cháa jiní tá'an jíin cháa xíní jíin cháa ká'io kuachi kúu-de, áchí-ro. Ko ñn cháa ndíchí, máni tiñu ndíchí sá'a-de, te súan

kuni-ro jándáa ndíchí-de. Achí-ya.

Ja ní kana jíin-yá nuu sáva ñuu

²⁰ Yúan-na te ni kejá'á-yá kána jíin-yá nuu táká ñuu nuu ní sá'a-ya kuá'a tíñu ñá'nu, chi tú ní nákaní iní-i jíná'an-i. Te ni ka'an-ya: ²¹ Naka ndá'ú kuu róó ñuu Corazín. Naka ndá'ú kuu róó ñuu Betsaida. Chi nú iní ñuu Tiro jíin iní ñuu Sidón ni sá'a-ri tíñu ñá'nu ja ní sá'a-ri nuu máá-ró núú, inga kivi te a ni kanakani iní ñayivi-ún. Te ku'un-i sa'ma ndái te ku'u-í yaa núu-í núú. ²² Ko ká'an-ri jíin-ró, ja vítá-ga koo kuachi siki ñuu Tiro jíin ñuu Sidón kivi kii juicio vásá siki róó jíná'an-ró. ²³ Te róó ñuu Capernaum, a ni kuñá'nu xaan-ro náún. Ko onde infierno najinu-ro, chi nú iní ñuu Sodoma ní sá'a-ri tíñu ñá'nu ja ní sá'a-ri nuu-ro yá'a núú, te a ni kendo ñuu yúan onde vina núú. ²⁴ Ko ká'an-ri jíin-ró, ja vítá-ga koo kuachi siki ñayivi ñuu Sodoma kivi kii juicio vásá siki-ro. ²⁵ Te suni kivi-ún ni ka'an Jesús: Táa, Jito'o andívi jíin ñuyívi kuu máá-ní. Te ná kúta'u-ná nuu-ní ja ní jasú-ní taká tu'un yá'a nuu cháa ndíchí jíin núu cháa kájuku'un iní, te ni stá'an ndijin-ní nuu cháa súchí iní jíná'an-de. ²⁶ Chi súan ni jata'an iní-ní, Táa, achí-ya. ²⁷ Taká ndatíñu ni ja'a Táa-ri nuu-rí. Te tú ni ñn-i jiní-i nuu máá Sé'e, chi máni máá Táa jiní-ya. Ni tú jiní ni ñn-i nuu máá Táa, chi máá Sé'e jiní-ya, jíin núu cháa ja kuní máá Sé'e te stá'an ndijin-ya núu-dé. ²⁸ Taká róó ja kásatíñu-ró te kándiso-ró já véé, ña'an nuu-rí jíná'an-ró te xndétatú-ri róó. ²⁹ Kundiso-ró yugo-ri jíná'an-ró, te skuá'a-ró tú'un ká'an-ri jíin-ró, chi I'a ndá'ú jíin I'a

vitá iní añú kúu-ri. Te ni'in-ro núu ndétatú añú-ro jíiná'an-ró. ³⁰ Chì ñama-ni yugo-ri te tú vee carga-ri ja kúndiso-ró, áchí-ya.

12

Ja ní kakachi-de yoko trigo kivi ndétatú

¹ Te ñn kivi ndétatú ni ja'a Jesús kua'an-ya ñn nuu kaa trigo. Te chaa kaskua'a jíin-ya, kaji'i-de soko. Te ni kakejá'a-de kakachi-de yoko kayee-dé. ² Te ni kajini chaa fariseo. Te ni kaka'an-de jíin-ya: Naún kuu jian, chi chaa kaskua'a jíin-ró kasa'a-de sun kivi ndétatú, te tú ío ley, áchí-de. ³ Te máa-ya, ni ka'an-ya jíin-de: Tú ní kaka'u-ró tutú ndasa ni sá'a David naún. Chi máa-de jíin chaa ni kaxiukú jíin-de, ni kaji'i-de soko ñn kivi. ⁴ Te ni kivi-de ini ve'e Dios. Te ni yee-dé statilá kaxiukú ndijín, ja tú ío ley kee-dé, ni chaa ká'jin jíin-de, chi máa-ni sutu kayee núu. ⁵ Xí té ka'u-ga-ro núu tutú ley ndasa kasa'a sutu ini ve'e ñ kivi ndétatú, chi tú kaskikuu máa-de ley-ún. ⁶ Chì a ká'an-ri jíin-ró ja ñá'nu-ga kuu ñn chaa kándij yá'a vásá ja kuu máa vé'e ñ. ⁷ Ko nú a ni kajuku'un ini-ro tú'un yá'a: Kuni-ga-ri ja ná kúndá'ú ini tá'an-ró, nasu ja sokó-ro kiti núu-rí, áchí, yúan-na te ma ndóna-ró siki chaa tú ká'io kuachi núu. ⁸ Núsáá te máa Sé'e chaa, suni Jito'o kivi ndétatú kuu-ya, áchí-ya.

Ñn chaa ni ichi nda'a-dé

⁹ Te ni kenda-ya yúan. Te ni jaa-ya ini ve'e sinagoga-de jíiná'an-de. ¹⁰ Te yúan ni io ñn chaa ni ichi kájan ñn nda'a-dé. Te ni kajika tu'un-de Jesús ja ndúkú-de kuachi siki-ya kákuñi-de, te ni

kaka'an-de: Á kuu sá'a-yó taná kiví ndétatú, xí túu, áchí-de. ¹¹ Te máá-yá, nì ka'an-ya jíin-de: Ndé róó ñáva'a-ró ñin ríi, te nú kití-ún jungava-tì iní ñin tunchi kiví ndétatú, te tú tñin-ró-tí te natava-ro-tí náún. ¹² Te xa'an-gá ya'u ncháá ñin cháa vása ñin ríi. Núsáá te ío va'a ja vá'a sá'a-yó kiví ndétatú, áchí-ya. ¹³ Yúan-na te nì ka'an-ya jíin cháa-ún: Skáa nda'a-ro, áchí-ya. Te nì skáa-de nda'a-dé. Te nì nduva'a i-i-ní nátu'un káa ingá. ¹⁴ Ko cháa fariseo, nì kenda-de kája'an-de. Te nì kandatú-ún-de ndasa ka'ni-dé-ya.

Tu'un máá-yá nì ka'an Isaías onde sáá

¹⁵ Ko nì jiní Jesús ja súan kájani iní-de. Te nì kuxio-ya yúan kua'an-ya. Te kua'a ñáyivi ní kandikin-i-ya. Te nì nasáva'a-ya ndívii-í. ¹⁶ Te máá-yá, nì ka'an xa'an-yá jíin ñáyivi-ún ja ná tú stá'an ndijin-i-ya. ¹⁷ Náva'a ná skíkuu tu'un nì ka'an Isaías, cháa nì jani tu'un Dios: ¹⁸ Yá'a ío mozo-rí ja ní nakaji-rí, áchí Dios, áchí Isaías, te maní-rí jíin-i. Te kúsi iní-rí jíin-i. Te kua'a-rí Espíritu-rí siki-í. Te kastu-ún-i nuu ñáyivi sñin nación ja kí juicio siki máá jíná'an. ¹⁹ Ma kútixín sé'e-rí, ni ma nákata-i. Te ni ñin ma kúni tu'un ja kána jíin-i iní ichi. ²⁰ Ma ká'nu-i ñin nukúá ní taxín, ni ma ndá'va-i ñin mecha kayú ñú'má, chí onde ná kúni'in tu'un ndaa sá'a-i. ²¹ Te kuñukuu iní ñáyivi sñin nación tiñu sá'a Se'e-rí. Achí.

Ñin cháa kuáá ñí'in tá'an tachi káni

²² Yúan-na te nuu-yá nì kakinchaka-i ñin cháa tá'an tachi káni, ja kuáá-de te ñí'in-de. Te nì nasáva'a-ya-dé. Te cháa kuáá ñí'in-ún, nì

naka'an-de te ni nakuni-de. ²³ Te ni kanaa iní taká ñayivi-ún kánde'é-i. Te ni kaka'an-i: Á se'e David kúu cháa yá'a náún, áchí-i. ²⁴ Ko cháa fariseo, ni kajini so'o-de ja súan ni kaka'an-i. Te ni kaka'an-de: Chaa yá'a, nú tú ndújín-de jíin Beelzebú, te ma kúu kiñi'in-de tachí kíni ki'in núú, chí ja kúñá'nu nuu tachí kúu-ún, áchí-de. ²⁵ Ko Jesús, ni jini-ya ja súan kájani iní-de. Te ni ka'an-ya jíin-de: Taká nación ja sásin máa te kánakuatá'an máa, naa. Te taká ñuu xí vé'e ja sásin máa, te kánakuatá'an máa, ma kúni'in. ²⁶ Te nú Satanás sásin máa, te kíñi'in máa ja'an, ndasa kuni'in ñuu nuu tá'ú tiñu máa núsáa. ²⁷ Te nú ndújín Beelzebub jíin-rí ja kíñi'in-rí tachí kíni. Núsáa te se'e-ró, ndé jíin kákiñi'in máa-i tachí-ún. Ja yúan, máa-i, ná náku-xndí-i siki-ro. ²⁸ Ko nú jíin Espíritu Dios kíñi'in-rí tachí kíni kája'an, jandáa kúu ja núu-ro ní cháa ñuu nuu tá'ú Dios tiñu núsáa. ²⁹ Chí ndasa kuu kivi in ñayivi iní ve'e cháa kándáján, te sakuí'ná-i ndatíñu-de, te nú tú xna'an-ga ku'ni-i-de. Yúan-na te kuu sakuí'ná-i ndatíñu-de. ³⁰ Nú ndé cháa tú ndújín-de jíin-rí, te jító u'u-de ruu. Te cháa tú nástútú jíin-rí, máni jachá-de.

Tu'un ndiva'a siki Espíritu Santo

³¹ Súan ká'an-rí jíin-ró: Siki taká kuachi jíin taká tu'un ndiva'a, sá'a-ya tóká'nu iní. Ko tu'un ká'an ndiva'a siki Espíritu Santo, ma sá'a kuti-ya tóká'nu iní. ³² Te nú ndé in cháa ka'an-de siki máa Sé'e cháa, sá'a-ya tóká'nu iní nuu-dé. Ko nú ndé in cháa ka'an-de siki Espíritu Santo, ma sá'a kuti-ya tóká'nu iní nuu-dé, ni kuia yá'a, ni kuia cháa. ³³ Kuu-ró yúnu vá'a ja vá'a nde'e, xí kúu-ró yúnu káñáa, ja

ñáá nde'e. Chì jín ndé'e te jiní-yo naún yunu kúu.
³⁴ Se'e koo kákuu-ró. Ndasa kuu ka'an-ro tú'un va'a,
 te nú ñáyivi ñáá kákuu-ró. Chì tu'un ñú'un iní añú
 cháa, máni tu'un-ún ká'an-de. ³⁵ Chaa va'a, sá'a-de
 tiñu va'a, chí ío va'a iní-de. Te cháa ñáá, sá'a-de
 tiñu ñáá, chí káñáá iní-de. ³⁶ Ko ruu, ká'an-ri
 jín-ró, ja táká tu'un sáni káka'an cháa, nakua'a-de
 cuenta tu'un-ún kiví cháa juicio. ³⁷ Chì sikí tú'un
 ká'an-ro, te kendo va'a-ró. Te suni sikí tú'un
 ká'an-ro, te ta'nu ndatu-ro, áchí-ya.

Ja ní kajikan-i ñn tuni

³⁸ Yúan-na te yaku cháa káchaa tutu jín cháa
 fariseo, ñi kaka'an-de jín-ya: Maestro, kákuu-ná
 ja sá'a-ní ñn tuni nde'é-ná, áchí-de. ³⁹ Te ñi
 ka'an-ya jín-de: Ñáyivi ñáá ja káisiiki ncháa-i Dios,
 kájikán-i tuni. Ko ma kuá'a-ri nuu-í, chí tuni Jonás,
 cháa ñi jani tu'un Dios, kúu ja kuá'a-ri nuu-í.
⁴⁰ Chì nátu'un ñi kandee Jonás chíi tiyáká ká'nu
 uní ndúú uní ñúú, suni súan kundee Se'e cháa
 chíi ñu'un uní ndúú uní ñúú. ⁴¹ Taká cháa ñuu
 Nínive, nachaku-de jín ñáyivi yá'a kiví kii juicio.
 Te nakuxndíi-de sikí-í. Chì máa-de, ñi kanakani
 iní-de kiví ní jani Jonás tu'un nuu-dé. Te vina
 ví'í-gá kúñá'nu I'a kándij yá'a vása Jonás. ⁴² Te
 reina onde ichi sur, nachaku-ña jín ñáyivi yá'a kiví
 kii juicio. Te nakuxndíi-ña sikí-í. Chì onde jíká
 xáan ní kii-ña ní jini so'o-ña tú'un ndichí ní ka'an
 Salomón. Te vina ví'í-gá kúñá'nu I'a kándij yá'a
 vása Salomón. ⁴³ Nú ñi kenda tachí kini iní ñn cháa.
 Te jíká kuu nuu ñú'un té'é ndúkú núu jüngo. Te
 tú ní'in. ⁴⁴ Yúan-na te ká'an tachí-ún: Ná nó'on-ri
 ve'e nuu ní kenda-ri, áchí. Te nú ñi najaa, te jiní ja

ñin ve'e sání kúu. Te ñi nduluu ve'e-ún ja ní nastáa ini. ⁴⁵ Yúan-na te ki'jin tachí-ún, te kuaka tá'an jíin usiá-ga tachí ñáá-ga vásá máá. Te kivi koyo te káxiukú yúan. Núsáá te ví'í-gá tá'an cháa yúan onde sandí'í-na vásá já xnáñúu núu. Te suni súan ta'an ñayivi ñáá yá'a. Achí-ya.

Náa-ya jíin ñani-ya

⁴⁶ Te nini súan ká'an-ya jíin ñayivi-ún, te ñi jaa náa-ya jíin ñani-ya ká'jin-ña íchi yatá vé'e, kákuni-ña ká'an-ña jíin-yá. ⁴⁷ Te ñi kachí ñin cháa jíin-yá: Yúan nde'é-ní, ñi cháa náa-ní jíin ñani-ní ká'jin-ña yatá vé'e, te kákuni-ña ká'an-ña jíin-ní, áchí-de. ⁴⁸ Te ñi ka'an-ya jíin cháa ñi ka'an súan jíin-yá: Ndéja kúu náa-ri, te ndéja kákuu ñani-ri. Achí-ya. ⁴⁹ Te ñi skáa-ya ndá'a-yá onde nuu káxiukú cháa káskuá'a jíin-yá. Te ñi ka'an-ya: Yá'a nde'é-ró núu náa-ri jíin núu ñani-ri. ⁵⁰ Chi ñayivi skíkuu tiñu kuní máá Táa-ri káncháa-ya onde andívi, jian kúu kua'a-ri kúu náa-ri. Achí-ya.

13

Tu'un yatá sikí cháa sáka trigo

¹ Te kivi-ún ñi kenda Jesús ve'e-ún te kua'an-ya. Te ñi jaa-ya ní jungoo-ya yú'u mar. ² Te ñi kataka kua'a xáan ñayivi núu-yá. Te ñi kivi-ya ini ñin barco. Te ñi jungoo-ya. Te taká ñayivi-ún ñi kakendoo-i yu'u mar. ³ Te ñi ka'an-ya kuá'a tú'un yatá jíin-i: Kuni so'o te kuni-ro. ñin cháa sáka trigo, ñi kenda-de sáka-dé. ⁴ Te sáka-dé kua'an-de. Te ñin nuní-ún, ñi jungava yu'íchi. Te ñi cháa tisaá te ñi kakókó-tí. ⁵ Te inga ñi jungava nuu ñú'un yúu

núu tú ío kua'a ñú'un. Te n̄i kana yachi-ni ch̄i tú ío kókon ñu'un. ⁶ Te nuu ní kana ndikandii, te n̄i kasun-ni. Te n̄i ichi, ch̄i tú yo'o ní ío. ⁷ Te inga n̄i jungava ma'ñú iñu. Te n̄i ja'nu iñu-ún. Te n̄i jasū nuu. ⁸ Te sava n̄i kajungava nuu ñú'un vá'a. Te n̄i kuun nuni, ñin ja ñin ciento, inga ja uní xiko, te inga ja okó ux̄i. ⁹ Chaa ío so'o kuni ná'ín, te ná kúni so'o-de. Achí-ya. ¹⁰ Yúan-na te n̄i chakoyo chaa káskuá'a jíin-yá. Te n̄i kaka'an-de jíin-yá: Naja ká'an-ní tu'un yátá jíin ñáyivi yá'a, áchí-de. ¹¹ Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Róó, ch̄i a kuajuku'un in̄i-ro tú'un yísa'í yá'a sá'a Dios, ndasa koo ñuu nátu'un andívi. Ko máa ñáyivi yá'a, ma júku'un in̄i-i. ¹² Chi chaa ja á ñáva'a, te kii-ga nuu-dé sá'a-ya. Te kuñava'a-de kua'a xaan-gá. Ko chaa ja ná tú ñáva'a, vasa ja á ñáva'a-de-ún, te kuxio ki'in. ¹³ Ja yúan ká'an-ri tu'un yátá jíin-i. Chi vasa kándé'é-i, ko tú kájini-i. Te vasa kájini so'o-i, ko tú kájini ná'ín-i ni tú kájuku'un in̄i-i. ¹⁴ Ñáyivi yá'a káskíkuu-i tu'un n̄i ka'an Isaías: Vasa kájini ná'ín vá'a-ró, ko ma júku'un in̄i-ro. Te vasa kándé'é ndí'i-ró, ko ma kuní-ro. ¹⁵ Ch̄i xaan ní kakun̄i'in in̄i ñáyivi yá'a. Te xaan ú'u kájini so'o-i. Te kájasu-i nduchi-í nává'a ma kuní-i jíin ndúchi-í, te ma kúni ná'ín-i jíin só'o-i, te ma júku'un in̄i-i, te ma nájíó káva in̄i-i, te ma násáva'a-ri-i. Achí. ¹⁶ Ko xáán ndatu máá-ró jíná'an-ró, ch̄i kándé'é-ró jíin ndúchi-ro, te kájini ná'ín-ró jíin só'o-ró. ¹⁷ Chi jandaa ká'an-ri jíin-ró já tiní chaa kájani tu'un Dios jíin tiní chaa va'a, n̄i kakun̄i-de ndé'é-de nuu ja kándé'é máá-ró, ko tú ní kajini-de. Te suni n̄i kakun̄i-de kuni so'o-de ja kájini so'o máá-ró, ko tú ní kájini so'o-de. Achí-ya. ¹⁸ Kuni ná'ín jíná'an-ró

tú'un yátá cháa sáka núsáá. ¹⁹ Nú ñn cháa jíni sọ'o-de tu'un ñuu Dios, te nú tú júku'un iní-de, yúan-na te cháa kui'na te kuancháa-ni tu'un ni saka iní añú-de-ún. Cháa yúan kúu nuní ní jungava yu'íchi. ²⁰ Te nuní ní saka núu ñú'un yúu, yúan kúu cháa jíni sọ'o-de tu'un, te kúsii-ní iní-de jíin. ²¹ Ko tú nuu káka yo'o iní-de, te yaku-ni kivi kánda. Te nú ni ndonda tundó'o siki-dé, xí nú ni sándiva'a-i jíin-de siki tú'un-ún, te náyu'ú-ni-de. ²² Te nuní ní saka má'ñú íñu, yúan kúu cháa jíni sọ'o-de tu'un. Ko kútéñu-de jíin ndátíñu-de. Te kuní-de kuu kúká-de. Te xndá'ú-de máá-de jíin. Ndi'i ya'á jasú nuu tú'un-ún, te tú kúun nuní. ²³ Ko nuní ní saka núu ñú'un vá'a, yúan kúu cháa jíni sọ'o-de tu'un te júku'un iní-de. Te bueno já'a-de nuní, ñn-de ciento, inga-de uní xiko, te inga-de oko uxí, súan kája'a-de nuní. Achí-ya.

Tu'un ndikin lazo

²⁴ Ió inga tu'un yátá ní ka'an-ya jíin-de; Ñuu nátu'un andíví kúu nátu'un ñn cháa ni chí'i itu va'a nuu ñú'un-dé. ²⁵ Ko nini kixi-de, te ni jaá cháa jito u'u tá'an jíin-de. Te ni chí'i tuku ndikin lazo nuu trigo-de, te kua'an. ²⁶ Ko nuu ní kana yukú itu-ún, te kúun nuní, yúan-na te suni ni kana lazo. ²⁷ Te ni jakoyo mozo máá táa, cháa xín. Te ni kaka'an-i jíin-de: Táta, á tú ní chí'i-ní nuní vá'a nuu ñú'un-ní yá'a. Te ndénu ní ni'in-ní lazo yá'a núsáá. Achí-i. ²⁸ Te ni ka'an-de jíin mozo-de: ñn cháa jito u'u ruu ni sá'a ya'á, áchí-de. Te ni kaka'an mozo-ún jíin-de: Núsáá te kuní-ní ja ná kitu'un-ná náún, áchí-i. ²⁹ Te máá-de ni ka'an-de: Túu, chí nání tú'un-ró lazo-ún te sanaa te tu'un-ró trigo jíin. ³⁰ Ná kuá'nu máá

jíná'an onde kivi tá'nu. Te kivi-ún te tá'ú-rí tiñu nuu cháa ka'nu: Stútú xna'an-ga lazo jian, te sá'a-ró nú'ni náva'a ka'mu-yó. Ko trigo yá'a, nastútú-ró ná kivi ini yaka-ri. Achí-de, áchí-ya.

Tu'un ndikin yuá mostaza

³¹ Ió inga tu'un yátá ní ka'an-ya jíin-de: Ñuu nátu'un andívi kúu nátu'un ndikin yuá mostaza, ja ní ki'in in cháa te ni cháa-de nuu ñu'un-dé. ³² Te jandáa in ndikin lúli-ga kúu vása taká-ga tata. Ko nú ni ja'nu, te kúu ká'nu-ga vása taká-ga yua. Te kuu in yunu ká'nu. Te cháa tisaá andívi, te vatu-ni sá'a-ti taká-ti chíi nda'a-ún. Achí-ya.

Tu'un yujan ía

³³ Ió inga tu'un yátá ní ka'an-ya jíin-de: Ñuu nátu'un andívi kúu nátu'un yujan ía ja ní ki'in in ña'an. Te ni chisa'í-ña chíi uní tiyíi yúchi onde ni ndi'i ni kuu ía ní sá'a. Achí-ya. ³⁴ Taká tu'un yá'a ni ka'an Jesús jíin ñáyivi kuá'a-ún. Te nú túu tu'un yátá te tú ká'an-ya jíin-i, ³⁵ Náva'a ná skíkuu tu'un ni ka'an cháa ni jani tu'un Dios: Ka'an-ri tu'un yátá, te kachi-ri tu'un yísa'í onde kivi ní jungoo ñuyívi, áchí.

Ja ní ka'an káji-yá tu'un ndikin lazo

³⁶ Yúan-na te ni nakuatá'ú Jesús nuu ñáyivi-ún. Te ni ndívi-ya ini ve'e. Te ni jakoyo cháa káskuá'a-ún nuu-yá. Te ni kaka'an-de jíin-yá: Kani káji-ni tu'un yátá lazo nuu-ná, áchí-de. ³⁷ Te ni ka'an-ya jíin-de: Ja sáka tatá va'a-ún kúu máa Sé'e cháa. ³⁸ Te ñu'un-ún kúu ñuyívi. Te tata va'a-ún kákuu se'e Dios. Te lazo-ún kákuu se'e

kui'na. ³⁹ Te chaa u'u ja ní chi'i lazo-ún kúu kui'na. Te kivi tá'nu-ún kúu kivi jínu ñuyívi. Te chaa ka'nu-ún kákuu ndajá'a Dios. ⁴⁰ Te nátu'un kutútú lazo, te kayu nuu ñú'un, súan kuu kivi jínu ñuyívi. ⁴¹ Te máá Sé'e chaa, tájí-yá ndajá'a-yá ki'in. Te nastútú-yá taká ñayívi kásá'a kuachi jín ñayívi kásá'a tiñu ñáá. ⁴² Te taan-yá-i kayu-i nuu ñú'un. Te yúan nde'e-i te nakaji-í ñii yú'u-í jíná'an-í. ⁴³ Yúan-na te ñayívi vá'a-ún, ndii ncháa-i nátu'un ndikandii, kuxiukú-i jín máá Táa-i iní ñuu nuu tá'ú-yá tiñu. Chaa ío so'o kuni ná'ín, ná kúni so'o-de.

Tu'un janu xú'ún, jín tú'un perla, jín tú'un ñunu

⁴⁴ Ñuu nátu'un andívi kúu nátu'un ñn janu xú'ún já yísá'í chíi ñn ñu'un, te ni ndenda ni sá'a ñn chaa, te jasú tuku-de siki, te kúsi iní-de jín, te kua'an-de, te xikó ndí'i-de naún ñáva'a-de, te jaan-de ñu'un-ún. ⁴⁵ Suni ñuu nátu'un andívi kúu nátu'un ñn chaa jaan-de te xikó-de ja ndúkú-de perla luu. ⁴⁶ Te ni jini-de ñn perla ja xaán yá'u. Te ni kee-de kua'an-de. Te ni xikó ndí'i-de taká ndatíñu-de. Te ni jaan-de perla-ún. ⁴⁷ Suni ñuu nátu'un andívi kúu nátu'un ñn ñunu já júkuíta ka'nu iní mar. Te tin tiní nuu tíyáká. ⁴⁸ Te nuu ní chítú ñunu-ún, te ni kanatava-dé yundúcha. Te ni kajungoo-de. Te ni kakaji-de kití vá'a-ún kivi-ti iní jika. Te ni kaskána-de kití ñáá-ún kua'an. ⁴⁹ Suni súan koo kivi jínu ñuyívi. Chi kenda koyo ndajá'a-yá. Te kaji-yá ñayívi ñáá ma'ñú ñayívi vá'a. ⁵⁰ Te taan-yá-i kayu-i nuu ñú'un. Te yúan nde'e-i te nakaji-í ñii yú'u-í. Achí-ya. ⁵¹ Te ni kachi Jesús jín-de: Ni

kajuku'un iní-ro táká tu'un yá'a náún, áchí-ya. Te nì kaka'an-de jíin-yá: Jaan Táta, áchí-de. ⁵² Te nì kachi-ya jíin-de: Ja yúan ío cháa káchaa tutu jini-de sa'an ñuu nátu'un andíví, te máa-de kúu nátu'un in cháa xíin vé'e, te onde iní yaka-de táva-dé ndatíñu jáá jíin ndatíñu aná'an, áchí-ya. ⁵³ Te súan nì jinu nì ka'an Jesús tu'un yátá yá'a. Te nì kenda-ya yúan kua'an-ya.

Ja ní kaské'ichi-i-ya iní ñuu Nazaret

⁵⁴ Te nì najaa-ya ñuu-ya. Te nì stá'an-ya núu-dé iní ve'e sinagoga máa-de jíiná'an-de. Te nì kanaa iní-de nì kande'é-de nuu-yá. Te nì kaka'an-de: Ndénu ní ni'in cháa yá'a tu'un ndíchí yá'a jíin tíñu ñá'nu sá'a-de yá'a. ⁵⁵ Nasu sé'e cháa carpintero kúu ya'á náún. Á nasu María nání náa-de. Te taká ñani-de káinání Jacobo, José, Simón, jíin Judas. ⁵⁶ Te tú ká'íin kua'a-de jíin-yó yá'a náún. Te ndénu ní ni'in-dé taká tu'un yá'a núsáá. Achí-de. ⁵⁷ Te súan nì kakujá'a iní-i jíin-yá. Te Jesús, nì ka'an-ya jíin-i: Cháa jáni tu'un Dios, máni ñuu-de jíin iní ve'e-de kúu ja tú kaka'an tu'un jíñú'ún jíin-de, áchí-ya. ⁵⁸ Te tú ní sá'a-ya kuá'a tíñu ñá'nu yúan, chí tú ní kákandíja-i.

14

Ja ní jì'i Juan, cháa skuánducha

¹ Te suu kivi-ún te Herodes cháa tá'ú tíñu, nì jini tu'un-de tu'un Jesús. ² Te nì kachi-de jíin mozo-de: Cháa yá'a kúu Juan ja skuánducha. Nì nachaku-de ja ní jì'i-de, te ja yúan sá'a-de tíñu ñá'nu yá'a. Achí-de. ³ Chí Herodes, nì tñn-de Juan. Te nì ju'ni-de. Te nì chindee-de cháa vekaa ja

kuáchi Herodías ñasí'í Felipe ñani máá Herodes. ⁴ Te Juan, a ñi kana jíin-de nuu Herodes: Tú ío ley kuaka-ró-ña, áchí-de. ⁵ Te Herodes, ñi kuni-de ka'ni-dé Juan. Ko ñi yu'ú-de ñi jito-de ñayivi, chí kájani ndaa iní-i ja ñin cháa jáni tu'un Dios kúu Juan. ⁶ Te ñin kiví ní sá'a Herodes ñin viko kiví ní kaku-de. Te sesí'í Herodías ñi jita já'a-i nuu ñayivi. Te ñi kusii iní Herodes jíin-i. ⁷ Te ñi jatun téyí-de ja kuá'a-de taká ñaún kakán-i nuu-dé. ⁸ Te náa-i, a ñi jani íchí-ña-í, te ñi ka'an-i: Kua'a-ní xini Juan, cháa skuánducha-ún nuu-ná kundee nuu ñin ko'o, áchí-i. ⁹ Yúan-na te máá rey-ún, ñi kuxí iní-de. Ko sikí já ní jatun téyí-de jíin sikí já ní kajini so'o cháa káyee stáa jíin-de-ún, te ñi tá'ú-de tiñu ná kuá'a soldado nuu-í. ¹⁰ Te ñi tájí-de soldado ñi ja'an. Te ñi xiti xini Juan iní vekaa. ¹¹ Te ñi cháa xini-dé kánde nuu ñin ko'o. Te ñi ja'a soldado nuu súchí sí'í-ún. Te máa-i, ñi janchaka-i nuu náa-i. ¹² Yúan-na te ñi jakoyo cháa káskuá'a jíin-de. Te ñi kandaña-de yiki kúñu Juan. Te ñi kachinduji-de. Te ñi kee-de kaja'an-de. Te ñi kakastu'ún-de nuu Jesús.

Ja ní skée-yá u'un mil ñayivi

¹³ Te ñi jini tu'un Jesús. Te ñi kuxio-ya kuá'an-ya yúan iní ñin barco onde nuu ñú'un té'é kánde sín-ya. Te ñi kajini tu'un ñayivi jíná'an-i. Te onde taká ñuu ñi kandikin-i-ya kájika já'a-i jíin-yá. ¹⁴ Te ñi kenda Jesús kua'an-ya. Te ñi jini-ya núu ñayivi kuá'a xáan. Te ñi nduku'á iní-ya jíin-i. Te ñi sá'a-ya taná taká ñayivi kaku'u. ¹⁵ Te nuu ní ini te ñi chakoyo cháa káskuá'a jíin-yá nuu-yá.

Te n̄i kaka'an-de: Yá'a ch̄i máá ñú'un té'é kúu, te a n̄i kee ndikandii. Táj̄l-ní-i ná k̄ingoyo-i taká ñuu. Te ná kuáan máá-i staa kée-í, áchí-de jíin-yá. ¹⁶ Te n̄i kach̄i Jesús jíin-de: Tú níni kí'in-i jíná'an-i: Kuá'a máá-ró já ná kée-í, áchí-ya. ¹⁷ Te máá-de, n̄i kaka'an-de jíin-yá: Tú naún káñava'a-ná ch̄i u'un-ni statilá jíin úu-ni tiyáká, áchí-de. ¹⁸ Te máá-yá, n̄i kach̄i-ya jíin-de: Kuá'a ná kí nuu-rí yá'a, áchí-ya. ¹⁹ Te n̄i tá'ú-yá tiñu nuu ñáyivi-ún n̄i kajungoo taká-i nuu ichá. Te n̄i ki'in-ya ndí'ú'un statilá jíin úu tiyáká-ún. Te n̄i ndakoto-ya íchi ándíví. Te n̄i jikan ta'u-yá ja'a státílá. Te n̄i sákuáchí-yá. Te n̄i ja'a-ya núu cháa káskuá'a jíin-yá. Te cháa-ún, n̄i kajani-de nuu ñáyivi-ún. ²⁰ Te ndivii-í n̄i kayee. Te n̄i kanda'a ch̄ii-i. Te n̄i kanastútú-de ux̄i uu j̄ika staa kuáchí-ún ja ní ndendoso. ²¹ Te jíinu u'un mil cháa n̄i kayee-ún, te síin-ga kúu ñasí'í jíin súchí lúlí.

Ja ní j̄ika já'á-yá nuu mar

²² Yúan-na te n̄i skandá-ni Jesús cháa káskuá'a jíin-yá, n̄i k̄ivi koyo-de in̄i ñn barco. Te ná kúxnúú-de k̄ingoyo-de inga lado yu'u mar sá'a-ya, ch̄i kuéé jachá-ya ñáyivi kuá'a-ún. ²³ Te n̄i jacha-ya ñáyivi-ún kája'an-i. Te n̄i kaa síin-ya kuá'an-ya yúku, kuákakan ta'u-yá. Te n̄i ini, te kándeé máá ñn-ni-ya yúan. ²⁴ Te barko-ún, a kándeé ma'ñú mar. Te ká'ú xaan ní ndonda su'ma ndúcha sikí-dé, ch̄i sua n̄i nana nuu tach̄i. ²⁵ Te tíkuáan-na kúu. Te n̄i jaá Jesús nuu-dé, j̄ika já'á-yá nuu mar. ²⁶ Te cháa káskuá'a-ún, ja ní kajini-de-ya, já j̄ika-ya núu mar, te n̄i kayu'ú-de. Te káka'an-de: Añú kúu, áchí-de.

Te kákana kó'ó-de ja káyu'ú-de. ²⁷ Yúan-na te Jesús, n̄i ka'an-ni-ya jíin-de: Sándéé iní-ro. Máá-rí kúu. Ma yú'ú-ro, áchí-ya. ²⁸ Yúan-na te n̄i ka'an Pedro jíin-yá: Táta, te nú máá-ní kúu, te tá'ú-ní tiñu ná káka-ná nuu mar yá'a jaá-ná nuu-ní, áchí-de. ²⁹ Te n̄i ka'an-ya: Ña'an, áchí-ya. Te n̄i nuu Pedro in̄i barco. Te n̄i jika-de nuu ndúcha-ún kua'an-de nuu Jesús. ³⁰ Ko nuu ní jin̄i-de ja xáan kée tachi, te n̄i yu'ú-de. Te n̄i kejá'á-de sá'u-de ch̄i nducha. Te n̄i kana kó'ó-de: Táta, nama-ní náá, áchí-de. ³¹ Te n̄i skáa-ni Jesús nda'a-yá. Te n̄i tiin-ya-dé. Te n̄i kachi-ya jíin-de: Chaa tú kándíja va'a kúu-ró. Naja jáni sikí in̄i-ro. Achí-ya. ³² Te n̄i nd̄ivi-ya iní barko-ún jíin-de. Te n̄i kuná'ín-ni tachi xáan-ún. ³³ Yúan-na te chaa ká'jin in̄i barko-ún, n̄i chakoyo-de nuu-yá. Te n̄i kachiñú'ún-de-ya. Te káka'an-de: Jandáa ndíja máá-ní kúu Se'e Dios, áchí-de.

Ñayivi káku'u in̄i ñuu Genesaret

³⁴ Te n̄i kaja'a-ya kuá'an-ya ingá lado. Te n̄i chakoyo-ya ñú'un íchí ñúu Genesaret. ³⁵ Te chaa ñuu-ún, n̄i kanakun̄i-de-ya. Te n̄i katáji-de tu'un ní ñúu-ún. Te n̄i kakinchaka-de ñayivi káku'u nuu-yá. ³⁶ Te n̄i kaka'an nda'ú-i jíin-yá ja ná ké'é-i vasté yúsá'ma-yá. Te taká ñayivi ní kaké'é sá'ma-yá-ún, n̄i kanduva'a-i.

15

Ndasa kuchá'án ñayivi

¹ Yúan-na te yakū chaa fariseo jíin cháa káchaa tutu in̄i ñuu Jerusalem, n̄i jakoyo-de nuu-yá. Te n̄i kaka'an-de jíin-yá: ² Chaa káskuá'a jíin-ró,

naja káské'ichi-de taninu cháa aná'an. Chì tú kánandá'á-de te káyee-dé staa. Achí-de. ³ Te máá-yá, nì ka'an-ya jíin-de: Te máá-ró, suni naja káské'ichi-ro tíñu nì tá'ú Dios nuu-ro núsáá, chi ja sikí táninu máá-ró. ⁴ Chì nì ka'an Dios: Kuandatu nuu táa-ro núu náa-ro, te ndéja ká'an ndiva'a nuu táa nuu náa, ná kúu nú kuu, áchí. ⁵ Ko máá-ró káka'an-ro: Nú ío ndatíñu ja xíin ñin cháa, te a kuu nì'in tíñu ja kuní táa-de xí náa-de, te nú xna'an-ga ka'an-de: A nì soko-rí ndatíñu-ún nuu Dios, achí-de. ⁶ Yúan-na te tuká kánúú skíkuu-de kua'a-de nuu táa-de nuu náa-de, áchí-ro. Te súan kástíví-ró tú'un Dios jíin táninu nì kajakin-ro. ⁷ Cháa uu xiní kákuu-ró. Bueno nì jani Isaías tu'un sikí-ro súan: ⁸ Ñáyivi yá'a, jíin yú'u-í káchiñú'ún-i ruu, ko jíin añú-i chì jiká-ni kúu iní-i jíto-i ruu. ⁹ Te káchiñú'ún sáni-i ruu, chì kástá'an-i tu'un jáni iní ñin cháa, áchí Isaías. Achí-ya. ¹⁰ Te nì kana-ya xiní ñáyivi-ún. Te nì ka'an-ya jíin-i: Kuni so'o jíná'an-ró, Te chu'un iní-ro tú'un ká'an-ri: ¹¹ Nasu já kivi iní yu'u cháa kuchá'an-de sá'a, chi ja kenda iní yu'u-dé, yuán kúu ja kúchú'an-de sá'a, áchí-ya. ¹² Yúan-na te cháa káskuá'a jíin-yá, nì chakoyo-de nuu-yá. Te nì kaka'an-de: Á jiní-ní ja ní kakiti iní cháa fariseo ja ní kajini so'o-de tu'un yá'a, xí túu, áchí-de. ¹³ Ko máá-yá, nì ka'an-ya: Taká yunu já tú ní náchu'un máá Táa-ri andívi, te tu'un-ri kí'in. ¹⁴ Síá jíná'an-ró ná kí'in-de. Cháa kuáá kástá'an ichi núu sáva-ga cháa kuáá kákuu-de. Chì nú ñin cháa kuáá stá'an-de ichi núu ingá cháa kuáá, te ndendúú-de jungoyo-de iní xa'va. Achí-ya. ¹⁵ Te nì ka'an Pedro jíin-yá: Kastu'ún kájí-ní tu'un yátá

yá'a nuu-ná jíná'an-ná, áchí-de. ¹⁶ Te n̄i kach̄i Jesús: Te suni onde róó tú kájuku'un in̄i-ro náún. ¹⁷ Á tú kájuku'un in̄i-ro já táká ja kée-í kivi kua'an ch̄i-i, te ndénda-ni kua'an. ¹⁸ Ko ja kenda yu'u-í, ch̄i onde in̄i añú-i vai, te yuán kúu ja kúchá'an-i sá'a. ¹⁹ Ch̄i onde ichi iní añú-i kenda ja jáni ñáá in̄i, ja já'ni ndíyi, ja ísíki ncháa tá'an, ja kuáxán iní, ja sakuí'ná, ja ká'an tu'un tú'ún, ja ká'an ndivá'a. ²⁰ Taká tu'un yá'a kúu ja kúchá'an-i sá'a. Ko nú tú nánda'á-i te kee-í staa, tú kúchá'an-i sá'a. Achí-ya.

Tu'un sesí'í ña'an ñúu Caná

²¹ Te n̄i kenda Jesús yúan kua'an-ya ichi ndáñúu Tiro jín Sidón. ²² Te ñn ña'an ñúu Caná, n̄i kenda-ña ndáñúu yúan. Te n̄i kana kó'ó-ña: Táta, Se'e David, kundá'ú in̄i-ní náá, ch̄i sesí'í-ná ká'ú xaan tá'an-i ñn tach̄i k̄ini, áchí-ña jín-yá. ²³ Ko máá-yá, tú ní ká'an kuti-yá jín-ña. Yúan-na te n̄i jakoyo cháa káskuá'a jín-yá. Te n̄i kaka'an nda'ú-de jín-yá: Ka'an-ní jín-ña ná kí'in-ña, ch̄i kána kó'ó-ña vái-ña ichi yatá-yo, áchí-de. ²⁴ Te n̄i ka'an-ya: Máni nuu r̄i, kiti ní kánaa, ká'in se'e Israel, n̄i tájí-yá ruu vai-ri, áchí-ya. ²⁵ Yúan-na te n̄i cháa-ña núu-yá. Te n̄i chiñú'ún-ña-yá. Te n̄i ka'an-ña: Táta, chindéé chítuu-ní náá, áchí-ña. ²⁶ Te n̄i ka'an máá-yá: Tú ío va'a ja kuáncháa-yo staa sé'e-yó te skána-yó núu lúsu, áchí-ya. ²⁷ Te n̄i ka'an-ña: Jandáa ká'an-ní, Táta, ko lúsu-ún, ichi chí mesa náchii-tí staa kuach̄i kóyo yu'u jító'o-ti yáji-tí, áchí-ña jín-yá. ²⁸ Yúan-na te n̄i ka'an Jesús: Nána, xaan vá'a n̄i kandíja-ní, ná sá'a-ná jín-ní nátu'un kuní-ní, áchí-ya. Te máá hora jian ní nduva'a-ni sesí'í-ña.

Ja ní nasáva'a-ya kuá'a ñáyivi kú'u

²⁹ Te nì ja'a Jesús kua'an-ya yúan. Te nì jaa-ya yú'u mar ñuu Galilea. Te nì kaa-ya kuá'an-ya yúku-ún. Te yúan nì jungoo-ya. ³⁰ Te nì jakoyo kua'a ñáyivi núu-yá jíin ñáyivi rengo, ja kuáá, ja ñí'ín, ja tíkú'lu, jíin sáva-ga-i ja káku'u. Te nì kajakin-i-ún núu já'a Jesús. Te nì nasáva'a-ya-í jíná'an-i. ³¹ Te nì kakee nuu ñáyivi-ún kándé'é-i ja súan nì kajini-i náka'an ñáyivi ñí'ín, ndúva'a ñáyivi tíkú'lu, náka ñáyivi rengo, ndúndijin nuu ñáyivi kuáá. Te nì kanakana jaa-i Dios ñáyivi Israel.

Ja ní skée-yá kuun mil ñáyivi

³² Te nì kana Jesús xini cháa káskuá'a jíin-yá. Te nì ka'an-ya jíin-de: Kúndá'ú iní-ri ñáyivi yá'a, chí a nì kuu uní kiví káxiukú-i jíin-rí, te tú naún káji-í. Te tú kuní-ri natájí-rí-i no'on ndicha-i, chí nú súan te sava ichi te kuitá ii-í. Achí-ya. ³³ Yúan-na te cháa káskuá'a jíin-yá nì kaka'an-de jíin-yá: Te ndénu ní'on staa kuá'a kée ndá'a chí ñáyivi kuá'a yá'a, chí máni ñu'un té'é kuu yá'a, áchí-de. ³⁴ Te nì ka'an Jesús jíin-de: Nasaa staa kándiso-ró, áchí-ya. Te nì kaka'an-de: Usia-ni, te yakú tiyáká lúlí, áchí-de. ³⁵ Yúan-na te nì tá'ú-yá tiñu nuu ñáyivi-ún nì kajungoo-i nuu ñu'un. ³⁶ Te nì ki'in-ya ndí'usiá staa jíin cháká-ún, te nì jikan ta'u-yá, te nì sakuáchí-yá, te nì ja'a-ya núu cháa káskuá'a jíin-yá, te nì kajani-de nuu-í. ³⁷ Te nì kayee táká-i. Te nì kanda'a chí-i. Te nì kanastútú-de ja ní kendoo kuáchí-ún, usia ndo'o chítú ndíi. ³⁸ Te ñáyivi ní kayee-ún, jínu onde kuun mil cháa, te sín-ga kuu ñasí'í jíin táká suchí lúlí. ³⁹ Yúan-na te

n̄i jacha-ya ñáyiv̄i-ún kuangoyo-i. Te n̄i nd̄iv̄i-ya iní barco. Te n̄i jaa-ya ndáñúu Magdala.

16

Ja kájikan-i tuni nuu-yá

¹ Te n̄i jakoyo chaa fariseo jín chaa saduceo nuu-yá, ch̄i koto ncha-de-ya kákuni-de. Te n̄i kajikan-de tuni ichi ándiv̄i núu-yá te kuni-de. ² Ko máa-yá n̄i ka'an-ya jín-de: Nú n̄i ini, te káka'an-ro: nandii ndáxín, ch̄i ío viko kua'á ándiv̄i, áchí-ro. ³ Te jañá'an káka'an-ro: Vina te kuun sau, ch̄i in ñáá viko kua'á ándiv̄i, áchí-ro. Chaa uu xini kákuu-ró. A kájin-ro naún kuni ka'an viko ándiv̄i, ko tú kájuku'un ini-ro tuni kiv̄i yá'a. ⁴ Ñáyiv̄i ñáá yá'a ja káisiki ncháa-i Dios, kájikan-i tuni nuu-rí. Ko ma kuá'a-r̄i ni in nuu-í, ch̄i máni tuni Jonás, chaa n̄i jani tu'un Dios, kúu ja kuá'a-r̄i. Achí-ya. Te n̄i skéndo-o-ya-dé jíná'an-de. Te kua'an-ya.

Cuenta yujan ía chaa fariseo

⁵ Te n̄i jakoyo chaa káskuá'a-ún inga lado mar. Te n̄i kanaa iní-de kundiso-de staa. ⁶ Te n̄i kachi Jesús jín-de: Koto va'a-ró máa-ró núu yujan ía chaa fariseo jín chaa saduceo, áchí-ya. ⁷ Te kándatu'ún máa-de: Sik̄i já tú kándiso-yó staa ká'an-ya núsáa, áchí-de. ⁸ Te n̄i jini Jesús ja súan kándatu'ún-de. Te n̄i ka'an-ya: Chaa kákandija yaku-ni kákuu-ró. Naún kándatu'ún-ró. Ja tú ní kándiso-ró staa náún. ⁹ Onde vina tú kájuku'un ini-ro náún. Á tú kánuku'un ini-ro já ní kuu jín ú'un staa jín ú'un mil chaa, te nasaa jika ní kanastútú-ró-sa. ¹⁰ Ni ja ní kuu jín usiá staa-ún jín kúun mil chaa, te nasaa

ndo'o ní kanastútú-ró. ¹¹ Te naja tú kájuku'un iní-ro, chí tú ní ká'an-ri tu'un státilá jíin-ró, chí sua ja kóto va'a-ró máá-ró núu yújan ía cháa fariseo jíin cháa saduceo. Achí-ya jíin-de. ¹² Yúan-na te nì kajuku'un iní-de ja tú ní ká'an-ya jíin-de ja kóto-de máá-de nuu yújan ía státilá, chí sua ja má kándíja-de sa'an kástá'an cháa fariseo jíin cháa saduceo.

Tu'un nì ka'an ndaa Pedro

¹³ Te nì jaa Jesús ichi ndáñúu Cesarea de Filipino. Te nì jiká tu'ún-yá cháa káskuá'a jíin-yá: Naún cháa kúu máá Sé'e cháa káka'an ñayívi jíná'an-i, áchí-ya. ¹⁴ Te máá-de nì kaka'an-de: Juan, cháa skuánducha, káka'an sava-i. Te sava-ga-i, Elías, te sava-ga-i, Jeremías, xí ñn cháa nì jani tu'un Dios onde sáa, áchí-i. Achí-de. ¹⁵ Te máá-yá nì ka'an-ya jíin-de: Te róó, na cháa kúu-ri káka'an-ro, áchí-ya. ¹⁶ Te nì ka'an Simón Pedro: Máá-ní kúu Cristo, Se'e Dios, I'a chakú, áchí-de. ¹⁷ Yúan-na te nì kachí Jesús: Xáán ndatu-ro, Simón se'e Jonás, chí nasu ñn cháa ní kástu'ún tú'un yá'a nuu-ro, chí sua máá Táa-ri I'a kánchaa andíví ní stá'an-ya núu-ro. ¹⁸ Ko ruu, suni ká'an-ri jíin-ró já máá-ró kúu Pedro, te siki káva yá'a kundii tikunì kándíja-i nuu-ri sá'a-ri. Te ja kándeé infierno ma kúndéé jíin-i. ¹⁹ Te nuu-ro kuá'a-ri ndakáa máá ñúu nátu'un andíví. Te taká ja kú'ni-ro iní ñuyívi yá'a, kunu'ni iní andíví. Te taká ja ndájí-ró iní ñuyívi yá'a, ndaji iní andíví. Achí-ya. ²⁰ Yúan-na te nì ka'an xa'an-yá jíin cháa káskuá'a jíin-yá, ja tú ni ñn nuu kachí-de ja máá-yá kúu Jesucristo.

Jíin kivi ní ka'an-ya já kúu-ya

²¹ Te máá hora jian ní kejá'á Jesús ni kastu'un ndáa-ya núu cháa káskuá'a jíin-yá ja jíinu ñú'ún kí'in-ya ñúu Jerusalem te ndo'o xaan-yá. Te cháa ni kayii jíin táká sutu ñá'nu jíin cháa káchaa tutu, ma kuátú'ún-de-ya te ka'ni-dé-ya. Te nuu uní kivi te nachaku-ya. Achí-ya. ²² Yúan-na te Pedro, ni kiñi'in sijn-de-ya. Te ni kejá'á-de ká'an xaan-dé jíin-yá: Ma kúu Táta, tú kuti na modo ja tá'an-ni tundó'o yá'a, áchí-de. ²³ Yúan-na te ni jóo káva Jesús nuu Pedro. Te ni kachi-ya jíin-de: Satanás, kuxio ki'in-ro, chi cháa sáká núu kúu-ró núu-rí. Chi tú ká'an-ro tú'un Dios, chi sa tu'un cháa ká'an-ro. Achí-ya.

Tu'un ndó'o cháa kákandja

²⁴ Yúan-na te ni ka'an Jesús jíin cháa káskuá'a jíin-yá: Nani cháa nú kuní-de kii-de yata-rí, ma kúndá'ú ini-de máá-de, te ná kuándéé ini-de jíin tundó'o kii sikí-dé, te ná kúndikin-de ruu kii-de. ²⁵ Chi cháa jítú ini-de kaku-de chi tundó'o kii sikí-dé, naa-dé. Te vasa ná kúu in cháa ja sikí rúu, ko kuchaku-de. Achí-ya. ²⁶ Chi naún ní'in cháa vasa ná kúndéé-de ní'in-dé níi ñúyivi, te nú xnáa-dé añú-de. Xí na jíin chúnáa cháa añú-de. ²⁷ Chi máá Sé'e cháa, ndii-ya jíin táká ndajá'a-yá. Te nduñá'nu-ya sá'a Táa-ya. Yúan-na te chá'u-ya in in ñayivi nú ndasa káa tiñu ni kasá'a máá-i. ²⁸ Jandáa ká'an-ri jíin-ró: Ió sava cháa ká'in yá'a ja má kúu kuti-dé onde nú tú kuní-de nuu máá Sé'e cháa ndii-ya ñúu-ya.

17

Siki já túku ni nduu-ya

¹ Yúan-na te nuu iñú kiví te ni jaka-ya Pedro jíin Jacobo jíin ñaní-de Juan, kua'an sín-ya jíin-de in yuku súkún. ² Te yúan, tuku ni nduu-ya núu-dé. Te ni nandii ncháa nuu-yá natu'un ndikandii. Te sa'ma-yá ni kandukiyi natu'un ndua luz ja nándii ndáxín. ³ Te yúan ni kandenda Moisés jíin Elías, kádatu'un-de jíin-yá, ni kajini-de. ⁴ Te ni ka'an Pedro: Táta, va'a-ga ná kéndoo-yó yá'a. Nú kuní-ní te sá'a-ná uní ve'e kuii. In kuu máa-ní, inga kuu Moisés, te inga kuu Elías, áchí-de jíin Jesús. ⁵ Te nini ká'an-de, te ni chaá in viko nu'un. Te ni jasú ní núu-dé. Te ni kenda luz chii. Te ni kenda in tu'un ja ní ka'an: Ya'á kúu Se'e-ri, ja kúndá'ú ini-ri-i. Te kúsi ini-ri jíin-i. Ná kúni ná'in-ró tú'un ká'an-i núsáá. Achí Dios. ⁶ Te tu'un yá'a ni kajini so'o chaá káskuá'a-ún. Te ni kandua ndee-ni-de, chi ni kayu'ú xaan-dé. ⁷ Yúan-na te ni jaá Jesús. Te ni skandá-ya-dé. Te ni ka'an-ya: Ndukoo, ma yú'ú-ro jíná'an-ró, áchí-ya. ⁸ Te ni kandakoto-de. Te tuká ni in naún ní kajini-de, chi máa in-na Jesús. ⁹ Te kánuu-de yuku-ún. Te Jesús ni ka'an xaan-yá jíin-de: Ma kachí-ro núu ní in ja súan ni kajini-ro, chi onde ná náchaku máa Sé'e chaá ma'ñú ndíyi, áchí-ya. ¹⁰ Yúan-na te chaá káskuá'a jíin-yá, ni kajika tu'un-de-ya: Te chaá káchaa tutu, naja káka'an-de ja kánúú ndíi Elías xna'an-ga, áchí-de. ¹¹ Te ni ka'an Jesús jíin-de: Jandáa kúu ja ndíi Elías xna'an-ga, te nasájáá-de taká ndatíñu. ¹² Ko ká'an-ri jíin-ró, ja á ni ndii Elías, te tú ní kánakuni-i-de. Te ni kasá'a-i taká ja ní

kakuu iní-i jíin-de. Te suni súan xndó'o-i máá Sé'e cháa. Achí-ya. ¹³ Yúan-na te cháa káskuá'a-ún, nī kajuku'un iní-de ja tú'un Juan, cháa nī skuánducha, kúu ja ní ka'an-ya jíin-de.

Siki súchí jí'iyí

¹⁴ Te nī najakoyo-ya núu ñáyivi kuá'a-ún. Te nī cháa ñn cháa nuu Jesús. Te nī jukuiñi jíí-de nuu-yá. ¹⁵ Te nī ka'an-de: Táta, kundá'ú iní-ní se'e-ná, chí jí'iyí-i, te ndó'o xaan-í. Te tini jínu nduá-i nuu ñú'un, te tini jínu nduá-i nuu ndúcha. ¹⁶ Te nī kinchaka-ná-i nuu cháa káskuá'a jíin-ní, te tú kakuu sá'a-de tana-í, áchí-de. ¹⁷ Te nī ka'an Jesús: Ñáyivi xáan ní'in iní kakuu-ró ja tú kákandíja-ró. Nasaa-ga kivi kúnchaa-ri jíin-ró. Te nasaa-ga kivi ndó'o-ri jíin-ró. Kuá'a-i ná kii-i, áchí-ya. ¹⁸ Te Jesús, nī ka'an xaan-yá nuu tachí kini-ún, te nī kenda kua'an iní sūchí-ún. Te nī nduva'a-ni-i máá hora-ún. ¹⁹ Yúan-na te nī jakoyo sñn cháa káskuá'a-ún nuu Jesús, te nī kaka'an-de: Naja tú ní kakuu kiñi'in-ná ki'in, áchí-de. ²⁰ Te nī kachi Jesús jíin-de: Siki ja tú kákandíja va'a-ró ní kuu yuán. Chí ká'an ndaa-ri jíin-ró, ja nú kákandíja-ró, vasté ñn tí'li natu'un ñn ndikin yuá mostaza, te kachi-ro kúni yuku yá'a: Kuxio yá'a te kuá'an onde yúan, achi-ro, te ki'in. Te kuu sá'a-ró táká tiñu súan. ²¹ Ko ñn tá'an yuán ni ma kenda kuti kii'in, te nú tú kakan ta'u-yo te kondicha iní-yo. Achí-ya.

Jíin kivi ní ka'an-ya ja kúu-ya

²² Te nini ká'iiin-ya iní ñuu Galilea, te nī kachi Jesús jíin-de: Máá Sé'e cháa natuu-ya núu ndá'a sáva-ga cháa. ²³ Te ka'ni-dé-ya. Ko nuu uní kivi

te nachaku-ya, áchí-ya. Te máá-de, n̄i kandukuí'a xaan iní-de.

Siki xú'ún póniná

²⁴ Te n̄i jakoyo-ya ñúu Capernaum. Te chaa kájikan poniná, n̄i chakoyo-de nuu Pedro. Te n̄i kaka'an-de: Te Maestro máá-ró, tú kuá'a-de poniná náún, áchí-de. ²⁵ Te Pedro: Kuu, áchí-de. Te n̄i ndivi-de in̄i ve'e. Te n̄i ka'an Jesús xna'an-ga jíin-de: Naún kachí-ro. Taká chaa rey in̄i ñuyívi yá'a, ndénu kájikan-de poniná. Á nuu sé'e-de xí núu cháa s̄in ve'e, áchí-ya. ²⁶ Te n̄i kachi Pedro jíin-yá: Nuu cháa s̄in ve'e kájikan-de, áchí-de. Te n̄i kachi Jesús jíin-de: Te se'e-de ká'io libre-i núsáá. ²⁷ Ko náva'a tú skití in̄i-yo-dé, te kuá'an onde yu'u mar, te skivi-ró gancho, te kat̄in-ró tíyáká kenda xna'an-ga. Te ndika-ro yú'u-tí. Te yúan ni'in-ro ñin peso. Te kuá'a-ró núu-dé ja kuu ruu jíin róó. Achí-ya.

18

Ndéja kúñá'nu-ga in̄i ñuu nátu'un andívi

¹ Te suni kivi-ún n̄i chakoyo chaa káskuá'a-ún nuu Jesús. Te n̄i kaka'an-de jíin-yá: Ndé chaa kúñá'nu-ga in̄i ñuu nátu'un andívi, áchí-de. ² Te n̄i kana Jesús xin̄i ñin suchí lúlí. Te n̄i jani-ya-í ma'ñú-de. ³ Te n̄i kachi-ya: Jandaa ká'an-ri jíin-ró, ja nú tú naxió káva in̄i-ro te nduu-ró nátu'un ñin suchí lúlí, ma kivi kuti-ro iní ñuu nátu'un andívi. ⁴ Chi nú ndé chaa sásúchí-de máá-de nátu'un suchí lúlí yá'a, chaa-ún kúñá'nu-ga in̄i ñuu nátu'un

andíví. ⁵ Te cháa ja jíin sí'ví-rí játá'ú-de ñin suchí lúlí nátu'un suchí yá'a, te ruu játá'ú-de. ⁶ Te nú ñin suchí lúlí yá'a kándíja-i ruu, te kivi-i kuachi sá'a ñin cháa, te va'a-ga nú ní nú'ni ñin yosó ká'nu sukun cháa-ún, te kee-de ki'in-de xuu ndúcha mar núú. ⁷ Naka ndá'ú ñayivi iní ñuyivi, chí kájito nchaa-de-i kás'a-a-i kuachi, te jínu ñú'ún já koo kivi-ún. Ko naka ndá'ú cháa ja skivi-de-i ini kuachi. ⁸ Núsáa te nú nda'a-ro xí já'a-ro kuní skivi róo nuu ío kuachi, xiti te skána-ró ná kí'in. Va'a-ga ja koo rengo-ro xí koo tikú'lu-ró kúchaku-ro ñí káni, nasu já koo ndendúú nda'a-ro xí ndéndúú ja'a-ro kí'in-ro núu ñú'ún ñí káni. ⁹ Te nú nduchi-ro kuní skivi róo nuu ío kuachi, tava te skána-ró ná kí'in. Va'a-ga ja kúchaku-ro jíin ñin-ni nduchi-ro, nasu já koo ndendúú nduchi-ro kí'in-ro núu ñú'ún infierno. ¹⁰ Koto-ró máa-ró jína'an-ró. Ma sája'a ini-ro núu ñin suchí lúlí yá'a. Chí a ká'an-ri jíin-ró já ndájá'a-í ká'io andíví, nene kájiní-ya núu máa Táa-ri ja kánchaa-ya ondé andíví.

Siki rñi kiti ní sana

¹¹ Chí máa Sé'e cháa, ni kii-ya já náma-ya táka ñayivi já á ni naa. ¹² Ndasá kájani ini-ro. Nú ñin cháa ñáva'a-de ñin ciento rii, te skuíta-de ñin-ti. Á tú xndóo-de kuun xíko xia'ún kuun-gá-ti, te kí'in-de onde yuku kínandúkú-de kiti ní sana-ún. ¹³ Te nú ni nani'in-dé-ti, jandáa ká'an-ri jíin-ró ja kúsi-gá ini-de jíin kiti-ún vásá jíin kúun xíko xia'ún kuun-gá kiti tú ni kásana-ún. ¹⁴ Te súan máa Táa-ro I'a

kánchaa onde andíví, tú játa'an iní-ya já náa ní ñin tá'an suchí lúli yá'a.

Ndasa kuu ñani sá'a kuachi

¹⁵ Núsáá te nú ñani-ro ní sá'a-de kuachi siki-ro, te kuá'án, te kastu'ún sá'í-ro núu-dé naún kuachi ni sá'a-de. Te nú ni chu'un iní-de tu'un ká'an-ro jíin-de, yúan-na te a ni ndumani-dé jíin-ró sá'a-ró.

¹⁶ Ko nú tú ní chú'un iní-de tu'un ká'an-ro, te kuaka uu xí uní-ga ñayivi kí'in jíin-ró, náva'a jíin tú'un ká'an uu xí uní testigo te kundaa taká tu'un.

¹⁷ Te nú tú ní chú'un iní-de tu'un ká'an chaa-ún, te kastu'ún-ró núu tíku'ni kándja. Te nú suni tú ní chú'un iní-de tu'un ká'an tíku'ni-ún, te sía-ro-dé ná kúu-de nátu'un ñin chaa sñin nación xí ñin chaa xíní.

¹⁸ Jandaa ká'an-ri jíin-ró, taká ja kú'ni-ro iní ñuyivi yá'a, kunu'ni iní andíví. Te taká ja ndáji-ró iní ñuyivi yá'a, ndaji iní andíví. ¹⁹ Inga tu'un ká'an-ri jíin-ró, ja nú uu tá'an-ro iní ñuyivi yá'a, koo con-forme-ro siki ñin tu'un ja kájukan ta'u-ro, te máá Táa-ri onde andíví skíkuu-ya tú'un-ún jíin-ró. ²⁰ Chi nú ni kanataka uu xí uní ñayivi káchiñú'ún-i ruu jíin sí'ví-rí, te yúan kánchaa-ri ma'ñú-i, áchí-ya.

Siki tú'un sá'a tuká'nu iní

²¹ Yúan-na te ni jaa Pedro nuu-ya. Te ni ka'an-de jíin-ya: Táta, nasaa jínu sá'a-ná tuká'nu iní nuu ñani-ná ja sá'a-de kuachi nuu-ná. Onda usia jínu náún, áchí-de. ²² Te ni kachi Jesús: Tú ká'an-ri jíin-ró já onde usia jínu, chi onde kuun ciento kuun xiko uxí jínu. ²³ Ja yúan máá ñúu nátu'un andíví kúu nátu'un ñin chaa kúu rey, ja ní kuñi-de sánda-de cuenta jíin mozo-de. ²⁴ Te ni kejá'a-de násá'a-de

cuenta. Te yúan n̄i jā ñn cháa taú ñn millón peso nuu-dé. ²⁵ Te tú ní kúu chunáa cháa yúan. Te n̄i tá'ú tíñu jito'o-de ja ná kúya'u-de jíin sé'e-de jíin ñásí'í-de jíin táká ndatíñu ñáva'a-de te nakunáa xú'ún taú-de. ²⁶ Yúan-na te n̄i jukuiñi jíti mozo-ún. Te n̄i ka'an nda'ú-de jíin rey-ún: Táta, kundatu-ní, te vásá ná chúnáa ndí'i-ná xu'ún-ní, áchí-de. ²⁷ Te máá jíto'o-ún, n̄i kundá'ú in̄i-de mozo-de. Te n̄i síá-de kua'an. Te n̄i sá'a-de tuká'nu in̄i ja taú mozo-de-ún. ²⁸ Ko mozo-ún nuu ní kenda-de kua'an-de, te n̄i ketá'an-de jíin ñn tá'an mozo-de ja taú ux̄i peso nuu-dé. Te n̄i kat̄in cháa-ún. Te n̄i kiti-dé sukun cháa-ún. Te n̄i ka'an-de: Chunáa ndí'i ja taú-ro núu-rí, áchí-de. ²⁹ Yúan-na te tá'an mozo-de-ún, n̄i jukuiñi jíti núu-dé. Te n̄i ka'an nda'ú jíin-de: Kundatu te vásá ná chúnáa ndí'i-ri xu'ún-ró, áchí mozo-ún. ³⁰ Ko máá-de, tú ní kuní-de, chi n̄i chindee-de cháa-ún vekaa onde kivi ní nakunáa ja taú cháa-ún nuu-dé. ³¹ Te n̄i kajini tá'an mozo-de-ún ja ní ta'an-de. Te n̄i kakuxíi xaan iní-de. Te n̄i chakoyo-de. Te n̄i kanakani ndí'i-de tu'un nuu jíto'o-de ja ní ta'an cháa-ún. ³² Yúan-na te jito'o-ún, n̄i kana-de xini mozo ñáá-ún n̄i ja. Te n̄i ka'an-de: Mozo ndiva'a kúu-ró, chi taká ja taú-ro-ún n̄i sá'a-ri tuká'nu in̄i nuu-ro, chi n̄i ka'an nda'ú-ro jíin-rí. ³³ Te nátu'un n̄i kundá'ú in̄i-ri róo, suni súan ní kúnda'ú in̄i-ro tá'an mozo-ro núú, áchí-de. ³⁴ Yúan-na te n̄i kit̄i in̄i jito'o-ún nuu-dé. Te n̄i chí'i-de cháa nda'a justicia, onde n̄i nachunáa-dé taká ja taú-de. ³⁵ Suni súan sá'a máá Táa-ri andívi jíin-ró te nú tú sá'a-ró tuká'nu in̄i-ro núu taká ñani-ro, onde jíin iní jíin añú-ro nú ñaún

kuachi sá'a-de jíin-ró, áchí-ya jíin-de.

19

Ja ní kandikin kua'a-í-ya

¹ Te n̄i ndí'í n̄i ka'an Jesús taká tu'un yá'a. Te n̄i kenda-ya iní ñuu Galilea kua'an-ya. Te n̄i jaa-ya yúñuu Judea, inga lado yucha Jordán. ² Te kua'a ñáyivi, n̄i kandikin-i-ya kuá'an-i jíin-ya. Te yúan n̄i nasáva'a-ya-í jíná'an-i.

Siki tú'un tú xndóo tá'an

³ Yúan-na te n̄i jakoyo yaku chaa fariseo nuu-ya, ja koto ncha-de-ya kákuni-de. Te n̄i kaka'an-de: Vatu-ni kuu xndóo in chaa ñasí'í-de ja siki nani kuachi kúu, xí túu, áchí-de. ⁴ Ko máa-ya, n̄i ka'an-ya: Á tú ní kaka'u-ró tutú ndasa n̄i sá'a Dios chaa onde xnáñúú, chí ja yí jíin já sí'í ní sá'a-ya. Achí. ⁵ Yúan-na te n̄i ka'an Dios: Ja yúan xndóo chaa táa-de náa-de, te kétá'an-de jíin ñasí'í-de. Te in-na ñáyivi kúu ndendúú-de. Achí Dios. ⁶ Súan kúu ja ná tuká kúu uu, chí in-na kúu. Núsáa te ma sásin in chaa ja á n̄i skétá'an Dios, áchí-ya. ⁷ Te n̄i kakachi-de jíin-ya: Te Moisés, naja ní tá'ú-de tiñu ja kúva'a akta ndusin, te ndoo-ña núsáa, áchí-de. ⁸ Te n̄i ka'an-ga-ya jíin-de: Siki já ní'in iní añú-ro jíná'an-ró, yúan ní jatú'un Moisés ja xndóo-ró ñasí'í-ro. Ko onde xnáñúú, tú súan ní kúu. ⁹ Ko ruu, ká'an-ri jíin-ró, nú ndé chaa xndóo-de ñasí'í-de, nasu já tiní iní-ña, te tanda'a-dé jíin ingá-ña, ísiki ncháa-de ñasí'í-de. Te chaa tanda'a jíin ñá'an ní ndoo, suni ísiki ncháa-de-ña, áchí-ya.

10 Te n̄i kaka'an chaa káskuá'a jíin-yá: Nú súan ío tiñu taká chaa jíin ñási'í-de, va'a-ga ma tánda'a-dé núsáá, áchí-de. 11 Yúan-na te n̄i ka'an-ya jíin-de: Nasu taká chaa juku'un in̄i-de tu'un yá'a, chi chaa n̄i ja'a-r̄i tu'un nuu-dé, chaa yúan kájuku'un in̄i-de. 12 Ío chaa kákuu eunuco onde kivi ní kaku-de ch̄i náa-de, te ío chaa kákuu eunuco n̄i sá'a inga chaa jíin-de, te ío chaa kákuu eunuco n̄i kasá'a máa-de ja sikí ñúu nátu'un andíví. Chaa ja kúu juku'un in̄i-de, ná júku'un in̄i-de núsáá. Achí-ya.

Jesús jíin súchí lúlí

13 Yúan-na te n̄i chakoyo ñayivi jíin súchí lúlí-i, ja ná cháa-ya ndá'a-yá xini-í, te ná kakán ta'u-yá ja'a-í. Te chaa káskuá'a jíin-yá, n̄i kaka'an xaan-dé jíin ñayivi-ún. 14 Te n̄i ka'an Jesús: Sía ná kíkoyo suchí lúlí núu-rí, te ma kasú-ro íchi-í, ch̄i nátu'un suchí yá'a kákuu ja kúu kivi in̄i ñuu nátu'un andíví, áchí-ya. 15 Te n̄i chaa-ya ndá'a-yá xini-í jíná'an-i. Te n̄i kuxio-ni-ya yúan kua'an-ya.

Chaa kúká

16 Te yúan n̄i jāa ñn chaa súchí núu-yá, n̄i ka'an-de jíin-yá: Chaa va'a kúu-ní Maestro. Naún tiñu sá'a-ná te ni'in tá'u-ná kuchaku-ná ní káni. Achí-de. 17 Te n̄i kachi-ya jíin-de: Naja ká'an-ro cháa va'a jíin-rí. Tú ni ñn chaa va'a ío, ch̄i máa ñn-ni Dios. Nú kuní-ro kúchaku-ro, te skíkuu-ró tiñu n̄i tá'ú-yá. Achí-ya. 18 Te n̄i kachi-de jíin-yá: Ndéja kúu núsáá, áchí-de. Te Jesús, n̄i ka'an-ya: Ma ká'ni-ro ndíyi, ma kúsiki ncháa tá'an-ro, ma sakuí'ná-ró, ma ká'an-ro tú'un tú'ún, 19 Kuandatu nuu táa-ro nuu náa-ro, te kundá'ú in̄i-ro tá'an-ró

nátu'un kúndá'ú inĭ-ro máá-ró, áchĭ-yā. ²⁰ Te nĭ kachĭ cháa súchĭ jíin-yá: Taká tiñu yá'a, a nĭ skíkúu-ná onde ná lúli-ná. Naún sá'a-ga-ná núsáá. Achĭ-de. ²¹ Te nĭ kachĭ Jesús jíin-de: Nú kunĭ-ro kéndoo va'a-ró, kuá'án, te xĭkó-ró já ñáva'a-ró, te kua'a-ró núu ñáyivi ndá'ú. Te onde andívi koo yaji-ro. Yúan-na te kii-ró kúndikĭn-ro rúu ki'on, áchĭ-yā. ²² Te cháa súchĭ-ún ja ní jini so'o-de tu'un yá'a, te kua'an-de kúxíi inĭ-de, chĭ kua'a xaan ndatíñu ñáva'a-de. ²³ Yúan-na te nĭ kachĭ Jesús jíin cháa káskuá'a jíin-yá: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja xaan ú'u kivi ĩn cháa kúká inĭ ñuu nátu'un andívi. ²⁴ Ko ruu ká'an-ri jíin-ró, ja yachĭ-ga ja'a ĩn camello yaŷ yiki tíkuí, vása ĩn cháa kúká kivi-de inĭ ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, áchĭ-yā. ²⁵ Ko cháa káskuá'a jíin-yá, súan nĭ kajini so'o-de tu'un yá'a, te nĭ kayu'ú xaan-dé. Te nĭ kaka'an-de: Ndé cháa kaku núsáá, áchĭ-de. ²⁶ Te nĭ ndakoto Jesús nuu-dé. Te nĭ ka'an-yā jíin-de: Jíin cháa ma kúu kuti, ko taká-ni tiñu ndí'i-ni kúu sá'a Dios, áchĭ-yā. ²⁷ Yúan-na te nĭ ka'an Pedro jíin-yá: Náá, nĭ kaskéndoo-ná taká ndatíñu-ná, te káindikĭn-ná níi vai-yó. Naún ní'in-ná núsáá, áchĭ-de. ²⁸ Te nĭ ka'an Jesús jíin-de: Jandáa ká'an máa Sé'e cháa jíin-ró jíná'an-ró, ja kivi kúnchaa-ri mesa-ri te nduñá'nu-ri inĭ ñuyívi jáá, kivi-ún te kunchaa-ro núu uxí uŷ silla. Te sánda-ro tiñu ndí'uxí uŷ tata cháa Israel, chĭ kándikĭn-ro rúu. ²⁹ Te cháa skéndoo ve'e-de, xí ñaní-de, xí kuá'a-de, xí táa-de, xí náa-de, xí sé'e-de, xí ñú'un-dé ja sikí rúu, te nani'in-dé ĩn ciento vuelta. Te suni ní'in tá'u-dé kuchaku-de níi káni. ³⁰ Te kua'a cháa

kúnúú, nduu-de sandí'í-na. Te cháa sandí'í-na, ndunúú-de.

20

Chaa kásatiñu nuu itú

¹ Chi ñuu nátu'un andíví kúu nátu'un ñn chaa kúu jito'ò ve'e, ja ní kenda-de ñn jañá'an, ndúkú-de cháa sátiñu nuu itú-de. ² Te ñi sánda-a-de jíin cháa kásatiñu-ún ja chá'u-de ñn peso ja kivi. Te ñi tájí-de cháa-ún kuangoyo-de nuu itú-de. ³ Te suni ñi kenda-de nátu'un ka'ñn. Te ñi jini-de nuu sáva-ga cháa ká'jin sáni-de nuyá'u. ⁴ Te ñi kachi-de jíin cháa-ún: Kuángoyo nuu itú-ri, chi chá'u va'a-ri róó, áchí-de. Te máa cháa-ún kuangoyo-de. ⁵ Te ñi kenda tuku-de nátu'un ka'uxi uu jíin ká'uni. Te suni súan ñi sá'a-de. ⁶ Te a yani ka'u'un ñi kenda tuku-de. Te ñi ketá'an-de jíin yakú-ga cháa ká'jin sáni. Te ñi kachi-de jíin cháa-ún: Naja ká'jin kúxí-ró yá'a ní ncháka ncháa, áchí-de. ⁷ Te ñi kakachi cháa-ún jíin-de: Kuachi ja tú naún ká'an jíin-ná ja sátiñu-ná. Te ñi kachi-de jíin máa cháa-ún: Kuángoyo nuu itú-ri, chi chá'u va'a-ri róó, áchí-de. ⁸ Te nuu ní ini kivi-ún, te ñi kachi jito'ò itú-ún jíin mandador: Kana xini cháa ká'jin nuu tíñu te chá'u-ró-de, onde cháa ñi cháa sandí'í-na te onde cháa ñi cháa núú, áchí-de. ⁹ Te ñi cháa cháa ñi jakoyo onde ka'u'un aini-ún. Te ñi káki'in-de peso peso ya'u-de ja ñn ñn-de. ¹⁰ Te ñi cháa cháa ñi jakoyo núú yúan. Te kájani ini-de ja ví'í-gá ki'in ya'u-de. Ko suni ñn peso ñi káki'in ñn ñn-de jíná'an-de. ¹¹ Te ñi káki'in-de ya'u-de-ún. Te ñi kánda vaa-de káka'an-de siki jito'ò ve'e-ún.

12 Chaa sandi'í-na yá'a ñn hora-ni ni kasátiñu-de, te ñn núú-ni ni cha'u-ní-de jíin-ná ja xáan ní'ní te ni'in ni kasátiñu-ná ncháka ncháa, áchí-de. 13 Te máa jíto'õ ni kachi-de jíin ñn-de: Amigo, tú sá'a ndiva'a-ri jíin-ró. Nasu ní sánda-a-yo já ñn peso ki'in-ró náún. 14 Ki'in ya'u-ró te no'on-ro, chi ruu kuní-ri cha'u-ri chaa sandi'í-na yá'a nátu'un ni cha'u-ri róo. 15 Tú kuu sá'a-ri ja kuní-ri jíin já xín máa-rí náún, xí kúkuásún iní-ro já vá'a ni cha'u-ri-de. 16 Súan kúu ja táka chaa núú, nduu-de sandi'í-na. Te chaa sandi'í-na-ún, nduu núú-de. Chi kána-ya xiní kuá'a ñáyivi, ko yaku-ni-i káji-ya. Achí-ya.

Jíin kivi ní ka'an Jesús ja kúu-ya

17 Te ni kaa Jesús kua'an-ya íchi ñúu Jerusalén. Te ni jaka sñn-ya ndí'uxí uu chaa káskuá'a jíin-yá. Te nini kája'an-ya te ni ka'an-ya jíin-de: 18 Ná kuní-ro, chi kaa-yó kí'in-yo ñúu Jerusalén. Te yúan natuu máa Sé'e chaa nuu táka sutu ñá'nu jíin núu cháa káchaa tutu, te ka'ni-dé-ya. 19 Te nachi'i-de-ya ndá'a ñáyivi sñn nación, náva'a sákátá-i nuu-yá. Te kuá'a-i ta'u-yá. Te ka'ni-í-ya jiká cruz. Ko nuu uní kivi te nachaku-ya. Achí-ya.

Favor jikán ñn náa ja'a sé'e-ña

20 Yúan-na te ni jaá náa se'e Zebedeo nuu-yá jíin sé'e-ña. Te ni chiñú'ún-ña-yá, jikán-ña ñn favor nuu-yá. 21 Te máa-yá, ni ka'an-ya jíin-ña: Naún kuní-ro, áchí-ya. Te ni kachi-ña jíin-yá: Kuá'a-ni xiin-ni kuxiukú ndéndúú se'e-ná yá'a jíin-ní, ñn-i ichi ndává'a-ní, te inga-i ichi ndávésé-ní, kivi

tá'ú-ní tiñu iní ñuu-ní, áchí-ña. ²² Yúan-na te nī ka'an Jesús: Tú kájinī-ro ñaún kúu ja kájukan-ro. Á kuu ndo'o ta'an-ro jíin-rí jíin túndó'o kii siki-rí, xí kúu kuanducha-ro núu ní janducha-rí. Achí-ya. Te máa-de nī kaka'an-de: Kuu sá'a-ná, áchí-de. ²³ Te nī ka'an-ya jíin-de: Jandáa ja ndó'o ta'an-ro jíin-rí jíin túndó'o kii siki-rí, te nuu ní janducha-rí, kuanducha-ro. Ko ja kúxiukú-ró íchi ndává'a-rí jíin íchi ndávésé-rí, nasu máa-rí tá'ú tiñu ja kuá'a-rí nuu-ro, chí máa Táa-rí jiní ndé cháa ni'in, chí a nī sátu'a-ya já kúxiukú cháa-ún. Achí-ya. ²⁴ Te uxi-ga cháa-ún, nī kajini so'o-de tu'un yá'a. Te nī kakiti iní-de nuu úu ñani-ún. ²⁵ Yúan-na te Jesús, nī kana-ya xiní-dé. Te nī kachi-ya jíin-de: Kájinī-ro já cháa kakuñá'nu nuu ñáyivi sín naciún, tá'ú téyíi-de tiñu nuu-í. Te ja kakuñá'nu siki máa-de, suni kátin nī'in so'o-de. ²⁶ Ko siki róó jíná'an-ró, ña tú súan koo. Chí nú ndé róó kuní kuñá'nu nuu tá'an-ró, te róó kúu ja kuátíñu nuu tá'an-ró. ²⁷ Te nú ndé róó kuní kunúú, yuán ndúu mozo nuu táká-ro. ²⁸ Nátu'un máa Sé'e cháa, chí tú vai-ya já kuátíñu ñáyivi núu-ya, chí sua játiñu-ya núu ñáyivi, te kataña-ya máa-ya kuu-ya já nákuuan-ya kuá'a ñáyivi, áchí-ya.

Siki úu cháa kuáa

²⁹ Yúan-na te nī kenda koyo-ya iní ñuu Jericó. Te kua'a xaán ñáyivi, nī kandikin-i Jesús. ³⁰ Te yúan káxiukú úu cháa kuáa yú'íchi-ún. Te nī kajini so'o-de ja ní ja'a Jesús kua'an-ya, te nī kakana kó'ó-de: Tátá Se'e David, kundá'ú iní-ní náá, áchí-de. ³¹ Te ñáyivi-ún, nī kaka'an xaán-í jíin-de ja ná kasú-de yu'u-dé. Ko máa-de, ví'í-gá nī kakana jaa-de: Tátá Se'e David, kundá'ú iní-ní náá, áchí-de.

³² Te *n*_i jukuiñi Jesús. Te *n*_i kana-ya xiní-dé. Te ká'an-ya jíin-de: Naún sá'a-rí jíin-ró kákuni-ro, áchí-ya. ³³ Te *n*_i kaka'an-de jíin-yá: Táta, ja ná ndúndijin nduchi-ná kákuni-ná, áchí-de. ³⁴ Yúan-na te Jesús *n*_i kundá'ú iní-ya-dé. Te *n*_i ké'é-yá nduchi-dé. Te *n*_i kandundijin-ni nduchi-dé. Te *n*_i kandikin-de-ya kuá'an-de jíin-yá.

21

Ja ní kivi Jesús ñuu Jerusalén

¹ Te nuu ní kakuyani-ya ñuu Jerusalén, *n*_i jakoyo-ya ñuu Betfagé chii yuku Olivos. Yúan-na te *n*_i tájí Jesús uu cháa káskuá'a jíin-yá kua'an-de. ² Te ká'an-ya jíin-de: Kua'an onde ñuu kánchaa nuu-ro jíán, te ni'in-ro ñn burro nú'ni-ti jíin ñn burro yíkin jíin-tí. Te ndájí-ró-tí, te kunchaka-ró-tí kii-ró jíin-tí nuu-rí yá'a. ³ Te nú ndé cháa ka'an jíin-ró, te kachi-ro kúni-de: máá Jito'o-yo jínu ñú'un-yá-ti, achi-ro. Yúan-na te síá-ni-de-ti, áchí-ya. ⁴ Te súan ni kuu taká yuán náva'a skíkuu tu'un *n*_i ka'an cháa *n*_i jani tu'un Dios: ⁵ Kachi nuu sésíí ñuu Sion: Yá'a nde'é-ró chi Rey máá-ró vai-ya núu-ro. Vitá iní-ya. Te yóso-yá ñn burro yíkin se'e kiti ndíso, áchí. ⁶ Te cháa káskuá'a-ún kaja'an-de. Te *n*_i kasá'a-de nátu'un *n*_i tá'ú Jesús tiñu nuu-dé. ⁷ Te káincha-ka-de burro jíin burro yíkin-ún *n*_i najaa-de nuu-yá. Te *n*_i kachúkú-de tikachi-de siki-tí. Te *n*_i jukoso-yá-ti. ⁸ Te ñayivi kuá'a-ún, *n*_i kajakin-i tikachi-i iní ichi. Te sava-ga-i *n*_i kaja'nu-i nda'a yúnu. Te *n*_i kajakin-i iní ichi-ún. ⁹ Te ñayivi kaja'an ichi núu-yá jíin ñayivi kándikin ichi yatá-yá, *n*_i kaka'an jaa-i: Xáán va'a

Se'e David. Ná nákana jaa-yó-yá, ch̄i ndíso-ya tíñu máá Tatá. Xáán va'a I'a kúu-ya onde andívi. Achí-i. ¹⁰ Te n̄i k̄iv̄i-ya in̄i ñuu Jerusalem. Te n̄i kuvaá taká ñaȳivi ñú-ún. Ndé cháa kúu cháa yá'a, áchí-i. ¹¹ Te n̄i kaka'an ñaȳivi-ún: Cháa yá'a kúu Jesús cháa jáni tu'un Dios. Te onde ñuu Nazaret ndañúu Galilea vai-de. Achí-i.

Ja ní sándoo-ya vé'e ij

¹² Te n̄i k̄iv̄i Jesús in̄i ve'e ij Dios. Te n̄i kiñi'in-ya ñaȳivi kájaan, káxikó, ín in̄i ve'e ij-ún, kája'an. Te n̄i skuíó káni-ya mesa cháa káxdáji xu'ún, jín silla cháa káxikó paloma. ¹³ Te n̄i ka'an-ya jín-i: A yóso núu tutú: Ve'e-ri, ch̄i ve'e nuu kájikan ta'u-í nání, áchí tutu. Ko máá-ró, a n̄i kanasá'a-ró yaú kava ñakui'ná. Achí-ya. ¹⁴ Yúan-na te ñaȳivi kuáá jín ñaȳivi rengo, n̄i jakoyo-i nuu-yá in̄i ve'e ij. Te n̄i nasáva'a-ya-í. ¹⁵ Ko sutu ñá'nu jín cháa káchaa tutu, n̄i kajini-de taká tíñu ñá'nu sá'a-ya, jín núu súchí lúlí kákana jaa-i in̄i ve'e ij-ún: Xáán va'a Se'e David, áchí-i. Te n̄i kakiti in̄i-de. ¹⁶ Te n̄i kaka'an-de jín-yá. Á tú jini so'o-ró já kaka'an suchí yá'a, áchí-de. Te n̄i ka'an Jesús jín-de: Á té ka'u-ga-ro tutú ndasa ká'an: Suchí lúlí jín súchí kájaxin, va'a kánkana jaa-i níí, sá'a-ní, áchí. ¹⁷ Te n̄i xndoo-ya-dé. Te n̄i kenda-ya ñuu kua'an-ya onde ñuu Betania. Te yúan n̄i kendo-ya ákuáa-ún.

Tu'un mérkexé

¹⁸ Te jañá'an k̄iv̄i xían-ún kuano'on-ya onde ñuu, te jí-i-ya sóko. ¹⁹ Te n̄i jini-ya núu ín mérkexé kándij yu'íchi-ún. Te n̄i jaa-ya núu mérkexé-ún. Te tú kuti naún ní ni'in-yá, ch̄i máá núma-ní ío. Te n̄i ka'an-ya

jíin: Ma kúun kuti-gá nde'e xiní-ro, áchí-ya. Te n̄i ichi káján-ni mérkexe-ún. ²⁰ Te cháa káskuá'a jíin-yá, n̄i kánaa iní-de ja ní kajini-de tiñu yá'a. Te n̄i kaka'an-de: Ndasá n̄i sá'a-ya já ní ichi káján-ni mérkexe-ún, áchí-de. ²¹ Te n̄i ka'an Jesús: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, nú kákandíja-ró te tú jáni sikí iní-ro, nasu máa ñin tiñu mérkexe yá'a kuu sá'a-ró, chi suni kuu nú ka'an-ro jíin yúku yá'a: Kuxio te jungoo-ró onde nuu mar kundee-ró, te kuu súan. ²² Te taká ja kakán ta'u-ro, te nú kákandíja-ró, te ni'in-ro. Achí-ya.

Sikí tiñu ndiso Jesús

²³ Te n̄i najaa-ya iní ve'e ii. Te nini stá'an-ya tú'un, te sutu ñá'nu jíin cháa n̄i kayii iní ñuu, n̄i jakoyo-de nuu-yá. Te n̄i kajika tu'un-de-ya: Na jíin tú'un sá'a-ró tiñu yá'a. Te ndéja ní ka'an jíin-ró sá'a-ró súan. Achí-de. ²⁴ Te n̄i ka'an Jesús: Suni ná kaká tu'un-rí róó ñin tu'un. Te nú kuu xndió káni-ró, yúan-na te kachi-ri nuu-ro na jíin tú'un sá'a-ri tiñu yá'a. ²⁵ Ja ní skuánducha Juan sáa, ndé onde n̄i kii tu'un-ún. Ode andívi xí onde cháa, áchí-ya jíin-de. Yúan-na te n̄i kandatú'ún máa-de: Nú ka'an-yo já onde andívi, te kachi-de kuni-yó: Naja tú ní kákandíja-ró núu-dé núsáa. ²⁶ Te nú ka'an-yo já onde cháa, te káyu'ú-yo ñáyivi, chi ndivii-í kájani iní-i ja cháa n̄i jani tu'un Dios n̄i kuu Juan. Achí-de jíin tá'an-de. ²⁷ Te n̄i kaka'an-de: Tú kájiní-ri, áchí-de jíin Jesús. Te suni n̄i ka'an-ya jíin-de: Ni ruu, tú kachi-ri nuu-ro na jíin tú'un sá'a-ri taká tiñu yá'a.

Sikí úu se'e yíi

28 Ko ndasa kájani iní-ro. ĩn cháa nī io uu se'e yíi-de, te nī jaꝥ-de nuu ĩn-i. Te nī kachi-de jíin-i: Hijo, kuá'án te sátiñu-ró núu itú vina, áchí-de. 29 Te nī ka'an-i: Ma kí'in-ná, áchí-i. Ko nī kunúu, te nī nakani iní-i te kua'an-i. 30 Te táa-ún, nī jaꝥ-de nuu ingá-i. Te suni súan nī ka'an-de jíin-i. Te nī ka'an-i: Bueno, ná kí'in-ná táta, áchí-i. Ko tú ní já'an-i. 31 Ja ndéndúú-i, ndé ĩn-i nī skíkuu tiñu kuni táa-i, áchí-ya. Te nī kaka'an-de: Suchi ĩn, áchí-de. Te nī ka'an Jesús jíin-de: Jandáa ká'an-ri jíin-ró ja cháa xíní jíin ñá'an téné, xna'an-ga-ún kivi iní nuu tá'ú Dios tiñu vásá róo jíná'an-ró. 32 Chi nī kii Juan, nī stá'an-de ichi ndáa nuu-ro, te tú ní kákandíja-ró tú'un ká'an-de. Ko cháa xíní jíin ñá'an téné, nī kakandíja-ún tú'un nī ka'an-de. Te máá-ró, vasa ndé'é-ró tiñu yá'a, te tú ní kánakani kuti iní-ro náva'a kandíja-ró núu-dé.

Sikí cháa kásatiñu nuu itú uva

33 Kuni so'o inga tu'un yátá jíná'an-ró. Nī io ĩn cháa, táa iní ve'e kúu-de. Te nī nachu'un-de ĩn itú uva. Te nī jasú-de jakú, te nī jacha-de ĩn yau nuu kaxín-de. Te nī ndukani-de ĩn torre, te nī xndóo-de nuu cháa kásatiñu jíin. Te nī kee-de kua'an jíká-de. 34 Te nī cháa kivi ndútútú ndé'e uva. Te jito'o itú uva, nī tájí-de mozo-de kája'an nuu cháa kásatiñu ja náki'in nde'e uva. 35 Ko cháa kásatiñu, nī kakatĩn-ún mozo-de. ĩn-de nī kastují, inga-de nī kaja'ni, te inga-de nī kaja'a yuu xiní-dé. 36 Te máá jito'o, nī natájí tuku-de yaku-ga mozo-de kája'an, kua'a-gá vásá já xnáñúú. Te suni súan nī kasá'a-ún jíin mozo-de. 37 Te onde sandí'í-na, te nī tájí-de se'e yíi-de kua'an. Ná kóo ja jíñú'ún

núu sé'e-ri, áchí-de. ³⁸ Ko ja kásátiñu-ún, ja ní kajini nuu sé'e máá jito'o, te ni kaka'an: Chaa yá'a xiiin tá'u. Ná chó'o, te ná ká'ni-yo-dé. Te ná ndóo ta'u-dé kuu-yó, áchí. ³⁹ Te ni kakatiin-ún máá sé'e. Te ni kakiñi'in-ún-de yata itú uva. Te ni kaja'ni-ún-de. ⁴⁰ Te nú ni chaa jito'o itú uva. Te ndasa sá'a-de jiiin cháa kásátiñu-ún, áchí-ya jiiin-de. ⁴¹ Te ni kaka'an-de jiiin-yá: Xnáa ii-dé chaa ñáá-ún. Te kua'a-de itú uva-de-ún nuu ingá chaa kásátiñu. Te kivi kúun nde'e, te nakua'a mozo-de nde'e-ún nuu-dé. Achí-de. ⁴² Te ni ka'an Jesús jiiin-de: Té ka'u-ga-ro tutú ii yá'a náún. Yuu já ní kaské'ichi chaa káchutá'an, yuán kúu máá yúu ndiso fuerza jiki. Máá Tatá Dios ni sá'a-ya súan. Te kánaa ini-yo ndé'é-yó tiñu yá'a. ⁴³ Núsáa te ká'an-ri jiiin-ró, ñuu nuu tá'ú Dios tiñu kuxio nuu-ro jíná'an-ró. Te kua'a-ya tá'u-ún nuu ingá ñayivi, náva'a kua'a-i nde'e vá'a. ⁴⁴ Chaa ndua siki yúu-ún, ta'nu-de. Te nú ndé siki júngava máá yúu-ún, te kukuáchí sá'a. Achí-ya. ⁴⁵ Te sutu ñá'nu jiiin cháa fariseo ni kajini so'o-de tu'un yátá ní ka'an-ya-ún. Te ni kajuku'un ini-de ja siki máá-de ni ka'an-ya. ⁴⁶ Te ni kandúkú-de modo tiin-de-ya. Ko ni kayu'ú-de ni kajito-de ñayivi, chi kájani ini-i ja iin chaa jáni tu'un Dios kúu-ya.

22

Tu'un viko tánda'a

¹ Te ni ka'an Jesús inga tu'un yátá jiiin-de jíná'an-de: ² Ñuu nátu'un andívi kúu nátu'un iin rey ja ní sá'a-de iin viko tánda'a já kúu se'e-de. ³ Te ni táji-de mozo-de kuakana xini táká ñayivi

ní kastu'ún-de nuu, ná kii-i. Ko ñayivi-ún, tú ní kákuni-i kii-i. ⁴ Te ñi tájí tuku-de yakū-ga mozo-de kája'an. Te ñi ka'an-de: Kachi nuu ñayivi ní kana-ri xini-ún: A ñi sátu'a-ri ja kúxini-yó. Ñi ja'ni-rí xndiki-rí jíin kíti xá'án, te ndi'i a ío tu'a. Ña'an viko tánda'a jíná'an-ró. Achi-ro. ⁵ Ko ñayivi-ún, tú ní kájítú iní-i. Te kája'an-i tiñu máa-i, ñn-i ichi rancho-i, te inga-i nuu ndátíñu-i. ⁶ Te sava-ga-i, ñi kakatñn-i mozo-de, te ñi kaja'a-i tuka nuu-dé, te ñi kaja'ni-í-de. ⁷ Te ñi jini tu'un rey. Te ñi kití iní-de. Te ñi tájí-de soldado-de kája'an. Te ñi xnáa-dé ñayivi ní kaja'ni ndíyi-ún. Te ñi ja'mu-de ñuu-i. ⁸ Yúan-na te ñi ka'an rey jíin mozo-de: Jandáa, ja víko tánda'a, a ío tu'a. Ko ñayivi ní kana-ri xini-ún, tú va'a ñayivi kákuu-i. ⁹ Núsáa te kuá'án jíná'an-ró ondé nuu náketá'an ichi yatá ñuu. Te kana-ró xini ñasaa ñayivi ní'in-ro, ná kii-i nuu víko tánda'a yá'a. Achí-de. ¹⁰ Te ñi kenda koyo mozo-de kája'an taká-ni ichi. Te ñi stútú-de ñasaa ñayivi ní kani'in-dé: ñn jínu-ni ñayivi vá'a jíin ñayivi ú'u. Te viko tánda'a-ún ñi chítú ndí jíin ñayivi. ¹¹ Te ñi kivi rey iní ve'e ja ndé'é-de nuu ñayivi ní kataka. Te ñi jini-de nuu ñn cháa ja tú ñú'un-de sa'ma víko tánda'a. ¹² Te ñi kachi-de jíin cháa-ún: Amigo, ndasa ñi kivi-ró yá'a ja ná tú ñú'un-ró sá'ma víko tánda'a, achí-de. Te máa cháa-ún, tú ní ká'an kuti-dé. ¹³ Yúan-na te ñi ka'an rey jíin cháa kájatíñu-ún: Tñn-ró te ku'ni-ro ndá'a-dé ja'a-dé, te kiñi'in-ró-de ná kí'in-de nuu ñáa yata ké'e. Yúan nde'e-de te nakaji-dé ñii yú'u-dé. ¹⁴ Chi ñi kana-ri xini kuá'a-í, ko yakū-ni-i ñi kaji-ri, achí-ya.

Siki xú'ún yóo

15 Yúan-na te kája'an cháa fariseo. Te ni kandaṭu'ún máá-de nú ndasa t̄in yátá-de-ya jín tú'un ká'an-ya. 16 Te ni katájí-de cháa káskuá'a jín máá-de jín cháa herodiano kája'an nuu-yá. Te ni kaka'an-de jín-yá: Maestro, kájiní-ná ja ká'an ndaa-ní te stá'an ndaa-ní ichi Dios. Te tú yú'ú-ní jító-ní ni ñin cháa, chí tú ndé'é-ní ndasa jító taká cháa. 17 Núsáá te kachi-ní nuu-ná jíná'an-ná: Ndasa kachi-ní, á kuu kuá'a-yó xú'ún yóo nuu César xí túu, áchí-de. 18 Ko Jesús, ni juku'un iní-ya já xndá'ú-de-ya kákuni-de. Te ni ka'an-ya jín-de: Chaa uu xiní kákuu-ró. Naja kájito nchaa-ro rúu. 19 Stá'an xú'ún yóo jián ná ndé'é-rí. Achí-ya jín-de. Te ni kastá'an-de ñin peso máá-de nuu-yá. 20 Yúan-na te ni kachi-ya jín-de: Ndé cháa kúu cháa ncháá nuu yá'a, jín tú'un yóso yá'a, áchí-ya. 21 Te ni kaka'an-de jín-yá: César kúu, áchí-de. Yúan-na te ni ka'an-ya jín-de: Kuá'a ja xín César nuu César, te ja xín Dios nuu Dios núsáá, áchí-ya. 22 Te nuu ní kajini so'o-de tu'un yá'a, te ni kanaa iní-de, te ni kaṅndóo-de-ya, te kája'an-de.

Siki já náchaku ndíyi

23 Te suni kivi-ún ni jakoyo cháa saduceo nuu-yá. Chaa-ún kaka'an-de ja tú nachaku kuti ndíyi. Te ni kajika tu'un-de-ya: 24 Maestro, Moisés ni ka'an-de: Nú ñin cháa kuu-de, te nú tú se'e-de ní íó. Te ñani-de, ná nátanda'a jín ñásí'í-de, te ndukani-de tata ñani-de. 25 Te jín-ná ni ka'io usia ñani. Te cháa núu ni tanda'a-dé. Te ni ji'í-de. Te tú se'e-de ní íó. Te ni xndóo-de ñásí'í-de nuu ñaní-de. 26 Te suni súan ni ta'an cháa uu, te suni súan cháa uni,

onde ndí'usiá-de. ²⁷ Te nuu ní kaji'i ndí'usiá-de, te suni nì jì'i máá ñá'an-ún. ²⁸ Núsáá te kivi náchaku taká ndiyi, te ja ndí'usiá-de ndé ìn-de kuu-ña ñásí'í-de. Chì ndí'i-de nì kanchaka-de-ña, áchí-de jín-yá. ²⁹ Yúan-na te nì ka'an Jesús: Mání kástíví-ró tú'un, chì tú kájuku'un inì-ro jín tutú ij, ni jín fuerza Dios. ³⁰ Chì kivi náchaku-de ma'ñú ndíyi, ni chaá tú tanda'a-dé jín ñásí'í, ni ñá'an tú koo yii-ña. Chì nduu-de nátu'un ndajá'a Dios andíví. ³¹ Te sikì ndíyi ja náchaku, á tú ní káka'u-ró tutú ja ní ka'an Dios jín-ró: ³² Máá-rí kúu Dios Abraham, Dios Isaac, Dios Jacob, áchí-ya. Ko nasu Dios chaá nì kaji'i kúu-ya, chì sua Dios chaá káichaku kúu-ya, áchí Jesús jín-de. ³³ Te ñayiví-ún, nì kanaa iní-i nì kajini so'o-i tu'un stá'an-ya.

Tu'un tá'ú tíñu kánúú xáan-gá

³⁴ Yúan-na te chaá fariseo, nì kajini so'o-de ja ní kundée-yá jín cháa saduceo, te nì kandutútú-de. ³⁵ Te ìn máá-de, ja kúu-de maestro ley, nì jiká tu'un-de-ya náva'a koto nchaá-de-ya kuni-de: ³⁶ Maestro, ndéja kúu tu'un tá'ú tíñu kánúú xáan-gá nuu tutú ley, áchí-de. ³⁷ Te nì kachì Jesús jín-de: Kumanì-ro jín máá Tatá-ro Dios onde jín iní jín añú-ro, jín ñí núu jiní tuni-ro, áchí. ³⁸ Ya'á kúu tu'un tá'ú tíñu kánúú xáan-gá. ³⁹ Te tu'un uu kúu suni nátu'un inga-ún: Kundá'ú inì-ro tá'an-ró nátu'un kundá'ú inì-ro máá-ró, áchí. ⁴⁰ Te chijí ndendúú tu'un yá'a kándeé taká tutu ley, jín taká tutu chaá nì kajani tu'un Dios, áchí-ya.

Sikì Sé'e David

41 Te nini ká'jín tútú cháa fariseo yúan, te Jesús n̄i jiká tu'ún-yá-de: 42 Ndasá kájani in̄i-ro já kúu Cristo. Ndé Se'e kúu-ya, áchí-ya. Te n̄i kakach̄i-de jín-yá: Se'e David kúu-ya, áchí-de. 43 Te n̄i ka'an-ya jín-de: Te naja ní sá'a Espiritu ja David skúnání-de-ya Jito'o-de núsáá. Ch̄i n̄i ka'an-de: 44 Máá Tatá Dios, n̄i ka'an-ya jín Jito'o-ri: Nungoo-ró íchi ndává'a-ri nini ná chúkú-rí cháa kájito u'ú róó kuu-de teyú kuxndí ja'a-ro, áchí. 45 Te nú Jito'o n̄i ka'an David jín-yá, te ndasá kúu máá-yá se'e-de núsáá, áchí-ya. 46 Te ni ñn-de tú ní kúu xndíó káni kuti-dé tu'un nuu-yá. Te ni tuká ní chúndéé in̄i ni ñn-de kaka tu'ún-de-ya ondé kivi-ún.

23

Sik̄i já ní kana jín-yá nuu-í

1 Yúan-na te n̄i ka'an Jesús jín ñáyivi jín cháa káskuá'a jín-yá: 2 Cháa káchaa tutu jín cháa fariseo, n̄i kajungoo-de nuu silla Moisés. 3 Núsáá te taká naún tá'ú-de tiñu nuu-ro, yuán kuándatu-ro te sá'a-ró. Ko ma sá'a-ró nátu'un kásá'a máá-de. Ch̄i ká'an-de, ko tú kásíkúu-de. 4 Ch̄i káju'ni-de carga vee ja yí kúndiso-i, te káchaa-de sik̄i-í. Ko máá-de jíná'an-de, tú kákuyí-de ké'é-de carga-ún ni jín ñn nda'a lúlí-de. 5 Ch̄i kásá'a-de taká tiñu-de nává'a kun̄i ñáyivi núu-dé. Ch̄i kánaskáa-de nuu yóso tú'un tutu-de, te suni súan jín yú'a nuu tákachí-de. 6 Te xaan kákus̄i in̄i-de jín silla jín'ún ondé xin̄i mesa nuu ío xini, jín silla onde xin̄i mesa in̄i ve'e sinagoga. 7 Suni ja ká'an sa'an-yo jín-de nuyá'u, te ja ká'an ñáyivi: Maestro, Maestro, jín-de, kákus̄i in̄i-de jín. 8 Ko máá-ró jíná'an-ró, ma kúnání-ró

Maestro, chi ñn máá tú'ún-ni kúu Maestro máá-ró, kúu Cristo. Te taká róó, ñani kákuu-ró. ⁹ Te ma ká'an-ro já ñn chaa ini ñuyívi yá'a kúu Táa-ro. Chi ío ñn Táa-ro jíná'an-ró, te kánchaa-ya ondé andívi. ¹⁰ Ni ma kúnání-ró Jító'ó. Chi ío ñn Jító'ó-ro jíná'an-ró, te Cristo kúu-ya. ¹¹ Te chaa kúñá'nu-ga nu-ro, ná ndúu-de mozo nu-ro jíná'an-ró. ¹² Chi chaa sáñá'nu máá-de, ndusúchí-de. Te chaa sásúchí máá-de, nduñá'nu-de. ¹³ Naká ndá'ú kuu róó chaa káchaa tutu jín cháa fariseo. Chaa uu xini kákuu-ró, chi kájasu-ro ñúu nátu'un andívi núu ñáyivi. Chi tú kívi koyo máá-ró, ni tú kája'a-ró tú'un ja kívi koyo ñáyivi kándúkú kívi. ¹⁴ Naká ndá'ú kuu róó, chaa káchaa tutu jín cháa fariseo. Chaa uu xini kákuu-ró, chi kákókó-ró vé'e ña'an kákendoo ndá'ú. Te kásá'a-ró já túu kuachi-ró, yuán kájikan ta'u ná'an-ró. Ja yuán ví'í-gá ta'nu ndatu-ro. ¹⁵ Naká ndá'ú kuu róó chaa káchaa tutu jín cháa fariseo. Chaa uu xini kákuu-ró, chi káxndékava-ró mar jín ñú'un íchí ja skándíja-ró ñn chaa. Te nú a ñi kandíja-de, te ví'í-gá uu jínu nduu-de ñn se'e infierno kásá'a-ró vása máá-ró. ¹⁶ Naká ndá'ú kuu róó chaa kuáá ja káyoxnúu-ró núu ñáyivi. Chi káka'an-ro: Nú ndé chaa játu'un téyí-de sikí vé'e ij, te tú ní'in tíñu, ko nú ñn chaa játu'un téyí-de sikí oro ini vé'e ij-ún, yuán te fuerza ná skíkuu-de, áchí-ro. ¹⁷ Chaa ñáá jín cháa kuáá kákuu-ró. Ndéja ñá'nu-ga kúu, oro xí máá vé'e ij ja sándoo oro-ún. ¹⁸ Te: Nú ndé chaa játu'un téyí-de sikí altar, tú ní'in tíñu. Ko nú ñn chaa játu'un téyí-de sikí ndátíñu ñi kachúkú-i nu altar, yuán te fuerza ná skíkuu-de. Achí-ro. ¹⁹ Chaa xini ñáá jín

cháa kuáá kákuu-ró. Ndéja ñá'nu-ga kúu, ndatíñu ni soko-í, xí máá altar ja sándoo ndatíñu-ún. ²⁰ Núsáá te cháa játu'un téyíí sikí altar, sikí máá altar játu'un téyíí-de jíin sikí táká ndatíñu káxiukú núu-ún. ²¹ Te cháa játu'un téyíí sikí vé'e ii, sikí máá vé'e ii-ún játu'un teyíí-de jíin sikí I'a ncháá ini-ún. ²² Te cháa játu'un teyíí sikí ándíví, játu'un teyíí-de sikí silla nuu tá'ú Dios tiñu jíin sikí I'a kánchaa nuu-ún. ²³ Naká ndá'ú kuu róó cháa káchaa tutu jíin cháa fariseo, cháa uu xiní kákuu-ró. Chi kája'a-ró ñin sikí uxí décimo ita minú jíin ita xiin jíin comino nuu Dios, te káxnóo-ró tú'un kánúú xaan-gá nuu ley, ndasa kii juicio, jíin ndása kundá'ú ini-ya yóó, jíin ndása kándíja-yó. Taká ya'a kánúú sá'a-ró núu, te suni ma xndóo-ró ingá-ún núu. ²⁴ Chaa kuáá kákuu-ró já káyoxnúú-ró núu ñáyivi. Chi máni kátava-ro tíyúkún te kákókón-ró camello. ²⁵ Naká ndá'ú kuu róó cháa káchaa tutu jíin cháa fariseo. Chaa uu xiní kákuu-ró. Chi kánakacha-ró íchi yatá vaso jíin íchi yatá kó'o. Ko ichi ini ñú'un chítú tú'un kuí'ná jíin tú'un káñáá. ²⁶ Chaa kuáá kákuu-ró, fariseo. Nakacha xna'an-ga ichi ini vaso jíin ichi ini ko'o, nává'a suni súan ná ndúndoo ichi yatá-ún. ²⁷ Naká ndá'ú kuu róó cháa káchaa tutu jíin cháa fariseo. Chaa uu xiní kákuu-ró, chi nátu'un ve'e añú ja kándayaa kándaa-ró. Te jandaa ja lúu kaa ichi yatá, ko ichi ini ñú'un chítú yiki añú jíin táká ja te'yú. ²⁸ Suni súan máá-ró jiná'an-ró, chi ichi fuera, jandaa kásá'a-ró já cháa ndaa kákuu-ró núu ñáyivi. Ko ichi ini-ro ñú'un chítú-ró tú'un yóso yú'u jíin tú'un káñáá. ²⁹ Naká ndá'ú kuu róó cháa káchaa

tutu jín cháa fariseo. Chaa uu xini kákuu-ró, chi káskuá'nu-ró vé'e añú chaa ni kajani tu'un Dios. Te kásá'a luu-ró vé'e añú taká chaa ndaa. ³⁰ Te káka'an-ro: Nú ní ká'io-yó kivi ní ka'io ndiyi táa-yo, te ma kivi nduu-yo jín-de ja ká'ni-yo cháa ni kajani tu'un Dios núú, áchí-ro. ³¹ Te súan kájani ndaa-ro tú'un siki máá-ró, chi táa-ro ni kaja'ni-dé chaa ni kajani tu'un-ya. Te máá-ró kákuu ndija se'e-de. ³² Núsáá te ná náskútú-ró kú'a ndiyi táa-ro. ³³ Koo jín sé'e koo kákuu-ró. Ndasá kaku-ró já tá'nu ndatu-ro núu infierno núsáá. ³⁴ Ja yúan tájí-rí chaa kani tu'un Dios nuu-ro jín cháa ndíchí jín cháa chaa tutu. Te sava-de, ka'ni-ro-dé, te kata kaa-ró-de jika cruz. Te sava-ga-de, kua'a-ró yunu xii-de ini vé'e sinagoga máá-ró, te chindikín-ro-dé ndita'an nuu. ³⁵ Nava'a koo kuachi siki máá-ró já ní jati niñi ñáyivi ndaa nuu ñú'un yá'a, onde niñi cháa ndaa Abel, te onde niñi Zacarías, se'e Berequías, chi ni kaja'ni-ro-dé sava ma'ñú altar jín vé'e ij. ³⁶ Jandaa ká'an-ri jín-ró: Taká tundó'o yá'a kii siki ñáyivi yá'a. ³⁷ Jerusalén, Jerusalén, ni kaja'ni-ro cháa kájani tu'un Dios. Te ni kaja'a-ró yuu cháa ni tájí-yá vai nuu-ro. Ió kua'a vuelta ni kun-ri nastútú-rí se'e-ró natu'un chuki ja nastútú-tí tirii-ti chí ndijin-tí, ko tú ní kákuu-ro. ³⁸ Vina te ni kendoó víchí vé'e-ró núsáá. ³⁹ Chi ká'an-ri jín-ró ja má kuni kuti-gá-ro núu-rí jíná'an-ró, onde jaa in kivi ká'an-ro: Ná nákana jaa-yó-yá, chi ndíso-ya tíñu máá Tatá, achí-ro. Achí-ya.

24

Tuni nuu kúyani nchaa Jesús

1 Te ni kenda Jesús ini ve'e ii kua'an-ya. Te chaa káskuá'a jín-yá-ún, ni jakoyo-de nuu-yá ja stá'an-de taká ve'e ja ncháá tá'an jín vé'e ii-ún nuu-yá. 2 Te ni ka'an-ya: Á kánde'é-ró núu vé'e yá'a. Jandáa ká'an-ri jín-ró ja má kútá'an-ga ni ñin yuu. Chi ñin kivi te ndi'i stuncháa-i. Achí-ya jín-de. 3 Te ni jungoo-ya onde yuku Olivos. Te ni jakoyo chaa káskuá'a-ún nuu-yá. Te ni kajika tu'ún sñin-de-ya: Kastu'ún-ni nuu-ná. Ndé kivi koo taká tundó'o yá'a. Te naún tuni koo nuu kuyani nchaá-ni jín kivi jinu ñuyivi, áchí-de. 4 Te ni ka'an Jesús: Koto-ró máa-ró jíná'an-ró, nává'a tú xndá'ú ni ñin-de róó. 5 Chi kikoyo kua'a cháa ki'in núu sí'ví-rí. Te ka'an-de: Máa-rí kúu Cristo, achí-de, te xndá'ú-de kua'a xaan ñayivi. 6 Te kuni tu'un-ró káka'an ja ío guerra, jín já koo guerra. Ko ma yú'ú-ro, chi ñini koo súan. Ko té jinu-ga kivi. 7 Chi ndonda nación siki nación, te ñuu siki ñuu. Te koo kue'e xaan jín tamá. Te yá'a yúan taan. 8 Te taká yúan kákuu tundó'o kéjá'á núú.

Tu'un ndasa ndo'o ñayivi káandíja

9 Yúan-na te nastúu-de róó jíná'an-ró, ja koto-ró túndó'o. Te ka'ni-dé róó. Te taká ñayivi, koto u'u-i róó ja siki rúu. 10 Yúan-na te nayu'ú kua'a-í, te nastúu tá'an-i, te koto u'u tá'an-i. 11 Te jukuiñi kua'a cháa kani tu'un tú'ún. Te xndá'ú-de kua'a ñayivi. 12 Te ndea tiñu ñáá, te yúan kuá'a-í ma koo maní-gá-i. 13 Ko chaa kúndij ni'in onde kivi jinu, chaa-ún kaku. 14 Te tu'un va'a yá'a cuenta ñuu nuu tá'ú-yá tiñu, kuicha ini ní ñuyivi nává'a kuni ndaa taká ñayivi, yúan-na te jinu. 15 Núsáá te nú ni kajini-ro já káchá'an te ni tucha taká ndatíñu

in̄i lugar īi nátu'un n̄i ka'an Daniel, cháa n̄i jani tu'un Dios onde sáa, (cháa ká'u, ná júku'un in̄i-de),
 16 Yúan-na te ñayivi káxiukú iní ñuu Judea, kunu-i k̄ingoyo-i onde yuku. 17 Te cháa kánde xini vé'e, mā núu-de kiñi'in-de ndatíñu in̄i ve'e-de. 18 Te cháa kánde onde rancho, mā náxíó káva yátá-de naki'in-de tikachí-de. 19 Ko kivi-ún naka ndá'ú kuu ña'an káñu'un se'e, jín ñá'an káskáxin. 20 Núsáa, te kakan ta'u-ro náv'a tú kunu-ró víko v̄ijin ni kivi ndétatú ki'in-ro. 21 Ch̄i kivi-ún koo tundó'o xaan, ja ná té koo-ga onde kivi ní jungoo ñuyivi, te onde vina, te ni mā kóo-ga. 22 Te nú tú ní ndúkútí kivi-ún núú, te ni ññayivi má kaku kuti-í núú. Ko ja sikí ñayivi ní nakaji-ya-ún, yúan ndúkútí kivi-ún sá'a-ya.

Tuni máa kivi sándi'í-na

23 Núsáa te nú ndé cháa ká'an jín-ró: Yá'a nde'é-ró kánchaa Cristo, xí yúan nde'é-ró kánchaa-ya, mā kándija-ró já ká'an-de. 24 Ch̄i kenda Cristo xndá'ú jín cháa kani tu'un tú'ún. Te sá'a-de tuni jín tíñu ñá'nu, náv'a xndá'ú-de onde ñayivi ní nakaji-ya nú ná kúu sá'a-de. 25 Vina a n̄i kastu'ún-rí nuu-ro onde jín kivi. 26 Núsáa te nú ka'an ñayivi jín-ró: Yúan nde'é-ró, onde nuu ñú'un té'é kánchaa-ya, achi-i, te mā kenda-ró. Xí: Jian nde'é-ró, ichi iní ve'e kánchaa-ya, achi-i, te mā kándija-ró jíná'an-ró. 27 Ch̄i nátu'un ndíi ncháa ja nándeyu ichi núu kána ndikandii te jáa onde ichi núu kée ndikandii, suni súan kii máa Sé'e cháa. 28 Ch̄i nú ndénu kútúu ndíyi, yúan taka tijii. 29 Yúan-na te nú n̄i ndí'i taká tundó'o kivi-ún,

te kutúun-ni ndikandii, te tuká nandii yóo. Te jungoyo tiñuú xíní ichi ándíví. Te taká fuerza andíví ndí'i ka'ya. ³⁰ Yúan-na te ichi ándíví kenda tuni máá Sé'e cháa. Te nde'e taká ñayivi ío ini ñuyivi yá'a. Te kuni-i nuu máá Sé'e cháa kii-ya jín vikó ío andíví, jín kuá'a fuerza ja ndúñá'nu-ya. ³¹ Te táji-yá ndajá'a-yá kingoyo. Te nde'e jaa clarín. Te nastútú-yá ñayivi ní nakaji-ya ndíkúun lado ñuyivi, onde ñn lado andíví te onde inga lado. ³² Vina te skuá'a-ró ndasa sá'a mérkexé. Nú a ni nduyúcha núma, te ni najaa nda'a, te a kájiní-ro já á ni kuyani viko sáú. ³³ Suni súan róó, nú a ni kájiní-ro taká tiñu yá'a, te kuni-ro já á yani jaa kivi-ún. ³⁴ Jandáa ká'an-ri jín-ró, ja má náa ñayivi yá'a, onde ná skíkuu taká tiñu yá'a. ³⁵ Andíví jín ñuyivi chi naa, ko tu'un ká'an-ri chi ma náa. ³⁶ Ko kivi kóo-ún, jín hora, tú ni ñn cháa jiní, ni ndajá'a ká'io andíví, tú ni ñn naún jiní, ni máá Sé'e-ya. Chi máá ñn-ni máá Táa-ri jiní-ya. ³⁷ Chi nátu'un ni io kivi ní kii Noé, suni súan koo kivi kí máá Sé'e cháa. ³⁸ Chi kivi-ún ja ná té chá'an-ga kuun sau xaán, káyee-í, káji'i-i, kátanda'a cháa, te kátanda'a ñá'an. Te ni jaa kivi já ní kivi Noé ini barco ká'nu. ³⁹ Te tú ní kájiní kuti-í onde ni cháa sau xaán, te ni xnáa ndí'i-cha-í. Te suni súan kii máá Sé'e cháa. ⁴⁰ Kivi-ún te kuiñi uu cháa onde rancho. Te ñn-de naki'in-ya, te inga-de ndoo. ⁴¹ Te uu ñasí'í ndiko-ña ñn-ni yosó. Te ñn-ña náki'in-ya, te inga-ña ndoo.

42 Núsáá te kundito-ró, ch̄i tú kájini-rō nā kiv̄i ncháā Jito'o-rō. 43 Ko ná júku'un̄ in̄i-rō tú'un yá'a. Táā in̄i ve'e, nú ní jiní-de nā hora kuū jā k̄i ñakuí'ná, te kundito-de núú. Te mā kuá'a-de tu'un̄ jā sákuí'ná vé'e-de núú. 44 Núsáá te suni koo tu'a máá-ró ch̄i máá kiv̄i já tú naún̄ kájani in̄i-rō, te ncháa-ni máá Sé'e cháa. 45 Ndéjā kúū ñ̄ mozo ndíchí já játíñu va'a. Ch̄i máá jito'o, kani-de mozo-ún ná kóto-i se'e-de, náva'a skée-í suchí-ún hora jā ío va'a. 46 Xáán̄ ndatū kuū mozo-ún. Te nú n̄i ncháā jito'o-i, te nani'in̄-de mozo-ún sá'a-i súan. 47 Jandáā ká'an-rī jín-ró, jā kani-de mozo-ún jā kóto-i taká ndatíñu-de. 48 Ko nú mozo káñáá kúu-i te jáni in̄i-i: Kúkuéé-gā te ncháā jito'o-ri, ach̄i-i. 49 Te nú kejá'á-i stují-í tá'an̄ mozo-i. Te kee-í ko'o-i jín cháa kánajini. 50 Yúan-na te ncháā jito'o mozo-ún kiv̄i já tú ndátu-i jín hora jā tú jiní-i. 51 Te xiti sáva-de-i. Te skétá'an-de-i jín cháa ūu xinī jíná'an. Te yúan kundee-i nde'e-i te nakaji-í ñ̄i yú'u-í.

25

Siki uxí ña'an jáá

1 Yúan-na te ñ̄ūu nátu'un̄ andíví kúu nátu'un̄ ux̄i ña'an jáá, jā ní k̄aki'in̄-ña linterna káindá'á-ña. Te n̄i kenda koyo-ña kuáta'an̄-ña ñ̄n̄ yii víko tánda'a. 2 Te u'un̄-ña ká'io ndito xinī-ñá, te u'un̄-ña káñáá xinī-ñá. 3 Te ña'an káñáá xinī-ún, kándá'á-ña linterna-ña. Ko tú káindá'á-ña petróleo ku'un̄ in̄i. 4 Ko ña'an ndíto xinī-ún, káindá'á-ña botella ñú'un̄ petróleo ñ̄n̄ ká'nu-nī jín taká linterna-ña. 5 Te nini n̄i kukuéé yii-ún jā cháa-de, te n̄i kakixi-ni-ña. 6 Te

nuu ní kuu sava ñúú, te nì kajini so'o-ña ñin tu'un kána jaa: Yá'a nde'é-ró, a vai yii. Kenda koyo kita'an-ro-dé, áchí. ⁷ Yúan-na te taká ña'an jáá-ún, nì kandukoo-ña. Te nì kasátu'a-ña linterna-ña. ⁸ Te ña'an káñáá xinì-ún, nì kaka'an-ña jíin ñá'an ká'io ndito xinì-ún: Kuá'a ñin tá'ú petróleo nuu-rí, chi kuanda'va linterna-ri, áchí-ña. ⁹ Ko ña'an ká'io ndito xinì-ún, nì kaka'an-ña: Ma kúu, chí sanaa te ma kánda ja kúu-ri jíin já kúu-ró. Va'a-ga ki'in-ro núu cháa xikó te kuaan-ró já kúu máa-ró. Achí-ña. ¹⁰ Te nini kája'an-ña kájakuaan-ña, te nì cha-a-ni yii-ún. Te ña'an ká'io tu'a-ún, nì kivi koyo-ña jíin-de inì ve'e viko tánda'a. Te nì nakasu-de yuxé'é. ¹¹ Yúan-na te nì kunúu. Te nì cha-koyo tuku sava-ga ña'an jáá-ún. Te nì kaka'an-ña: Táta, Táta, kuña-ní ve'e, ná kivi koyo-ná, áchí-ña. ¹² Ko máa-de nì ka'an-de: Jandáa, ká'an-ri jíin-ró, tú jiní-ri róó, áchí-de. ¹³ Kundito núsáá, chí tú kájinì-ro na kivi, ni na hora nchaa máa Sé'e cha.

Chaa nì teta'an ndatíñu

¹⁴ Chí ñuu nátu'un andíví kúu nátu'un ñin cha ja kenda jíká-de inga ñuu ki'in-de. Te nì kana-de xinì mozo-de. Te nì teta'an-de ndatíñu-de nuu mozo-de-ún jíná'an. ¹⁵ Te nuu ñin-i, nì ja'a-de u'un mil peso. Te nuu ingá-i, uu mil peso. Te nuu ingá-i, ñin-ni mil peso. Súan nì teta'an-de nuu ñin ñin mozo-de ndasa xinì máa-i jíná'an-i. Te nì kee-ni-de kua'an jíká-de. ¹⁶ Te mozo nì ki'in u'un mil peso-ún, nì kee-i kua'an-i jíin. Te nì sátiñu-i jíin. Te nì ni'in-í u'un-ga mil peso siki. ¹⁷ Suni súan nì sá'a mozo ja ní ki'in uu mil peso-ún. Te nì ni'in túku-i uu-ga mil peso siki. ¹⁸ Ko mozo ja ní

ki'in ñn mil peso, ni kee-i kua'an-i. Te ni jacha-i chii ñu'un. Te ni chisa'í-i xu'un jito'o-i. ¹⁹ Te ni kuu kua'a kivi. Te ni nchaa jito'o mozo-ún. Te ni nasánda-de cuenta jín-i. ²⁰ Te ni jaa mozo ja ní ki'in u'un mil peso-ún, ni jastá'an-i u'un-ga mil peso. Te ni ka'an-i: Táta, ni ja'a-ní u'un mil peso nuu-ná. Te yá'a nde'é-ní, u'un-ga mil peso ni ni'in-ná siki. Achí-i. ²¹ Te jito'o-i, ni ka'an-de jín-i: Ió va'a. Mozo skíkuu va'a kúu-ró. Ni skíkuu va'a-ró jín yakú-ni ndatiñu. Ná cháa-ri kua'a tíñu siki-ro. Ná júngo-yó, chi kúsi iní jito'o-ro jín-ró. Achí-de. ²² Te ni jaa tuku mozo ja ni ki'in uu mil peso-ún. Te ni ka'an-i: Táta, ni ja'a-ní uu mil peso nuu-ná. Te yá'a nde'é-ní, uu-ga mil peso ni ni'in-ná siki. Achí-i. ²³ Te jito'o-i, ni ka'an-de jín-i: Ió va'a. Mozo skíkuu va'a kúu-ró. Ni skíkuu va'a-ró jín yakú-ni ndatiñu. Ná cháa-ri kua'a tíñu siki-ro. Ná júngo-yó, chi kúsi iní jito'o-ro jín-ró. Achí-de. ²⁴ Yúan-na te ni jaa mozo ja ní ki'in ñn mil peso-ún, te ni ka'an-i: Táta, a jiní-ná ní ja cháa xaan iní kúu-ní. Te já'nu-ní nuu tú jachá-ní, te nástútú-ní nuu tú sáka-ní. ²⁵ Te ni yu'ú-ná. Te ni ja'an-ná. Ni chisa'í-ná xu'un-ní chii ñu'un. Te vina ná náku'a-ná xu'un-ní nuu-ní. Achí-i. ²⁶ Te jito'o-i, ni ka'an-de jín-i: Mozo ñáá, mozo kúxí kúu-ró. Ni jini-ro já já'nu-ri nuu tú jachá-ri, te nástútú-rí nuu tú sáka-rí. ²⁷ Ní já'a-ró xú'un-rí nuu banco núú. Te nuu ncháa-ri, te naki'in-ri xu'un-rí onde jín sé'e xu'un núú. Achí-de jín-i. ²⁸ Yúan-na te ni kachi-de jín ingá mozo-de: Núsáa te kuanchaa-ro mil peso jian nuu-í. Te ku'a-ró núu mozo ja ñáva'a uxí mil peso-ún. ²⁹ Chi ñayivi já á ñáva'a, te kii-ga nuu-í, te

ví'í-gá kuñava'a-i. Ko ñayivi já ná tú ñáva'a, vasa ja á ñáva'a-i-ún, te kuxio ki'in. ³⁰ Te mozo ja tú jatíñu va'a-ún, kiñi'in-i ná kúndee-i ñuñaa yata vé'e. Te yúan nde'e-i, te nakaji-í ñii yú'u-í. Achí-de.

Siki já koo juicio taká nación

³¹ Te kivi kii máá Sé'e chaa ja ndúñá'nu-ya, te kikoyo ndi'i ndajá'a ndóo-ya jín-yá. Yúan-na te jungoo-ya ñn nuu silla tá'ú tíñu, chi ñá'nu kuu-ya kúnchaa-ya. ³² Te ndutútú taká ñayivi núu-yá. Te sásñn-ya-í ná ñn ná ñn-i jíná'an-i, nátu'un ndusñn ri jín ndíxí'ú sá'a chaa ndíto-ti. ³³ Te kani-ya ri-ún ichi ndává'a-ya, te ndixí'ú-ún ichi ndávésé-yá. ³⁴ Yúan-na te máá Rey, kachi-ya kúni ñayivi ká'jin ichi ndává'a-ya: Ichi yá'a kikoyo-ró, chi kúsi iní Táa-ri jín-ró. Kivi koyo-ró ñúu nuu tá'ú-ró tíñu, chi a ni sátu'a-ya ondé kivi ní jungoo ñuyivi. ³⁵ Chi ni ji'i-ri soko, te ni kaja'a-ró já ní yee-rí. Ni jichi-ri nducha, te ni kaja'a-ró já ní ji'i-ri. Ni jika tatú-ri, te ni kaja'a-ró vé'e-ró ní kanchaa núu-ri. ³⁶ Vichí líi-rí, te ni kanachisúkun-ro rúu. Ni ku'u-ri, te ni kajandé'é-ró rúu. Ni kandee-ri vekaa, te ni jakoyo-ró núu-rí. Achí-ya. ³⁷ Yúan-na te ka'an ñayivi vá'a-ún jín-yá: Táta, ndé kivi ní kajini-ná ní ja ní ji'i-ní soko, te ni kaja'a-ná ja ní yee-ní, xí já ní jichi-ní, te ni kaja'a-ná ja ní ji'i-ní vii. ³⁸ Te ndé kivi ní kajini-ná ní ja ní jika tatú-ní, te ni kaja'a núu-ná ve'e-ná nuu-ní, xí já vichí líi-ní, te ni kanachisúkun-ná ní. ³⁹ Te ndé kivi ní kajini-ná ní ja ní ku'u-ní, xí já ní kandee-ní vekaa, te ni kajandé'é-ná ní, achí-i. ⁴⁰ Yúan-na te kachi máá Rey-ún kuni-i: Jandaa ká'an-ri jín-ró

ja ná n̄i kasá'a-ró súan jín̄n ñani lúlí-rí yá'a, te nuu rúu n̄i kasá'a-ró. ⁴¹ Yúan-na te suni kachi-ya kúni ñayivi ká'jin̄ ichi ndávésé-yá-ún: Ñayivi tá'nu ndatu kákuu-ró. Kuxio kingoyo-ró núu kayú-ro n̄i káni, nuu ío tu'a ja kúndee kui'na jín̄n taká ndajá'a máa. ⁴² Chi n̄i ji'i-ri soko te tú ní kája'a-ró já kée-rí. N̄i jichi-ri nducha te tú ní kája'a-ró já kó'o-ri. ⁴³ N̄i jika tatú-ri te tú ní kája'a-ró vé'e-ró kúnchaa núu-ri. Víchí líi-rí, te tú ní kánachisúkun-ro rúu. N̄i ku'u-ri, n̄i kandee-ri vekaa, te tú ní kájandé'é-ró rúu. Achí-ya. ⁴⁴ Yúan-na te máa ñayivi-ún, suni ka'an-i jín̄n-yá: Táta, ndé kivi ní kajini-ná n̄i ja ní ji'i-ní soko, xí já ní jichi-ní nducha, xí já ní jika tatú-ní, xí já víchí líi-ní, xí já ní ku'u-ní, xí já ní kandee-ní vekaa, te tú ní kájatíñu-ná nuu-ní vii. Achí-i. ⁴⁵ Yúan-na te kachi máa Rey jín̄n-i: Jandáa ká'an-ri jín̄n-ró, ja tú ní kasá'a-ró súan jín̄n ñani lúlí-rí yá'a, te ni nuu rúu tú ní kasá'a-ró, achí-ya. ⁴⁶ Te kingoyo ñayivi yá'a nuu ndó'o-i n̄i káni. Ko ñayivi ndáa-ún, kivi koyo-i nuu kúchaku-i n̄i káni, achí-de. Achí Jesús.

26

Ja ní kanat̄in tu'un tá'an siki Jesús

¹ Te nuu ní ndi'i n̄i ka'an Jesús taká tu'un yá'a, yúan-na te n̄i ka'an-ya jín̄n cháa káskuá'a jín̄n-yá: ² A kájin̄i-ro já úu-na kivi te koo viko Pascua, te máa Sé'e cháa natuu-ya já kúu-ya jiká cruz, achí-ya. ³ Yúan-na te sutu ñá'nu jín̄n cháa káchaa tutu jín̄n cháa n̄i kayii in̄i ñuu, n̄i kandutútú-de yu'u palacio máa sutú ñá'nu-ga ja nání Caifás.

4 Te ni kandatú'ún-de ndasa xndá'ú-de Jesús, te katiiin-de-ya, te ka'ni-dé-ya. 5 Te ni kaka'an-de: Ma kúu sá'a-yó máá kivi víko, chi nú súan te ndonda vaa ñayivi, áchí-de.

Jesús jín ñá'an ndíso perfume ini ñuu Betania

6 Te kánde Jesús ñuu Betania kánchaa-ya iní ve'e Simón chaa té'yu ndi'yi. 7 Te ni chaa iin ñá'an núu-yá kándá'á-ña iin tiya'a ñú'un perfume ja yá'u xaan ncháá. Te ni chi'i-ña xiní-yá nini yé-e-yá staa. 8 Te chaa káskuá'a jín-yá, ni kajini-de yuán. Te ni kakiti ini-de. Te ni kaka'an-de: Naja náa sáni perfume jian. 9 Chi jian kúu kuya'u ya'u xaan, te kuá'a-yó núu ñáyivi ndá'ú núu. Achí-de. 10 Te ni jini-ni Jesús ja súan ío. Te ni ka'an-ya jín-de: Naja kástá'an-ro ñá'an yá'a. Iin tiñu va'a sá'a-ña jín-rí. 11 Chi nene kaxiukú ñáyivi ndá'ú jín-ró, ko ruu, na tú nene kánchaa-ri jín-ró. 12 Chi ni chi'i-ña perfume yá'a yiki kúñu-ri, náva'a sátu'a-ña rúu ja yúji-ri. 13 Jandáa ká'an-ri jín-ró, ja ní ñúyivi nú ná kuichá tu'un va'a yá'a, te tiñu ni sá'a-ña vína, suni koo tu'un náva'a ná núku'un ini-i-ña, áchí-ya. 14 Yúan-na te iin tá'an ja uxí uu-de, nání-de Judas Iscariote, ni ja'an-de nuu sutú ñá'nu jíná'an. 15 Te ni ka'an-de jín: Naún kuá'a-ni nuu-ná, te ná nástuu-ná-de nuu-ní, áchí-de. Te ni kaja'a oko uxí peso nuu-dé. 16 Yúan-na te onde kivi-ún, ni kejá'á-de ndúkú-de modo ndasa nastuu-de-ya núu sutú-ún.

Viko lélú Pascua

17 Te máá kivi kejá'á víko kóo statilá tú yí'i yujan íá jín, ni jakoyo chaa káskuá'a-ún nuu Jesús. Te

n̄i kaka'an-de jíin-yá: Ndénu kuni-ní ná kísátu'a-ná nuu kée-ní lélú Pascua, áchí-de. ¹⁸ Te n̄i ka'an-ya: Kuá'án onde ñuu, nuu ñin cháa yúan. Te kachi-ro kúni-de: Achí máá Maestro, a n̄i kuyani kivi-rí. Vina te kee-rí lélú Pascua in̄i ve'e-ró jíin cháa káskuá'a jíin-rí. Achí-ya. Achi-ro. ¹⁹ Te cháa káskuá'a jíin-yá, n̄i skíkuu-de tiñu n̄i tá'ú Jesús nuu-dé. Te n̄i kasátu'a-de viko Pascua. ²⁰ Te nuu ní ini, te káyee-yá staa jíin uxí uu cháa káskuá'a jíin-yá. ²¹ Te nini káyee-yá staa jíin-de te n̄i ka'an-ya: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja ñin róo nastúu ruu vina, áchí-ya. ²² Te n̄i kakukuí'a xaan iní-de. Te ná ñin ná ñin-de n̄i kaka'an-de jíin-yá: Táta, náá kúu náún, áchí-de. ²³ Yúan-na te n̄i ka'an-ya: Chaa ja chíxí'ú núu kó'o jíin-rí, cháa-ún nastúu-de ruu. ²⁴ Chi jandáa máá Sé'e cháa ki'in-ya nátu'un yóso tú'un-ya núu tutú. Ko naka ndá'ú kuu cháa nastúu máá Sé'e cháa. Va'a-ga nú tú ní kaku cháa-ún núu, áchí-ya. ²⁵ Yúan-na te n̄i ka'an Judas ja ní nastúu-ya-ún: Maestro, náá kúu náún, áchí-de. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Ká'an ndaa-ro, áchí-ya. ²⁶ Te nini káyee-dé, te n̄i ki'in Jesús staa, te n̄i jikan ta'u-yá. Te n̄i ja'ncha sava-ya. Te n̄i ja'a-ya núu cháa káskuá'a jíin-yá. Te n̄i ka'an-ya: Ki'in te kee-ro, chi ya'á kúu yiki kúñu-ri, áchí-ya. ²⁷ Te suni n̄i ki'in-ya ñin taza. Te n̄i jikan ta'u-yá. Te n̄i ja'a-ya núu-dé jíná'an-de. Te n̄i ka'an-ya: Ko'o taká-ro jíná'an-ró. ²⁸ Chi ya'á kúu niñi-rí ja sá'a contrato jáá. Te játi ja síkí kúa'a ñáyivi náv'a koo tuká'nu in̄i nuu taká kuachi-i. ²⁹ Te ká'an-ri jíin-ró, ja onde vina ma kó'o-ga-ri nducha ndé'e uva yá'a onde kivi náko'o-ri ja jáá jíin-ró iní ñuu nuu tá'ú Táa-ri tiñu. Achí-ya. ³⁰ Te

n̄i kajita-ya ĩn yaa ĩi. Te n̄i kenda-ya kája'an-ya ondé yuku Olivos. ³¹ Yúan-na te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Ndivii-ro náyu'ú-ro já síkí rúu akuáa vína. Ch̄i a yóso núu tutú: Stují-rí chaa ndító rīi, te tik'u'n̄i rīi-ún, kuicha-ti, áchí. ³² Ko nuu náchaku-ri, te xna'an-ga ruu kí'in-ri ñuu Galilea vásá róó, áchí-ya. ³³ Te n̄i ka'an Pedro: Vasa ndi'i-de ná náyu'ú-de, ko náá, chi mā náyu'ú kuti-ná, áchí-de jíin-yá. ³⁴ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja ákuáa vína, onde ná té kana-ga lí'li, te mā kuátu'un-ró rúu un̄i jínu, áchí-ya. ³⁵ Te n̄i ka'an Pedro jíin-yá: Vasa ná kúu-ná jíin-ní, ko mā kasú-ná yu'u-ná ja kúu níi, áchí-de. Te suni súan n̄i kaka'an sava-ga chaa káskuá'a jíin-yá.

Jesús in̄i Jardín Getsemaní

³⁶ Yúan-na te n̄i jaa Jesús jíin-de ndañuu nání Getsemaní. Te n̄i ka'an-yá jíin chaa káskuá'a-ún: Yá'a-ni jungoo-ró nini ná kí'in-ri onde yúan kakan ta'u-rí, áchí-ya. ³⁷ Te n̄i jaka-ya Pedro jíin ndéndúú se'e Zebedeo kua'an-de jíin-yá. Te n̄i kejá'á-yá kúxíi iní-ya, te ndúkuí'a xaan iní-ya. ³⁸ Yúan-na te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Xaan ndúkuí'a in̄i-ri, ch̄i nátu'un a jí'i-ri, yá'a kundatu-ró te kundito-ró jíin-rí. ³⁹ Te n̄i kanduu-ya ĩn tí'lí-na. Te n̄i jukuiñi jíití-yá. Te n̄i jikan ta'u-yá: Táa máá-ná, nú kuu te chaxio-ní tundó'o-ná yá'a ná kí'in, ko nasu já kuní máá-ná kúu, chi ja kuní máá-ní, áchí-ya. ⁴⁰ Te n̄i nchaa-ya núu chaa káskuá'a jíin-yá. Te n̄i jin̄i-ya já kákixi-de. Te n̄i ka'an-ya jíin Pedro: Tú kánda-ró kundito-ró jíin-rí vasté ĩn hora náún. ⁴¹ Kundito, te kakan ta'u-ro, náva'a mā kóto nchaa-ún róó. Ch̄i

kuní ndija añú-ro, ko yiki kúñu-ró chí túu, áchí-ya. ⁴² Te nì ja'an tuku-ya vuelta uu, te nì jikan ta'u-yá: Táa máá-ná, te nú ma kúu kuxio tundó'o-ná yá'a, ja má kúndéé-ná jíin, te ná kúu ja kuní máá-ní núsáá, áchí-ya. ⁴³ Te nì ncha-a-ya ingá jínu. Te nì jini-ya já kákixi tuku-de, chí xaan káji'i-de numa'ná. ⁴⁴ Te nì xndóo-ya-dé jíiná'an-de. Te nì kee tuku-ya kuá'an-ya. Te nì jikan ta'u-yá ja vuelta unì. Te suni ñn-ni tu'un nì ka'an-ya. ⁴⁵ Yúan-na te nì ncha-a tuku-ya núu cháa káskuá'a jíin-yá. Te nì ka'an-ya jíin-de: Kusú te ndetátú-ro-ná. Vina te nì ja-a hora ja máá Sé'e cháa natuu-ya núu ndá'a cháa ká'io kuachi. ⁴⁶ Ndukoo ná chó'o, chí cháa nástúu ruu, a nì kuyani-de vai-de, áchí-ya.

Ja ní kakatñn-de Jesús

⁴⁷ Te nini sá súan ká'an-ya, te nì cha-a Judas, ñn tá'an ja uxí uu-ún. Te jíin-de nì jakoyo kua'a xáan ñáyivi jíin machete jíin yúnu. Chí sutu ñá'nu jíin cháa nì kayii inì ñuu-ún, nì katáji ñáyivi-ún. ⁴⁸ Te cháa nì nastúu-ya-ún, nì ja'a-de ñn tunì. Te nì ka'an-de: Cháa tiyú'ú-rí-ún, yúan kúu. Katñn jíiná'an-ró. Achí-de. ⁴⁹ Te nì cha-a-ni-de nuu Jesús. Te nì ka'an-de jíin-yá: Tarsíoo, Maestro, áchí-de. Te nì tiyú'ú-de-ya. ⁵⁰ Te nì ka'an Jesús jíin-de: Amigo, na siki vái-ró, áchí-ya. Yúan-na te nì jakoyo ñáyivi-ún. Te nì kakatñn-ni-i Jesús, kája'an-i jíin-yá. ⁵¹ Te ñn cháa kándii yúan jíin Jesús, nì skáa-de nda'a-dé. Te nì tava-dé machete-de. Te nì stují-dé ñn mozo sutu ñá'nu-ún, nì kachi-ni-de so'o. ⁵² Yúan-na te nì ka'an Jesús jíin-de: Nachindee machete-ro, chí taká ja stáa machete, jíin machete kuu. ⁵³ Xí jáni inì-ro já má kúu kakan ta'u-rí nuu

Táa-ri vina, te máá-yá táji-yá ví'í-gá ux̄i uu mil ndajá'a ándíví kíkoyo nuu-rí náún. ⁵⁴ Ko nú súan, te ndasa skíkuu tu'un ká'an tutū īi já kánúú kóo súan, áchí-ya. ⁵⁵ Te suni hora-ún n̄i ka'an Jesús jíin ñáyivi kuá'a-ún: Nátu'un sik̄i īin cháa kuí'ná vái koyo-ró jíin machete jíin yúnu kát̄īn-ró rúu náún. Ndita'an kivi ní kanchaa-ri jíin-ró ní stá'an-ri tu'un nuu-ro iní ve'e īi, te tú ní kát̄īn-ró rúu. ⁵⁶ Te súan kásá'a-ró náva'a skíkuu tutū īi cháa n̄i kajani tu'un Dios, áchí-ya. Yúan-na te taká cháa káskuá'a jíin-yá, n̄i kaxndóo-de-ya. Te n̄i kajinu-de kája'an-de.

Ja ní kandii Jesús nuu sutú ñá'nu-ga

⁵⁷ Te cháa n̄i kakat̄īn Jesús, n̄i jaka-de-ya kuá'an-de jíin-yá onde ve'e Caifás, cháa kúu sutū ñá'nu. Te yúan ká'īin tútú cháa káchaa tutū jíin táká cháa n̄i kayii. ⁵⁸ Ko Pedro, jíká-ni ndikín-de-ya onde n̄i jaá-de yuxé'é sutú ñá'nu-ún. Te n̄i kivi-de ichi iní n̄i jungoo-de jíin cháa kájat̄īn yúan, náva'a kun̄i-de ndasa koo. ⁵⁹ Te taká sutū ñá'nu jíin táká cháa n̄i kayii jíin táká cháa junta, n̄i kandúkú-de tu'un tú'ún sik̄i Jesús náva'a ka'ni-dé-ya. ⁶⁰ Ko tú ní kani'in-dé modo, vasa n̄i chakoyo kua'a testigo falso. Ko onde sandí'í-na n̄i chakoyo uu-ga, ⁶¹ Te n̄i kaka'an: Cháa yá'a n̄i ka'an-de: Kuu stúncháa-ri ve'e īi Dios, te nuu uní-ni kivi te nachutá'an-ri, áchí. ⁶² Te n̄i ndukuiñi máá sutú ñá'nu. Te n̄i jik̄a tu'ún-de-ya: Tú ka'an kuti-ro náún. Ndasa káka'an cháa yá'a sik̄i-ro. Achí. ⁶³ Ko tú ní ká'an kuti Jesús. Te n̄i ka'an máá sutú ñá'nu: Onde jíin Dios I'a chakú, ká'an n̄i'in-ri jíin-ró. Kastu'ún te nú máá-ró kúu Cristo, Se'e Dios xí túu, áchí jíin-yá. ⁶⁴ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Ká'an ndaa-ro. Te ná

kástu'ún-rí nuu-ro, ja ingá kiví te kuni-ro núu máá Sé'e cháa kunchaa-ya íchi ndává'a I'a ndíso fuerza. Te ndii-ya jíin vikó andíví. Achí-ya. ⁶⁵ Yúan-na te máá sutú ñá'nu-ga, nì ndátá-de sa'ma-dé. Te nì ka'an-de: Aaj, ká'an ndiva'a-de. Naún níni kúni so'o-yó ká'an inga testigo núsáá. Vina a nì kajini so'o-ró já ká'an ndiva'a-de. ⁶⁶ Ndasa kájani ini-ro, áchí-de. Te nì kaka'an sava-ga: Ió va'a ja kúu-de, áchí. ⁶⁷ Yúan-na te nì kativí si'ví-de nuu-yá. Te nì kaja'a-de jikí núu-yá. Te sava-de, nì kakatu-dé yiki núu-yá. ⁶⁸ Te nì kaka'an-de: Róo Cristo, kastu'ún ndé cháa nì stují róo, áchí-de.

Ja tú ní játu'un Pedro

⁶⁹ Te kánchaa Pedro yata vé'e-ún. Te in ña'an játíñu, nì jaa-ña núu-dé. Te nì ka'an-ña: Te róo, jíin Jesús ñuu Galilea jíka-ró vii, áchí-ña. ⁷⁰ Ko máá-de, tú ní játu'un-de jíto nuu táká ñayívi: Tú jiní-ná naún tu'un ká'an-ní, áchí-de. ⁷¹ Te nì kenda-de yuxé'é-ún kua'an-de. Te nì jiní inga-ña núu-dé. Te nì ka'an-ña jíin ñayívi ká'jin yúan: Chaa yá'a suni jíka kuu-de jíin Jesús ñuu Nazaret, áchí-ña. ⁷² Te inga jínu tú ní játu'un-de. Sa máá-de nì ndun'in yu'u-dé: Tú jiní-ri cháa jian, áchí-de. ⁷³ Te nì kunúu. Te ñayívi ká'jin yúan nì jakoyo-i nuu-dé. Te nì kaka'an-i jíin Pedro: Jandáa ja súni tá'an-de kúu-ró, chí tu'un ká'an-ro nástuu róo, áchí-i. ⁷⁴ Yúan-na te nì kejá'á ní'in ká'an ndiva'a-de: Tú jiní-ri cháa jian, áchí-de. Te nì kana-ni lí'li. ⁷⁵ Te nì nuku'un ini Pedro tu'un Jesús, ja ní ka'an-ya jíin-de: Onde ná té kana-ga lí'li, te mā kuátu'un-ró rúu uní jínu. Te nì kenda-de kua'an-de. Te nì nde'e xaan-dé.

27

Jā kuá'an Jesús nuu Pilato

¹ Yúan-na te n̄i kundijin. Te taká sutu ñá'nu jín cháa n̄i kayii, n̄i kaskétá'an-de tu'un ja ká'ni-dé Jesús. ² Te n̄i kaju'n̄i-de-ya. Te kua'an-de jín-yá nuu Poncio Pilato, cháa kúu gobernador. ³ Yúan-na te Judas, cháa n̄i nastúu-ya-ún, n̄i jin̄i-de ja n̄i kun̄i'in sik̄i-yá. Te n̄i nakani in̄i-de. Te nákuá'a-de oko ux̄i peso-ún nuu sutú ñá'nu jín núu cháa n̄i kayii-ún núu. ⁴ Te n̄i ka'an-de: N̄i sá'a-ná kuachi. N̄i nastúu-ná in̄i cháa ja tú ío ni in̄i kuachi sik̄i-dé, áchí-de. Ko máá sutú-ún n̄i kaka'an-de: N̄aún jítú in̄i-ri. Sik̄i máá-ró kúu. Achí-de. ⁵ Te n̄i sún̄goyo Judas oko ux̄i peso-ún in̄i ve'e ii. Te n̄i kee-de kua'an-de. Te n̄i skuá'ñá-de máá-de. ⁶ Te sutu ñá'nu-ún, n̄i kanastútú-de xu'ún-ún. Te n̄i kaka'an-de: Ma kúu chú'un-yó xú'ún yá'a in̄i janu núu kásoko-í, chi xu'ún yá'u niñi kúu, áchí-de. ⁷ Ko n̄i kandatú'ún-de. Te n̄i kajaan-de in̄i ndu'a ñu'un kixín jín xú'ún-ún, náva'a yúan yuji taká ñayivi jíká. ⁸ Ja yúan nání ñu'un-ún onde vina: Ñu'un niñi. ⁹ Yúan-na te n̄i skíkuu tu'un n̄i ka'an Jeremías cháa n̄i jani tu'un Dios: N̄i kaki'in-i ndí'oko ux̄i peso-ún, ya'u I'a n̄i kundaa ya'u-ya, chi yaku cháa Israel, n̄i kasánda-a-de ja kúya'u-ya, ¹⁰ Te n̄i kaja'a-i xu'ún-ún ja sik̄i in̄i ndu'a ñu'un kixín, natu'un n̄i tá'ú máá Tatá Dios tiñu nuu-ri, áchí. ¹¹ Te Jesús, kándichi-ya núu gobernador. Te gobernador-ún n̄i jika tu'un-de-ya: Máá-ró kúu rey cháa judío náún, áchí-de. Te n̄i ka'an Jesús jín-de: Ká'an ndaa-ro, áchí-ya. ¹² Te taká sutu ñá'nu, n̄i kajan-de kuachi sik̄i-yá. Ko tú ní xndió káni-ya ní

ñin tu'un. ¹³ Yúan-na te ni ka'an Pilato jín-yá: Te tú jini so'o-ró nasaa kuachi kájikan cháa yá'a siki-ro náún, áchí-de. ¹⁴ Te tú ní ká'an kuti-yá ni ñin tu'un jín-de. Te ni naa iní gobernador ndé'é-de nuu-yá. ¹⁵ Te ío costumbre gobernador ja kivi víko yúan sía-de ñin preso, nú ndéja kájata'an iní máa ñáyivi ñúu-ún sía-de. ¹⁶ Te suu kivi-ún ío ñin cháa kándeé preso nání-de Barrabás, te ni jicha tu'un-de. ¹⁷ Te ni kandututú ñáyivi te ni ka'an Pilato jín-i: Ndé cháa kákuni-ro já sía-ri vina, á Barrabás xí Jesús, cháa ja nání Cristo, áchí-de. ¹⁸ Chi a ni juku'un iní-de ja ní kakukuásún iní sutu ñá'nu, te yuán ní kanastúu-de Jesús. ¹⁹ Te nini kánchaa Pilato iní ve'e tíñu, te ni táji ñási'í-de tu'un nuu-dé: Ma sá'a-ró cuenta ja kúu siki cháa va'a jian, chi kuni, xaan ní siyú'ú jani ruu ja siki-dé, áchí-ña. ²⁰ Ko sutu ñá'nu jín cháa ni kayii-ún, ni kaská'an-de ñáyivi já ná kakán-i Barrabás kaku-de, te Jesús ná kúu-ya. ²¹ Te gobernador, ni jika tu'un-de-i: Ja úu tá'an-de, te ndé ñin-de kuni-ro sía-ri, áchí-de. Te ni kaka'an-i: Sía-ní Barrabás, áchí-i. ²² Te ni ka'an Pilato jín-de: Núsáa te ndasa sá'a-ri jín Jesús, cháa nání Cristo, áchí-de. Te ni kaka'an ndi'i-i: Ná kúu-de jika cruz, áchí-i. ²³ Te gobernador, ni ka'an-de jín-i: Naún kuachi ni sá'a-de núsáa, áchí-de. Ko máa ñáyivi-ún, ví'í-gá ni kaka'an jaa-i: Ná kúu-de jika cruz, áchí-i. ²⁴ Te ni jini Pilato ja tú kúndéé-de jín ñáyivi, chi sasua kándonda va-a-ga-i. Te ni ki'in-de nducha. Te ni nandá'a-de jito nuu ñáyivi kuá'a-ún. Te ni ka'an-de: Tú na kuachi máa-rí ío ja kúnchaa niñi cháa va'a yá'a siki-rí. Siki máa-ró ná kúu. Achí-de. ²⁵ Te ni kaka'an taká ñáyivi: Ma yú'ú-ní, chi siki

máa-ná jíin sikí sé'e-ná ná kúnchaa kuachi niñi-dé, áchí-i. ²⁶ Yúan-na te ni sía-de Barrabás kua'an. Te ni xndó'o-de Jesús. Te ni naku'a-de-ya já kúu-ya jiká cruz.

Ja ní kasákátá soldado nuu-yá

²⁷ Te soldado gobernador, ni kajaka-de Jesús kua'an-de jíin-yá ini ve'e palacio. Te ni kakana-de xini tá'an-de ni kandutútú-de. ²⁸ Te ni kasávichí-de-ya. Te ni kachu'un-de-ya in sa'ma kuá'á tindí'í. ²⁹ Te ni katün-de in corona iñu. Te ni kachu'un-de xini-yá. Te ni kachi'i-de yunu ndává'a-ya. Te ni kajukuiñi jítí-de nuu-yá, ni kasákátá-de nuu-yá: Rey judío, taá ndii, áchí-de. ³⁰ Te ni kativí sí'ví-de nuu-yá. Te ni kakiñi'in-de yunu-ún nda'a-yá. Te ni kastují-dé xini-yá jíin. ³¹ Te nuu ní ndi'i ni kasákátá-de nuu-yá, te ni kanakuanchaa-de sa'ma ñú'un-ya-ún. Te ni kanachu'un-de-ya sa'ma máa-yá. Te ni kakeñi'in-de-ya kuíta kaa-ya jiká cruz.

Ja ní kajata kaa-de-ya

³² Te nuu ní kakenda-de, te ni kaketa'an-de jíin in chaa ñuu Cirene nání-de Simón. Te ni katetiñu-de chaa-ún ki'in-de jíin-yá, kundiso-de cruz-ya. ³³ Te ni jakoyo-de in tinduu nání Gólgota, ja kuní ka'an: Yiki xini. ³⁴ Te ni kaja'a-de vino jíin súsia uá ja kó'o-ya. Ko nuu ní jito nchaa-ya, te tú ní kuní-ya kó'o-ya. ³⁵ Te nuu ní ndi'i ni kajata kaa-de-ya jiká cruz, te ni kasaka-dé sa'ma-yá nuu tá'an-de, te ni kasá'a-de in apuesto sikí. Te ni skíkuu tu'un ká'an chaa ni jani tu'un Dios: Ni kandátá-i sa'ma-rí, te sikí sú'nu-rí ni kasá'a-i in

apuesto, áchí. ³⁶ Yúan-na te n̄i kajungoo-de yúan, n̄i kande'é-de nuu-yá. ³⁷ Te n̄i kachaa-de ñn tu'un xin̄i cruz-ya já kúu kuachi-ya: Ya'á kúu Jesús Rey ñayivi judío, áchí. ³⁸ Te n̄i kajata kaa-de uu ñakuí'ná jín-yá. ñn ichi ndává'a-ya, te inga ichi ndávésé-yá. ³⁹ Te ñayivi kája'a yúan, n̄i káskuíkó-i xin̄i-í. Te n̄i kaka'an ndiva'a-i jín-yá. ⁴⁰ Róo ká'an-ro já stuncháa-ro vé'e ñi te nuu uní kiv̄i te ndukani-ró núú, nú Se'e Dios kúu-ró, núsáa te nama-ró máa-ró, te nuu-ró jiká cruz vii, áchí-i. ⁴¹ Te sutu ñá'nu jín cháa káchaa tutu jín cháa fariseo jín cháa n̄i kayii, suni súan n̄i kasákátá-de nuu-yá. Te n̄i kaka'an-de: ⁴² Sava ñayivi, n̄i nama-de-i, ko ma kúu nama-de máa-de. Nú rey ñayivi Israel kúu-de, te ná núu-de jiká cruz vina. Yúan-na te ná kándíja-yó-de. ⁴³ Kándíja-de nuu Dios, te ná náma máa-yá-de vina te nú kuní máa-yá, chi n̄i ka'an-de: Máa-rí kúu Se'e Dios, áchí-de. Achí. ⁴⁴ Te ñakuí'ná kándita kaa jín-yá jiká cruz, suni ñn-ni tu'un n̄i kaka'an ndiva'a jín-yá. ⁴⁵ Te nuu ní kuu ka'uxi uu te n̄i kuxki'v̄i ní núu ñú'un onde ka'un̄i. ⁴⁶ Te a yani ka'un̄i aini, n̄i ka'an jaa Jesús: Elí, Elí, lama sabactani, áchí-ya. Ya'á kuní ka'an: Dios máa-ná, Dios máa-ná, naja ní xndóo-ní náa. ⁴⁷ Te sava ñayivi ká'jin yúan, n̄i kajini so'o-i tu'un-ún. Te n̄i kaka'an-i: Kána cháa yá'a xin̄i Elías, áchí-i. ⁴⁸ Te jínu ñn cháa n̄i jaa-de. Te n̄i ki'in-de kachi, n̄i chindaji-de nuu vinagre. Te n̄i chaa-de xin̄i ñn yunu. Te n̄i ja'a-de nuu-yá ja kó'o-ya. ⁴⁹ Te n̄i kaka'an sava-ga-i: Sía, nándéó nú cháa Elías nama-de cháa xí túu, áchí-i. ⁵⁰ Ko máa Jesús, n̄i ka'an jaa-ya ingá jínu. Te n̄i ji'i-ni-ya.

51 Yúan-na te sa'ma ndíta kaa onde iní ve'e ij, nì te'nde uu onde nuu xiní, te onde nuu já'a. Te nì taan ñuyívi. Te toto, nì kandata. 52 Te suni nì kananuña ve'e añú. Te kua'a ndíyi cháa ndoo, ja á nì kaji'i-de, nì kanachaku-de. 53 Te nuu á nì nachaku-ya, te nì kandenda koyo-de iní ve'e añú. Te nì ndívi koyo-de iní ñuu ij. Te nì kandenda ndijin-de nuu kuá'a ñáyívi. 54 Te cháa capitán, jín cháa kándito Jesús jín-de, nì kajini-de ja ní taan, jín táká tínu nì kuu. Te nì kayu'ú téyíi-de. Te nì kaka'an-de: Jandáa ja Sé'e Dios kúu cháa yá'a núu, áchí-de. 55 Te ká'jin kua'a ñásíí yúan kándé'é jíká-ni-ña. Te suu ña'an-ún, nì kandikin-ña Jesús onde ñuu Galilea vai-ña kájatíñu-ña núu-yá. 56 Te jín ñá'an yúan ká'jin María ñuu Magdala, jín María náa Jacobo jín José, jín náa se'e Zebedeo.

Ja ní kachiyuji-de-ya

57 Te nì ini kivi-ún. Te nì jaa ñn cháa kúká ñúu Arimatea, nání-de José, chí suni ñn cháa nì skuá'a jín Jesús kúu-de. 58 Cháa yá'a, nì jaa-de nuu Pilato. Te nì jikan-de yiki kúñu Jesús. Te nì tá'ú tínu Pilato ja ná kuá'a-i yiki kúñu Jesús nuu-dé. 59 Te nì ki'in José ndíyi-ún. Te nì chisúkun-dé-ya jín ñn sa'ma kuítá ndóo. 60 Te nì chindee-de-ya iní ve'e añú jáá ñáva'a-de, ja ní jacha jika ñn kava. Te nì stúu-dé ñn yuu ká'nu, nì jasu-de yuxé'é añú-ún. Te kua'an-de. 61 Te María ñuu Magdala jín ingá María, káxiukú-ña yúan ichi núu vé'e añú-ún. 62 Te nì kuu kivi xían. Te iku-ún nì kuu kivi ní kasátu'a-i máa-i. Te taká sutu ñá'nu jín cháa fariseo, nì kandutútú-de nuu Pilato. 63 Te nì kaka'an-de:

Táta, kánuku'un iní-ná ja cháa xndá'ú ñá'an-ún, onde ná chakú-ga-de núú, te nī ka'an-de: Nuú uní kivī te nachaku-ri, ⁶⁴ Núsáá, te tá'ú tíñu-ní ná kúkútu yúyaú-ún onde jīnu nuú uní kivī. Chī nú túu te sanaa kīi cháa nī kaskuá'a jīn-de-ún akuáa, te nasákuí'ná-de ndīyi-ún kī'in-de jīn. Yúan-na te kachī-de kuni ñayivi: Nī nachaku-ya já ní jī'ī-ya, achī-de. Te ká'ú-ga kuu tu'un xndá'ú yúan vásá já xnáñúú, áchī-de. ⁶⁵ Te nī ka'an Pilato jīn-de: Yá'a ká'io soldado. Kuá'an jīn-de, te sákútu máa-ró yúyaú-ún nú ndasa kájinī-ro. Achī-de. ⁶⁶ Te kája'an-de. Te nī kasákútu-dé ve'e añú. Te jīn sello nī kajasu va'a-de sikī yúu já ndí'u yuyau-ún. Te ká'iin soldado jīn-de.

28

Ja ní nachaku Jesús

¹ Te nī ja'a kivī ndétatú-ún. Te nī kundijin kivī iin semana. Te María ñuu Magdala jīn ingá María-un, nī kajande'é-ña vé'e añú-ya. ² Te iin ndajá'a máa Tatá Dios, nī kuun-ya íchi ándiví ní cháa-ya. Chī nī taañ xaañ ní sá'a-ya. Te nī stúu-ya yuu-ún kua'an. Te nī jungoo-ya sikī. ³ Te ndíi ncháa núu-yá. Te su'nū ñú'un-ya káa nátu'un yu'a volcán. ⁴ Te soldado kándito yúan, nī kayu'ú-de, te kákisi-i-de nī sá'a-ya. Te nī kakundiyí-de. ⁵ Te nī ka'an ndajá'a jīn ñá'an-ún: Ma yú'ú-ro, chī a jīnī-ri ja kánandúkú-ró Jesús, I'a nī jī'ī jīka cruz. ⁶ Túu-ya yá'a, chī a nī nachaku-ya nátu'un nī ka'an-ya. Ña'an te nde'é-ró núu ní katúu máa Jító'o-ro. ⁷ Kuángoyo yachī te kachī-ro núu cháa nī kaskuá'a jīn-yá, ja á nī nachaku-ya má'ñú ndíyi.

Te jandáa xna'an-ga ki'in-ya ñúu Galilea vásá k'í'in-ro. Te yúan kuni-ro núu-yá. Achí-ro kúni-de. Kástu'ún ndíja-ri nuu-ro, áchí-ya. ⁸ Te máá-ña káyu'ú-ña te kákusií iní-ña. Te nī kandenda-ña iní ve'e añú-ún. Te nī kajinu-ña kuákastu'ún-ña núu cháa káskuá'a jíin-yá. Te nini kája'an-ña núu-dé, ⁹ Te nī kenda-ni Jesús nī ketá'an-ya jíin-ña. Te nī ka'an-ya jíin-ña: Taá ndii, áchí-ya. Te nī kanuu-ña sukún já'a-yá, te nī kachiñú'ún-ña-yá. ¹⁰ Yúan-na te nī ka'an Jesús jíin-ña: Ma yú'ú-ro jíná'an-ró. Kuá'an te kastu'ún-ró núu ñaní-ri ja ná kíngoyo-de onde ñuu Galilea. Te yúan kuni-de nuu-rí. Achí-ya. ¹¹ Te nini kája'an-ña, te sava soldado kándito ve'e añú-ún, káno'on-de onde ñuu. Te nī kakastu'ún-de nuu sutú ñá'nu taká tíñu ja súan nī io. ¹² Te nī ndutútú-de jíin cháa nī kayii. Te nī kanda'tu'ún-de. Te nī kaja'a-de kua'a xú'ún núu soldado jíná'an. ¹³ Te nī kaka'an-de: Súan ka'an-ro jíná'an-ró: Chaa káskuá'a jíin máá-de, nī kikoyo akuáa, te nī kanasáku'úná ndíyi-ún nini kákixi-ná, achí-ro. ¹⁴ Te nú tu'un yá'a ná kúni so'o gobernador, te máá-rí, kiská'an-ri-de, náva'a ma kóo kuachi siki máá-ró. Achí-de. ¹⁵ Te soldado, nī káki'in-de xu'ún. Te nī kasá'a-de nátu'un nī ta'u tíñu nuu-dé. Te tu'un yá'a nī jicha kua'an h́í ñúu ñayivi judío onde vina.

Ja ní nastá'an-ya máá-yá nuu-í

¹⁶ Te ndí'uxí in chaa káskuá'a-ún, nī kee-de kája'an-de onde ñuu Galilea, onde yuku núu ní tá'ú tíñu Jesús nuu-dé ja k'í'in-de. ¹⁷ Te nī kajini-de nuu-ya, te nī kachiñú'ún-de-ya. Ko sava-de tú ní kákandíja-de. ¹⁸ Te nī chaa Jesús, nī ka'an-ya jíin-de: Siki-rí, a nī chaa Dios taká fuerza ja ío iní

andíví jín iní ñuyívi. ¹⁹ Núsáá te kuá'án jíná'an-ró. Te stá'an-ro tú'un nuu táká ñayívi, ná chú'un iní-i. Te skuánducha-ro-í onde jín sí'ví máá Táa-yo jín sí'ví máá Sé'e, jín sí'ví máá Espíritu Santo. ²⁰ Te stá'an-ro núu-í ná kuándatu-i taká tiñu ñi tá'ú-rí nuu-ro. Te máá-rí kaka ndija-ri jín-ró ní káni onde kiví ndí'i ñuyívi. Achí-ya. Amén.

**Testamento jaa maa jitoho-yo Jesucristo
New Testament in Mixtec, San Miguel el Grande
(MX:mig:Mixtec, San Miguel el Grande)**

copyright © 1951 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mixtec, San Miguel el Grande

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mixteco, San Miguel el Grande [mig], Mexico

Copyright Information

© 1951, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mixtec, San Miguel el Grande

© 1951 Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022
a7b2e4b3-7fe3-5b8e-b04c-0245065924f9